

*Проблеми розвитку
гуманітарних наук в
контексті глобальних
трансформацій сучасного
комунікаційного простору*

ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ

**Всеукраїнської науково-практичної конференції
студентів та молодих науковців
ХАРКІВ, 01 листопада, 2024**

Редакційна колегія

МИГУЩЕНКО Руслан Павлович	- д.т.н., професор, проректор з науково-педагогічної роботи НТУ «ХПІ», заст. голови оргкомітету
КІПЕНСЬКИЙ Андрій Володимирович	- д.т.н., професор, декан факультету соціально-гуманітарних технологій, заст. голови оргкомітету
ГОЛКОВА Оксана Миколаївна	- к.філол.н., доцент, зав. кафедри ділової іноземної мови та перекладу НТУ «ХПІ», заст. голови оргкомітету

**Зареєстровано Інститутом модернізації змісту освіти
Лист ІМЗО від 04.01.2024 №21/08-7 “Про Перелік міжнародних,
всеукраїнських науково-практичних конференцій здобувачів вищої
освіти і молодих учених у 2024 році”**

Зміст

1. Башинський В.В. <i>Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», Харків</i> Англomовні новоутворення у військовій термінології доби російського вторгнення в Україну	7
2. Борисова О.Є. <i>Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», Харків</i> Іменникові кластерні конструкції у перекладі англійською мовою (на аналізі матеріалів ЮНЕСКО про культурну спадщину України)	9
3. Вовченко К.Є. <i>Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», Харків</i> Опис невербальної комунікації в сучасній художній літературі	14
4. Волоцкова Д.А. <i>Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», Харків</i> Специфіка термінології англomовних медичних текстів: аспект перекладу	19
5. Gorodko A.R. <i>National Technical University "Kharkiv Polytechnic Institute" Kharkiv</i> Specificity of non-verbal communication in English and language	22
6. Деменкова А.А. <i>Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», Харків</i> Лексико-стилістичні особливості перекладу англomовних текстів у галузі видобутку нафти і газу	26
7. Demchenko A.O. <i>Kharkiv National Automobile and Highway University, Kharkiv</i> Artificial Intelligence in Foreign Language Learning	30
8. Клименко А.О. <i>Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», Харків</i> Лексика банківської сфери як об'єкт перекладу	34
9. Колісник К.В. <i>Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», Харків</i> Специфіка економічної терміносистеми англійської мови на матеріалі сучасних ЗМІ	38
10. Копієвська Ю.І. <i>Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», Харків</i> Специфіка перекладу англomовних рекламних слоганів українською мовою	41

11. Коросташов Д.О. <i>Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», Харків</i> Специфіка перекладу англомовної патентної термінології	46
12. Кривошликова В.В. <i>Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»</i> Проблеми міжкультурної комунікації	50
13. Кропотіна Є. С. <i>Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», Харків</i> Неякісний художній переклад: причини та наслідки	54
14. Лозовий Є.В. <i>Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», Харків</i> Неологізми в сфері медицини як відображення динамічних процесів у лексиконі сучасної англійської мови	58
15. Матвєєва О.О. <i>Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», Харків</i> Специфіка перекладу військової термінології у сучасній медіа галузі	61
16. Матвєєва Ю.О. <i>Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», Харків</i> Інтертекстуальні включення в сучасному німецькомовному політичному дискурсі	64
17. Михайлов В.Д. <i>Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», Харків</i> Структурно-семантичні та синтаксичні засоби реалізації вибачень в німецькомовному діалогічному дискурсі ХХ-ХХІ ст.	68
18. Назаренко А.А. <i>Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», м. Харків</i> Евфемізми в сучасній німецькій мові	72
19. Науменко Д.Д. <i>Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»</i> Використання лексичних трансформацій у процесі перекладу науково-технічного тексту	74
20. Оболенська С. К. <i>Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», Харків</i> Використання сучасних мультимедійних технологій у формуванні перекладацьких навичок студентів	76

21. Педаш Д.О. <i>Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», Харків</i> Лексико-граматичні особливості словотвору в сучасній німецькій мові	79
22. Проскурін І. В. <i>Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», Харків</i> Значення модальних слів у сучасній німецькій мові	86
23. Ручка Д.А. <i>Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», Харків</i> Лексико-граматичні особливості англомовних правових документів	90
24. Саліхов Д.О. <i>Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», Харків</i> Особливості перекладу науково-технічної термінології в галузі штучного інтелекту	94
25. Соляник К. С. <i>Комунальний заклад «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради, Харків</i> Мобільні застосунки як інструмент формування іншомовної лексичної компетентності учнів середньої школи	99
26. Супрун У.О. <i>Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», Харків</i> Військовий дискурс в аспекті перекладу з англійської на українську мову	102
27. Телицин С. С. <i>Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», Харків</i> Лексико-стилістичні особливості перекладу англомовної авіаційної термінології українською мовою	106
28. Тонка В. О. <i>Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», Харків</i> Особливості німецько-українського перекладу термінології у галузі ІТ	109
29. Хайло К. О. <i>Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», Харків</i> Фразеологізми німецької мови в інтернет-дискурсі	114
30. Шпорт І.М. <i>Комунальний заклад «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради, Харків</i> Аплікації як засіб підвищення мотивації на уроках англійської мови для учнів молодшої школи	119

31. Яра Р.О. <i>Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», Харків</i> Лексико-стилістичні та функціональні аспекти перекладу німецькомовних рекламних текстів	125
32. Яценко М.С. <i>Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», Харків</i> Функціонування метафор публіцистичного дискурсу в німецько-українському перекладі	129
33. Просол І.О. <i>Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», Харків</i> Загальні особливості англо-українського перекладу хімічної термінології	132

Башинський В.В.

**Англомовні новоутворення у військовій термінології доби
російського вторгнення в Україну.**

*Національний технічний університет «Харківський політехнічний
інститут», Харків*

Актуальність теми обумовлена надзвичайно швидкою динамікою мови в умовах війни, адже війна завжди була і є потужним каталізатором змін в мовах: виникають нові поняття, військові терміни спрощуються та стають загальноживаними серед населення, а також у медіа, якісь певні культурні поняття поширюються на весь світ. Такий самий процес не оминув війну в Україні.

Українська мова зазнала суттєвих змін під час конфлікту з Росією, що триває. Війна посилила етнічні, ідентифікаційні та культурні функції мови, що призвело до збільшення використання військової лексики та створення нових слів. Це свідчить про те, як мова може слугувати інструментом культурного спротиву та формування ідентичності у воєнний час [1].

З початку повномасштабного вторгнення Російської Федерації в Україну як військовослужбовці, так і цивільне населення перейняли значну частину англіцизмів, що стосувалися різних аспектів військової справи. На Телеграм-каналах військовослужбовців Сил оборони України й зараз можна побачити згадування елементів військової форми зразка НАТО, як *combat pants*, або *combat shirt*, а в тактичній медицині все тримається на англомовних термінах: всі військові вивчають протокол MARCH (*Massive bleeding, Airway management, Respiration, Circulation, Head injury/Hypothermia*), користуються турнікетами CAT (*Combat Application Tourniquet*), викликають *Medevac*. Хоча в нашій мові і є відповідні еквіваленти, які в теорії можна було б використовувати замість англомовних, але всі протоколи НАТО, всі процедури, та елементи спорядження розроблені саме в рамках НАТО, і тому для стандартизації всіх цих процесів використовується саме англійська мова. Саме тактична медицина є одним з напрямлень військової справи, що перейняло найбільшу кількість запозичень в

українську мову. Терміносистема тактичної медицини відрізняється різноманітністю названих у медичній лексиці предметів і понять професійної діяльності. Відповідно до чинних лінгвістичних правил медичний словник називає речі, ситуації, процеси, а також їх властивості [2].

Процес запозичення термінів або навіть цілих виразів через війну не є одностороннім процесом, адже англійська мова також перейняла певну кількість виразів від української сторони. Так, наприклад, користувачі соціальних мереж стали доволі нерідко використовувати вираз *cotton* (бавовна), або фразу *somebody had a smoke* (хтось покурив в непризначеному для цього місці) для позначення вибуху. Слід відмітити, що термін бавовна є навмисною калькою з російського слова хлопок, яким в цілях пропаганди на території РФ часто позначали вибух через заборону використання в російських ЗМІ самого слова “вибух”. Вираз про паління в непризначеному місці також не є унікальним для України, так як він також має походження від російської пропаганди. Дуже часто пропагандисти списували причини різних інцидентів на військових об’єктах на паління в небезпечних місцях, паливних баках або, наприклад, складах боєприпасів.

Окрім цього з’явилася також достатньо велика кількість дієслів, пов’язаних з ключовими місцями або особами війни в Україні. Так, дієслово “*to pull a Shoigu*” (або “*to Shoigu*”) означає процес імітування того, що все йде за планом, коли це очевидно не так. Фраза походить від прізвища російського міністра оборони Сергія Шойгу, який, не зважаючи на дуже очевидні невдачі початкового етапу російського наступу, впевнено робив вигляд, що все іде за планом [3].

Іншим подібним терміном можна вважати вираз “*to snornobaite*” (чорнобаїти). Термін походить від назви українського села Чорнобаївка, де російські війська зазнавали неодноразових поразок, і став синонімом повторення одних і тих самих помилок знову і знову. *Urban Dictionary* визначає “Чорнобаївку” як синонім до “*spawn kill*” (вбити себе об стіну)[4]. Ця асоціація не є дивною, враховуючи, що російські війська зазнали понад 20 поразок у цьому

районі. Село стало об'єктом незліченних жартів та мемів, що сприяло його широкому визнанню в масовій культурі.

Отже, за майже три роки повномасштабного вторгнення Російської Федерації в Україну англійська мова значно збагатилася різними виразами, пов'язаними з цією війною. Деякі з них мають гумористичний характер та виникли внаслідок діяльності користувачів соціальних мереж, інші отримали поширення через військових. Доволі складно остаточно оцінити вплив війни на англійську мову, адже на даний момент на території України тривають бойові дії, доволі нерідко виникають дуже гучні ситуації, пов'язані із державою-агресором, і тому виникають нові вирази та терміни. Але дослідження цієї теми є так само важливим, як і вплив інших масштабних війн на англійську мову, оскільки як США та Велика Британія, так і вся світова спільнота так чи інакше втягнута у цю війну, що й викликає великі зміни у мові з часом.

Список використаних джерел

1. Петрів Ольга, [Українська мова у воєнний час](#), 2022
2. Маланюк М., [Структурно-семантичні особливості термінів тактичної медицини в англійській та українській мовах](#)
3. Vyhodyanska I., [How Ukraine's wartime experience birthed new terms and phrases](#)
4. Chornobaivka, [Urban dictionary](#)

Борисова О. Є.

Дискурсна структура офіційних документів ЮНЕСКО(UNESCO)

*Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»,
Харків*

Об'єкти історико-культурної спадщини становлять невід'ємну частину світового культурного надбання, яке відіграє визначальну роль у збереженні культурної ідентичності та історичної пам'яті людства. Міжнародна співпраця у сфері охорони культурної спадщини, зокрема в рамках ЮНЕСКО, потребує

розробки ефективних інструментів комунікації. Одним з таких інструментів є якісний переклад спеціалізованих текстів. Сфера культурної спадщини характеризується динамічним розвитком термінології, що вимагає створення спеціалізованих словників, які б забезпечили точну та адекватну передачу значень, а також врахували культурні та контекстуальні особливості різних мов та культур.

Комітет з питань освіти, науки та культури (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization) або ЮНЕСКО – це спеціалізована установа Організація Об'єднаних Націй, яка є правонаступником міжнародного комітету Ліги Націй з питань інтелектуального співробітництва та його виконавчої установи – Міжнародного інституту інтелектуального співробітництва [1].

Важливо відмітити, що науковий дискурс спадщини ЮНЕСКО та ідентичність у зв'язку зі спадщиною не обмежується традиційною рамкою етносу та управління, а включає в себе широкий спектр суспільних, природних та особистих станів, дослідження яких має велике теоретичне та практичне значення. Вивчення залучених акторів, у тому числі природних, культурних та технічних non-humans, дозволяє вживати більш ефективних заходів політики збереження у контексті природних та екологічних змін, політики управління світовою спадщиною, політики ідентичності у зв'язку з місцем та спадщиною, скоротити дистанцію між «управлінцями» і тими, для кого управління здійснюється, представниками громадянського суспільства і т.д [2, с.27].

Дискурсивний простір культурної спадщини присвячений пам'ятникам ЮНЕСКО як сукупності різнопланового та різнорідного у змістовно-тематичному, предметному, мовному відношенні матеріалу утворюють наступну текстову групу:

- наукові та науково-популярні;
- публіцистичні;
- рекламні тексти та гіпертексти;
- офіційні документи;
- аудіо- та відеоматеріали, графіки, схеми, ілюстрації та ін. [3;4].

Якщо розглядати публіцистичний текст у складі дискурсу ЮНЕСКО із позицій комунікативної стилістики, то тут його особливості визначатимуться через основний структурний блок адресант-адресат:

Адресант → інтенція текст → адресат → декодування → Вплив

Така основа дискурсивного аналізу публіцистичного тексту у складі матеріалів ЮНЕСКО. Наслідуючи цю схему, можна побачити, що породження тексту диктується авторською інтенцією (комунікативним наміром). Таким чином, саме інтенціональні риси тексту стають текстоутворюючими категоріями.

Основна інтенція автора текстів – переконати читача не просто у правомірності, а й у правильності висунутої автором ідеї (ідеологеми). Тому основними текстоутворюючими (інтенціональними) категоріями матеріалів ЮНЕСКО як типу тексту, що впливає, є ідеологема, номінація, оціночність, інтерпретація, тональність. Тобто певна задана ідея (ідеологема) реалізується в такому тексті за допомогою авторської оцінки, інтерпретації дійсності, стратегії іменування та обраної адресантом стилістичної манери викладу (мовленнєвої агресії, мовного схвалення чи підкресленої об'єктивності) [5, с.14].

У рекламному дискурсі ЮНЕСКО виявляються особливі функціональні особливості, бо саме він є важливим механізмом впливу на суспільство. Рекламні тексти мають декілька ключових функцій: чинну, соціальну, інформаційну та економічну. Чинна функція спрямована на формування стереотипів поведінки та закріплення цінностей у свідомості людей. Соціальна функція полягає у сприянні комунікації в суспільстві та формуванні суспільної свідомості. Інформаційна функція передає інформацію про товари, послуги чи ідеї, які пропагуються. Економічна функція полягає в стимулюванні зростання продажу товарів та послуг. У контексті ЮНЕСКО ці функції сприяють поширенню ідей толерантності, культурного розмаїття, освіти та збереження природних ресурсів.

У свою чергу гіпертекст є особливим способом подання та організації тексту матеріалів ЮНЕСКО, що дозволяє легко поєднувати різні види інформації – простий текст, малюнок, звук, зображення. Текстові форми,

організовані таким чином, мають здатність представляти нелінійний зв'язок та структуру ідей на відміну від лінійної структури письмового тексту чи мовлення. Особлива форма структурування письмового тексту пов'язана з виділенням частин тексту курсивом, зміною розміру шрифту, розміщенням частини тексту в дужках, підкресленням, використанням виносок, посилань, а також наведенням бібліографії (після певних сторінок або наприкінці теми) та списку джерел на цю тему [3;5].

Гіпертекст створює можливості для більш гнучкого та ефективного спілкування, а також для багат шарового представлення інформації, що робить його важливим інструментом для поширення матеріалів щодо всесвітніх культурних об'єктів ЮНЕСКО.

Функціонально-прагматичний аспект дискурсу ЮНЕСКО в офіційних документах відображається через використання специфічного стилю, який відповідає вимогам міжнародних договорів та офіційно-ділових документів. Так, офіційно-діловий стиль виявляється через використання багатослівності, складних конструкцій та надмірних повторів, які, на перший погляд, можуть здатися важкими та заплутаними.

Проте ці риси стилю мають свою обґрунтованість: вони сприяють точності, інформаційній стислості, чіткості викладу та однозначності тлумачення положень. Безособовість, неупередженість та об'єктивність стилю допомагають забезпечити відповідність прийнятому діловому або політичному етикету. Важливість кожної деталі та необхідність чіткого викладу сприяють ефективності комунікації та уникненню недорозумінь.

Офіційно-ділові документи ЮНЕСКО складаються за встановленими правилами та зразками, що дозволяє забезпечити стандартизовану форму. Це є ключовою деталлю таких текстів, оскільки стандартизована форма забезпечує їхню легкість у розумінні та використанні. Отже, функціонально-прагматичний аспект дискурсу ЮНЕСКО в офіційних документах підкреслюється через використання специфічного офіційно-ділового стилю, який допомагає забезпечити чіткість, однозначність та ефективність комунікації.

Стандартизація таких документів не лише сприяє оптимізації їхньої структури, але й полегшує процес перекладу та адаптації для міжнародного використання, що є особливо важливим у багатонаціональних організаціях, таких як ЮНЕСКО. Водночас, інформаційна наповненість та чітка структура текстів залишають простір для включення енциклопедичних відомостей, які можуть використовуватися для роз'яснення та уточнення змісту. Енциклопедична (довідкова) інформація, представляється як міжстильова контамінація, тобто зрощення кількох функціональних стилів. У ній поєднуються риси наукового, публіцистичного, художнього та розмовного стилю, які взаємопроникають та взаємодіють між собою. Саме тому серед дослідників досі немає єдиної думки щодо статусу довідкової інформації та її місця серед функціональних стилів.

Загальною комунікативною метою енциклопедичного дискурсу ЮНЕСКО є передача в стислому концентрованому вигляді знання предметної галузі «культурна спадщина» за допомогою мовних засобів та категорій, які репрезентують культурні цінності та соціальні характеристики учасників комунікації, з метою просвітництва та популяризації тієї чи іншої культури, а також естетичного впливу на реципієнта. Саме з комунікативною метою найбільш яскраво проявляється гібридний характер цього типу дискурсу.

Таким чином, дискурсна структура офіційних документів ЮНЕСКО являє собою складне поєднання функціональних стилів, що забезпечує ефективну передачу змісту в умовах багатомовної та міжкультурної комунікації. Офіційно-діловий стиль, характерний для нормативних актів, сприяє формуванню чіткої та уніфікованої структури текстів, що відповідає міжнародним стандартам та полегшує їх переклад і адаптацію. Водночас науково-інформаційні та енциклопедичні елементи дискурсу забезпечують можливість комплексного висвітлення теми, зокрема через надання теоретично обґрунтованих визначень, історико-культурних відомостей та експертних оцінок. Публіцистичні та рекламні компоненти додають текстам експресивності та залучають реципієнтів до активного обговорення проблематики культурної спадщини. Така

полістилістична організація дискурсу документів ЮНЕСКО сприяє досягненню головної комунікативної мети – ефективного поширення інформації, популяризації та збереження культурної спадщини, а також підвищення рівня обізнаності серед міжнародної спільноти.

Література:

1. UNESCO. Офіційний сайт. URL: <https://www.unesco.org/en> (дата звернення 25.02.2024)
2. Боз З. та ін. Боротьба з незаконним обігом культурних цінностей: інструментарій для європейських судових та правоохоронних органів. UNESCO Publishing, 2023. 88 с.
3. Андрущенко Т., Сапіга О. Культурологічний дискурс у формуванні духовно-естетичної культури. *Часопис Національної музичної академії України ім. П. Чайковського*. 2022. 1 (54). С. 61-75.
4. Морошкіна, Г.Ф.; Харченко, Т.Г. Лінгвосеміотичні маркери професійної мистецтвознавчої дискурсії. *Нова філологія. Збірник праць*. 2022. 85. С.196-206.
5. Борисова О. В. Трансформація вербалізації в англо-українському перекладі: автореф. дис. канд. філ. наук. К. 2005. 20 с.

Вовченко К.Є

Опис невербальної комунікації в сучасній художній літературі

Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», Харків

Невербальна комунікація є одним із ключових аспектів міжособистісної взаємодії, який значною мірою впливає на процес обміну інформацією між людьми. Вона містить у собі широкий спектр засобів, таких як жести, міміка, постава, просторове розташування, контакт очей, інтонація голосу та інші невербальні елементи, які доповнюють або замінюють вербальне спілкування. Невербальні сигнали можуть нести як когнітивний, так і емоційний зміст,

забезпечуючи глибше розуміння емоційного стану, настрою чи намірів співрозмовника.

Відомий професор-психолог Каліфорнійського університету Альберт Меграбян розробив правило «7-38-55», що свідчить про те, що «лише 7% інформації передається через слова, тоді як 38% через інтонацію голосу і 55% через невербальні засоби, такі як жести та вираз обличчя» [3, с.54]. Ця концепція підкреслює важливість невербальних елементів у комунікативному процесі.

Невербальна комунікація в літературному дискурсі виконує важливу функцію у побудові сюжету та характерів персонажів. У художній літературі автори мають обмежені засоби для прямого відображення невербальних сигналів через відсутність візуальної складової, як це можливо в театрі чи кіно. Однак, завдяки опису невербальних елементів, таких як жести, міміка, постава, автори створюють глибокі емоційні та психологічні портрети персонажів, передають внутрішні стани, конфлікти та мотиви.

Яскравим прикладом використання невербальної комунікації в художньому творі є роман Маргарет Етвуд «Оповідь служниці». Авторка майстерно передає атмосферу пригноблення та контролю через невербальні сигнали. У тоталітарному суспільстві, де навіть найдрібніші невербальні дії можуть мати серйозні наслідки, оповідачка детально описує свої жести та вирази обличчя, які вона змушена ретельно контролювати, аби не потрапити в немилість системи. Тиск, що чиниться на героїню, відображається через її спостереження за жестами й поглядами інших людей. Це допомагає читачеві глибше зануритися у психологічний стан персонажа та підсилює атмосферу страху й напруги.

Можна проаналізувати уривок із четвертого розділу: «This woman has been my partner for two weeks. This one is a little plumper than I am. Her eyes are brown. Her name is Ofglen, and that's about all I know about her. She walks demurely, head down, red-gloved hands clasped in front, with short little steps like a trained pig's, on its hind legs. During these walks she has never said anything that was not strictly orthodox, but then, neither have I. She may be a real believer, a Handmaid in more than name. I can't take the risk.

«The war is going well, I hear,» she says.

«Praise be,» I reply.

«We've been sent good weather.»

«Which I receive with joy.»

«They've defeated more of the rebels, since yesterday.»

«Praise be,» I say. I don't ask her how she knows, «What were they?»

«Baptists. They had a stronghold in the Blue Hills. They smoked them out.»

«Praise be.»

Sometimes I wish she would just shut up and let me walk in peace. But I'm ravenous for news, any kind of news; even if it's false news, it must mean something.» [1, с.16].

Один із варіантів перекладу цього уривку українською мовою запропонований Оленою Оксенич виглядає так: «Ця жінка стала моєю партнеркою два тижні тому. Вона трохи повніша за мене. У неї карі очі. Її звати Гленова. І це все, що я про неї знаю. Її голова опущена, руки в червоних рукавичках складені спереду, кроки стримані, маленькі, чимчикує, наче циркова свинка на задніх лапах. Під час цих прогулянок вона не сказала жодного неправедного слова, утім, як і я. Вона може бути справжньою вірянкою, Служницею не лише за назвою. Не можна ризикувати.

— Чула, війна йде добре, — каже вона.

— Господові слава, — відповідаю я.

— Він послав нам хорошу погоду.

— І я радо її приймаю.

— Відучора нові бунтівники потерпіли поразку.

— Господові слава, — кажу я. Не питаю, звідки вона знає. — Хто такі?

— Баптисти. У них була твердиня у Синіх Пагорбах. Їх викурили звідти.

— Господові слава.

Іноді мені хочеться, щоб вона просто замовкла й дала мені спокійно йти. Але я жадібно прагну новин, будь-яких, навіть якщо вони неправдиві. Це хоч щось означає.» [4, с.25].

Оповідачка описує свою партнерку, яку вона знає лише поверхово. Відзначення фізичних характеристик і манери ходьби підкреслює підпорядкованість та обмеженість їхньої взаємодії. Тут видно, як невідомість і настороженість панують у стосунках між жінками в цьому режимі. Оповідачка зауважує, що її партнерка, можливо, є «справжньою вірянкою», але сама вона обирає утримуватися від відкритої комунікації, щоб уникнути ризику.

Діалог між цими жінками ілюструє стриманість у висловлюваннях, в якій фрази на кшталт «Господові слава» звучать механічно, як форма підтримки ілюзії вірності режиму. Відсутність особистісної інформації та емоційної щирості в спілкуванні свідчить про глибоке психологічне напруження, яке переживають персонажі. Оповідачка відчуває бажання втекти від розмови, одночасно демонструючи жадобу до новин, навіть якщо вони є неправдивими. Ця двосічність підкреслює людську потребу в інформації та зв'язку, навіть у контексті придушення та контролю.

Слід зазначити, що літературні персонажі, які опиняються в іншій культурі, часто стикаються з ситуаціями, коли звичні для них невербальні сигнали можуть бути неправильно інтерпретовані представниками іншої культури. Це може призводити до конфліктів, непорозумінь або глибокого внутрішнього конфлікту, який автори відображають через опис невербальних дій персонажів. Крім того, літературні твори здатні показати, як невербальна комунікація слугує мостом між різними культурами, допомагаючи героям долати перешкоди у вербальному спілкуванні та розуміти одне одного на глибшому рівні.

Прикладом такої взаємодії є роман Джумпи Лахірі «Тезка», де багаторазово зустрічаються моменти, коли герої однієї культури висловлюють свої емоції, культурні очікування або адаптацію через спостереження та аналіз невербальних та вербальних засобів представників іншої культури.

Подивимось на уривок із другого розділу та наш переклад до нього: «The errand takes longer than usual; for now she is repeatedly stopped on the street, and in the aisles of the supermarket, by perfect strangers, all Americans, suddenly taking

notice of her, smiling, congratulating her for what she's done. They look curiously, appreciatively, into the pram. «How old?» they ask. «Boy or girl?» «What's his name?»» [2, с.20] – У цей раз похід по магазинах займає більше часу, ніж зазвичай; її неодноразово зупиняють на вулиці та в проходах супермаркету абсолютно незнайомі люди, всі американці, які раптом звертають на неї увагу, посміхаються, вітають її за те, що вона зробила. Вони заглядають у коляску та цікавляться віком, статтю та ім'ям.

Американці зазвичай схильні до демонстрації відкритої невербальної комунікації. Усмішка тут використовується як спосіб показати дружелюбність і згоду з розмовою, навіть із зовсім незнайомими людьми. Запитання, яке стосується якоїсь особистої теми, наприклад, про вік або ім'я дитини, є типовим проявом цікавості, який вважається проявом доброзичливості та підтримки.

У контрасті з цим, у бенгальській культурі така відкритість і безпосередність може бути сприйнята по-іншому. Хоча бенгальське суспільство також відоме своєю гостинністю, міжособистісні межі зазвичай більш чітко визначені. Невербальна комунікація в бенгальській культурі часто є більш стриманою, особливо у взаємодії з незнайомцями. Відкриті запитання або коментарі щодо дітей можуть бути менш поширеними серед незнайомців і можуть сприйматися як втручання в особисте життя.

Отже, актуальність даної теми зумовлена не лише зростанням інтересу до психології міжособистісної взаємодії, але й необхідністю глибшого розуміння культурних і соціальних контекстів, в яких відбувається комунікація. У світі, де інформація передається не лише словами, а й невербальними сигналами, важливо звертати увагу на те, як літературні твори відображають цю складну динаміку. Невербальні елементи, такі як жести, міміка, просторове розташування та інтонація, відіграють ключову роль у формуванні емоційних зв'язків між персонажами та можуть бути вирішальними для розуміння їхніх мотивів і намірів. Зокрема, у контексті глобалізації та міжкультурних контактів, аналіз невербальної комунікації в літературі дозволяє виявити особливості національних культур і їх вплив на міжособистісну взаємодію. Дослідження цієї

теми допоможе не лише краще зрозуміти художні твори, але й зробити внесок у загальне розуміння комунікативних процесів у сучасному суспільстві.

Література:

1. Atwood M. *The Handmaid's Tale : A Novel* / Margaret Atwood. — London : Vintage Books, 1986. — 320 p.
2. Lahiri, Jhumpa. *The Namesake*. Boston: Houghton Mifflin Harcourt, 2003. – 291 p.
3. The 2nd International scientific and practical conference “Innovations and prospects in modern science” (February 13-15, 2023) SSPG Publish, Stockholm, Sweden. 2023. 481 p.
4. Етвуд М. Оповідь Служниці: роман / пер. з англ. О. Оксеніч. Харків: Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2017. 272 с.

Волоцкова Д.А.

Специфіка термінології англомовних медичних текстів: аспект перекладу

Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»,

Харків

Медична термінологія є однією з найбільш складних і специфічних лексичних систем у сучасній науковій комунікації. Переклад англомовних медичних текстів українською мовою постає як важливе завдання для забезпечення доступу українських фахівців до сучасних наукових знань. Багато медичних термінів мають латинське або грецьке походження, що робить їх інтернаціональними, однак значна частина термінології формується в межах національних мов і культур, що створює додаткові труднощі для перекладачів. Вивчення специфіки перекладу таких текстів дозволяє покращити якість передачі інформації та зменшити можливість помилок у медичній практиці.

Актуальність теми полягає в необхідності дослідження механізмів перекладу англомовних медичних текстів, враховуючи динаміку розвитку медичної науки та технологій. Розвиток біомедичних досліджень, фармакології, генетики та інших суміжних дисциплін супроводжується виникненням нових термінів, що вимагають коректного перекладу для українськомовної наукової спільноти та практиків. Важливість точного перекладу медичних термінів підтверджують численні випадки неправильного застосування лікарських препаратів та невірної діагностики через некоректний переклад.

Особливої уваги заслуговує питання передачі латинських термінів, які часто використовуються в англомовних медичних текстах та можуть спричинити певні труднощі для сприйняття та перекладу. Латинські терміни, такі як «*in vitro*», «*in vivo*», «*per os*», у більшості випадків залишаються без змін в українських перекладах, однак існують випадки, коли ці терміни потребують адаптації відповідно до контексту та цільової аудиторії [2, с. 71]. Ще одним важливим аспектом є використання абревіатур у медичних текстах, адже неправильна розшифровка абревіатури може привести до неправильного перекладу. Наприклад, англійські абревіатури на зразок «CPR» (*cardiopulmonary resuscitation*), «BP» (*blood pressure*) часто не мають усталених українських відповідників і потребують детального пояснення або адаптації у тексті [3, с. 102].

Основною проблемою при перекладі медичної літератури є правильне використання медичної термінології. Специфічні терміни в медичних текстах часто не супроводжуються достатньою кількістю описів або пояснень, що ускладнює їх розуміння. Існує кілька типів медичних перекладів, які потребують особливої уваги:

а) Переклад медичних текстів, що містять велику кількість скорочень. У таких випадках важливо забезпечити точність розшифрування термінів для уникнення непорозумінь.

б) Переклад інструкцій з використання медичних виробів, що вимагає не лише глибокого розуміння медичних аспектів, але й наявності певних технічних знань, щоб коректно відтворити інструкції та рекомендації.

в) Переклад спеціалізованих текстів, який потребує врахування специфіки термінології суміжних предметних галузей. Такі тексти можуть містити терміни, що відрізняються від загальноприйнятих, тому важливо бути обізнаним у відповідних сферах для забезпечення точності та зрозумілості перекладу [4, с. 15].

На сучасному етапі особливо важливим є формування навичок вільного та правильного володіння фаховою українською мовою, особливо в контексті медичної термінології. Це вимагає поглиблення знань про терміносистеми, що поєднують наукові досягнення вчених різних поколінь. Важливим аспектом є також унормування системи правил сучасного стилю українського професійного мовлення, що включає специфіку термінології в медичних текстах.

Медична термінологія є складовою частиною фахової мови, і її правильне використання є критично важливим для забезпечення точності та зрозумілості медичних комунікацій. У контексті глобалізації та інтеграції української медицини в міжнародну спільноту, знання українських терміносистем і стандартів перекладу стає ще більш актуальним. Підготовка спеціалістів, які вміють коректно використовувати професійну термінологію, забезпечує не лише ефективне спілкування в медичній практиці, а й сприяє якісному перекладу медичних документів, що є надзвичайно важливим для підтримки здоров'я населення [5, с. 45–50].

Висновки. Переклад медичної термінології з англійської українською є складним і багатогранним процесом, який вимагає від перекладача глибоких знань не лише лінгвістики, але й медицини. Успішний переклад медичних термінів можливий за умови використання комплексного підходу, який включає

врахування контексту, культурних відмінностей і прагматичних потреб аудиторії.

Література:

1. Навчук Г.В. Українська медична термінологія на сучасному етапі: проблеми впорядкування. Буковинський медичний вісник. Чернівці, 2010. Т. 14, № 4. С. 163–166.
2. Германович Г.О. Медичні терміни зі соматичними компонентами в сучасній українській мові: дис.... канд. філол. наук: спец. 10.02.01 – Українська мова. 2021. С. 71.
3. Петрова О. Б. Структурно-семантична характеристика медичної термінології та народних найменувань хвороб в українській мові : автореф. дис. ... канд. філол. наук / Петрова О. Б. – Харків, 1994. – С. 102.
4. Орешко О. Українська медична термінологія (розвиток і сучасний стан): автореф. дис.... канд. філолог. наук. Брно, 2010. С. 15.
5. Кучеренко І.В. Адаменко М. М. Особливості перекладу медичних термінів. Матеріали науково-практичної конференції “Соціум. Наука. Культура”. Кременчук: Видавництво КНУ, 2004. С. 45–50

Gorodko A.R

Specificity of non-verbal communication in English and language

National Technical University "Kharkiv Polytechnic Institute" Kharkiv

In today's globalized world, business English is increasingly recognized as a universal means of communication across international borders. However, the success of business interaction depends not only on language skills, but also on the understanding and appropriate use of non-verbal signals. Misjudgment or neglect of non-verbal communication can lead to misunderstandings, disputes and even financial failures in business. The difficulty of achieving mutual understanding between partners

with different cultural backgrounds creates potential misunderstandings and obstacles. This study aims to conduct a thorough analysis and organization of non-verbal elements affecting the effectiveness of business communication, which include kinesics, ophthalmology and paralinguistics.

This topic is particularly relevant in the context of globalization, where intercultural relations play a crucial role in business practices. The practical implications of this study lie in its application to the training of specialists involved in international endeavors. Understanding the nuances of non-verbal communication can be vital to success in negotiations, partnerships and strategic planning. The research aims not only to improve theoretical understanding in the field of non-verbal communication, but also to offer practical recommendations for its effective implementation in a business environment. Modern literature contains a large number of scientific studies that consider non-verbal communication from different points of view.

At the international level, studies by M. Blakhov (2015) and J. Gerrity (2023) provide an analytical perspective on the importance of non-verbal communication in business interactions. Despite extensive research on nonverbal communication in general, it is important to emphasize that there is relatively little research devoted to the specifics of nonverbal communication in business English. This gap highlights the uniqueness of this study and highlights its practical relevance. The purpose of this article is to conduct a thorough analysis and organization of the distinctive features of non-verbal communication in the context of business English.

The basic material is presented here. In global business communication, English occupies a vital place as the official language of many international organizations. About half of the companies in Europe choose English as the language of internal communication. For example, the Dutch company Philips uses English for corporate communication, although some of its employees are Dutch. A similar scenario can be seen at Porsche, a German car manufacturer where English is the dominant language, despite a significant number of German employees. So, we can conclude that English

is the main language of intercultural communication in the international arena today. Nonverbal communication encompasses a variety of subtle but important signals that individuals or groups exchange without spoken language. The main means of this type of communication are body parts such as eyes, hand gestures, facial expressions and general appearance.

It is common knowledge that only about 20% of messages in communication are conveyed verbally, while up to 80% of information is conveyed by non-verbal means. Before participating in a verbal conversation, there is already an exchange of signals through appearance, gestures and body language (Blahova, 2015). Numerous studies and statistics emphasize the importance of non-verbal communication in business English. Dr. Albert Mehrabian states that 65 to 93% of all communication in business is non-verbal. This conclusion is supported by research from the University of California, Los Angeles, which showed that 97% of communication in the workplace is non-verbal.

This trend is mainly due to the fact that people in business text more than they speak. In addition, the use of emoticons captures 93% of the non-verbal cues encountered during face-to-face interactions, highlighting the nuances of digital communication. When it comes to verbal exchanges, research shows that visuals make up 58% of the first four minutes of business interactions. In addition, studies have identified up to 5,000 different human hand gestures, indicating a complex range of nonverbal signals. In addition, visual information dominates the data processed by the brain, accounting for 90% of the information, which is consistent with the fact that non-verbal signals are interpreted 13 milliseconds faster than auditory signals.

Data from *The Journal of Counseling Psychology* (Gitnux, 2023) support these findings. When examining the characteristics of non-verbal communication within the framework of business English, several key types can be distinguished: 1. Kinetics refers to non-verbal communication, which includes gestures, facial expressions and body movements. This category can enhance or change verbal interaction and can vary

by culture. 2. Oculistics focuses on eye contact as a form of nonverbal communication that reveals the level of.

In the context of globalization, nonverbal communication has become an integral part of business communication, especially at the international level. Successful interaction depends not only on language proficiency but also on the ability to understand nonverbal signals, such as gestures, eye contact, and tone of voice. Studies confirm that skillful use of these signals leads to successful negotiations and partnerships. These skills are particularly important for professionals working in the international field, where cultural differences can significantly impact perception

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Байбакова О.О. Невербальні засоби спілкування в між культурні взаємодії. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія педагогіка, соціальна робота. 2015. 35. С. 21–23. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/11626/1/НЕВЕРБАЛЬНІ%20ЗАСОБИ%20СПІЛКУВАННЯ%20В%20МІЖКУЛЬТУРНИЙ%20ВЗАЄМОДІЇ.pdf>

2. Барташева Г. І. Автономне функціонування невербальних компонентів у комунікативній ситуації домінування. Вісник ХНУ. 2012. №11. С. 72–78. URL: <http://eprints.zu.edu.ua/1174/1/04bgiksd.pdf>

3. Габелко О. М. Невербальні засоби комунікації. Наукові записки. Серія «Філологія». 2013. № 33. С. 37–39. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILEA=&2_S21STR=Nznuoaf_2013_33_13

4. Корнева Л.М. Невербальні особи в міжкультурної комунікації. Культура народів Причорноморья. 2004. № 49. т. 1. С. 88-90. URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/74032/26-Korneva.pdf?sequence=1>

5. Солощук Л. В. Особливості функціонування невербальних компонентів комунікації. Вісник ХНУ. 2013. № 1051. С. 77–82.
6. Харченко Л. П. Особливості застосування невербальних засобів ділового спілкування. Соціальна педагогіка: теорія і практика. 2013. № 4. С. 58–65.
7. Юр'єва О. Ю. Особливості невербальної передачі інформації в процесі міжкультурної комунікації. Вісник Вісник ЖДТУ. 2013. № 3. С. 16–27.
8. Blahova, M. Specific role of non-verbal communication in business. European Scientific Journal. 2015. Vol. 11. № 10. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/236409304.pdf>
9. Gitnux, The Most Surprising Nonverbal Communication Statistics in 2023. URL: <https://blog.gitnux.com/nonverbalcommunication-statistics/>
10. Herrity, J. 9 Examples of Nonverbal Communication in the Workplace. Indeed Career Guide. 2023, URL: <https://www.indeed.com/career-advice/career-development/nonverbal-communication-examples>
11. Maharramova V. Characteristic features of intercultural communication. Journal of Bologna University. 2022. 54. 5. DOI: <https://doi.org/10.23856/5407>
12. Mehrabian's Communication: Theory Verbal, Non-Verbal, Body Language. URL: <https://www.businessballs.com/communication-skills/mehrabians-communication-theory-verbal-non-verbal-body-language/>

Деменкова А.А.

Лексичні перекладацькі трансформації в англомовних текстах у галузі видобутку нафти і газу: практичний аналіз

Англомовні тексти у галузі видобутку нафти і газу виявляють цілий ряд лексичних та стилістичних особливостей, що становлять особливу складність

для перекладача, оскільки ці тексти розраховані, переважно на певні професійні групи, які опанували специфічні екстралінгвістичні знання, і, отже, вимагають особливо ретельного аналізу. Метою дослідження було визначити особливості лексичних перекладацьких трансформацій англомовних текстів у галузі видобутку нафти і газу на основі їх аналізу.

Теоретичну базу дослідження склали праці вітчизняних та закордонних дослідників у галузі теорії перекладу, прагмалінгвістики, дискурс-теорії і дискурс-аналізу та теорії мовних жанрів, а саме: Н. Д. Арутюнової, А. Г. А. Вежбицької, М. Л. Макарова, Б. Ю. Нормана, Г. Г. Почепцова, А. Д. Швейцера та багато інших відомих науковців.

Особливості перекладу в лексичному аспекті згідно з Карабаном В. І. обумовлюють розрізнення способів перекладу лексичних одиниць та перекладацьких трансформацій. Перші згідно з вченим представлені наступними методами роботи з лексемами в системі мови перекладу [11, с. 282]: підбором прямих словникових відповідників; підбором варіантних відповідників (у випадках перекладу неоднозначних лексичних одиниць); транскодуванням (транскрибуванням, транслітеруванням, змішаним транскодуванням, адаптивним транскодуванням); калькуванням; контекстуальною заміною (з підбором не прямих словникових відповідників, а таких, котрі вдало підходять для конкретного контексту); змістовим розвитком (з причинно-наслідковими відношеннями); антонімічним перекладом (з заміною форми слів чи словосполучень на протилежну); описовим перекладом (з поясненням змісту новоутвореної термінологічної одиниці).

Серед аналізованих англомовних термінологічних одиниць галузі видобутку нафти і газу та їх перекладу прослідковано часте використання лексичного прийому калькування.

В результаті практичного аналізу лексичних перекладацьких трансформацій в англомовних текстах у галузі видобутку нафти і газу і способів перекладу вважаємо, що ключові передумови, котрі викликають складнощі в передачі одиниць професійної лексики досліджуваної галузі є наступні:

неоднозначність термінологічних одиниць; відсутність перекладацького відповідника для конкретної одиниці в системі мови перекладу. Отже, вище написані складнощі вважаємо визначальними для підбору способів перекладу та досягнення його адекватності.

В аналізованих прикладах прослідкована наявність окрім вузькогалузевих термінологічних одиниць також загальнонаукових термінів. Значна чисельність останніх обумовлена передусім науково-технічним стилем мовлення, а також тим, що без них зміст оригінальних текстів в галузі видобутку нафти і газу ризикують бути незрозумілими реципієнтами. В наведеному прикладі на рисунку 1 нейтральні для науково-технічного стилю лексичні одиниці не обумовлюють складнощів їх перекладу з мови оригіналу українською. Проте, як свідчать аналізовані англомовні галузеві тексти та їх переклади зі зростання чисельності технічних термінів зростатиме кількість їх уточнень в перекладеному україномовному варіанті. Така закономірність обумовлена основною метою оригінального тексту – поглиблено ознайомити читача зі специфікою галузі, зокрема в технічному аспекті.

В ході дослідження прослідковано, що англомовні терміноодиниці з галузі видобутку нафти і газу як синонімічні використовуються у складі текстів інших галузей науково-технічного спрямування. Відповідно зміст перекладу залежатиме від цільового призначення.

Отже, як видно з прикладів наведених в таблиці 3 вище переклад для потреб розглянутої в роботі галузі потребує конкретизації та додаткового пояснення задля правильного розуміння оригінального змісту реципієнтами. Для кращого розуміння термінологічної специфіки галузі видобутку нафти і газу терміноодиниці розглядались у складі текстів з відповідним контекстом.

В ході дослідження простежено, що аналізовані англомовні тексти у сформованими в різні способи.

Ключовим способом перекладу є калькування. В такий же спосіб перекладаються більшість термінологічних елементів досліджуваних англомовних текстів.

Аналізовані англomовні тексти з галузі видобутку нафти і газу насичені окрім термінологічних одиниць так званими фірмовими назвами. Адже, в рамках розглянутої видобувної галузі співпрацює багато різномовних країн. Відтак організація та стабільна робота галузі вимагає узгодженості з міжнародними стандартами такими як ISO 9001, ISO 14001 та OHSAS 18001.

Переклад аналізованих англomовних фірмових назв вимагає збереження еквівалентності оригіналу та відповідно застосування описового прийому з уточненням змісту понять.

Загалом в аналізованих текстах з галузі видобутку нафти і газу присутні мовні одиниці характерні для інших текстів науково-технічного спрямування, а також одиниці термінологічної лексики. Останні вживаються в досліджуваних англomовних текстах, щоб позначати специфічні фахові поняття. Ключовою лексичною перекладацькою трансформацією таких текстів є конкретизація (змістове звуження понять) застосовувана авторами перекладу для того, щоб зберегти адекватність змісту перекладеного варіанту оригіналу. Цієї стратегічної мети перекладу досягають використовуючи описові звороти при позначенні процесів або понять властивих галузі видобутку нафти і газу. Аналізовані термінологічні словники розглянутої галузі дозволи простежити наступні процеси в оригінальних текстах: синонімія; омонімія; полісемія; метафоричне перенесення. Вони обумовлюють додаткові складнощі для перекладу досліджуваних текстів загалом та термінологічних одиниць притаманних галузі зокрема. Разом з тим вітчизняне перекладознавство оперує фаховими термінологічними словниками в котрих еквіваленти оригінальних термінів подані через уточнення з використанням пояснювальних слів, виразів, а також речень. Вважаємо, що такий підхід істотно спрощує практику перекладу англomовних текстів з галузі видобутку нафти й газу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Глінка Н., Лях О. Особливості перекладу полісемантичних термінів електротехнічної та електроенергетичної галузей. Igor Sikorsky Kyiv

Polytechnic Institute: *Advanced Linguistics*, 10, 2022. С. 25-33. URL: 10.20535/2617-5339.2022.10.266857.

2. Дорошенко С. Українська термінологія нафтогазової промисловості: становлення і розвиток : монографія. Полтава : Видавництво Полтавського національного технічного університету імені Ю. Кондратюка, 2013. 138 с.
3. Яремійчук Р., Середницький Л., Осінчук З. Англо-український нафтогазовий словник. Київ : Українська книга, 1998. 544 с.

Demchenko A.O.

Artificial Intelligence in Foreign Language Learning

Kharkiv National Automobile and Highway University, Kharkiv

Artificial intelligence (AI) represents a transformative technology that seeks to replicate human cognitive processes within computer systems. By analyzing and imitating thought patterns, AI has enabled the creation of intelligent software that now plays a critical role in various industries, from transportation and finance to education and healthcare. One of the most significant applications of AI today is in the field of foreign language learning, where it offers unprecedented opportunities for personalized and interactive education. Through the use of machine learning (ML), natural language processing (NLP), and other AI-driven technologies, language learners can now engage with content in new and dynamic ways, enhancing both the efficiency and effectiveness of language acquisition.

AI's potential to improve foreign language learning is vast. Traditionally, language learning involved classroom instruction, textbooks, and repetition. While these methods are still important, they have limitations, particularly when it comes to personalization and adaptability. Every student has a unique learning style, pace, and set of challenges. AI helps bridge this gap by offering tailored learning experiences.

One example of this is AI-driven language learning apps like Duolingo and Babbel. These apps use AI algorithms to adapt lessons to the learner's proficiency level, ensuring that each user is challenged just enough to make progress without

becoming frustrated. As the learner interacts with the platform, the AI analyzes their responses, identifies areas of weakness, and adjusts future lessons accordingly. This personalized approach keeps learners engaged and motivated, a crucial factor in language retention and mastery.

Another key area where AI excels is in speech recognition and correction. Rosetta Stone, for example, uses AI-powered speech recognition to help learners improve their pronunciation. The program compares the learner's pronunciation to that of native speakers, offering instant feedback on areas where improvement is needed. This real-time interaction allows learners to practice pronunciation in a low-stress environment, building their confidence before engaging in real-world conversations. By combining traditional learning methods with AI tools, learners gain access to more personalized, adaptive, and engaging content.

Natural language processing (NLP), a subfield of AI focused on the interaction between computers and human language, is also transforming language learning. NLP enables AI systems to understand, interpret, and generate human language, making it a core technology behind many language learning platforms. One prominent example of this is Google Translate, which uses advanced NLP algorithms to offer instant translations between hundreds of languages. While imperfect, the technology has improved significantly in recent years and is now capable of providing learners with a useful tool for understanding and practicing foreign languages.

NLP-powered tools can also help learners with writing and grammar. Grammarly, for instance, uses NLP to identify grammar mistakes, suggest stylistic improvements, and even provide explanations for why certain changes are necessary. For language learners, this tool can be invaluable in improving both their writing and understanding of the language. The ability to instantly identify errors and understand the reasoning behind corrections helps learners internalize grammar rules and improve their overall proficiency.

Beyond corrections, AI-powered systems are being used to generate customized language exercises. These systems analyze the learner's level and areas of difficulty, generating exercises that focus on specific grammar points, vocabulary, or

conversational structures. For instance, if a learner consistently struggles with verb conjugations, the AI can create targeted exercises that help them practice this area until they achieve mastery. This type of personalized learning was difficult to achieve in traditional classroom settings but has become increasingly accessible thanks to AI.

One of the most exciting developments in AI-driven language learning is the use of chatbots and conversational agents like ChatGPT. These AI systems can engage learners in realistic, dynamic conversations, simulating the experience of talking to a native speaker. Conversational practice is one of the most challenging aspects of language learning, as it requires learners to think on their feet, understand context, and apply their knowledge in real time. Chatbots help overcome this challenge by providing a practice environment that is available 24/7 and free from the pressures of real-world communication.

For example, a learner studying Spanish can use a chatbot to practice everyday conversations, such as ordering food at a restaurant or asking for directions. The chatbot can simulate different accents, conversational styles, and vocabulary, helping the learner become more comfortable with a variety of linguistic scenarios. Additionally, the AI can offer feedback on grammar, vocabulary, and pronunciation, providing learners with instant guidance on areas where they can improve.

ChatGPT, one of the most advanced conversational AI systems, is a prime example of how AI can be integrated into language learning. By engaging with learners in interactive conversations, ChatGPT can provide personalized responses to a wide range of questions, helping learners practice their conversational skills in real time. Furthermore, because ChatGPT is trained on a diverse range of text data, it can simulate conversations on various topics, giving learners exposure to the different registers and vocabulary they might encounter in everyday communication.

Personalization is one of the key advantages AI offers in foreign language learning. Traditional language courses often follow a one-size-fits-all approach, which may not suit every learner. AI, on the other hand, can analyze a learner's individual progress and adjust the content and difficulty level to match their needs. This is

particularly beneficial for learners who may struggle with specific aspects of the language, such as grammar or listening comprehension.

AI-powered systems like Lingvist offer personalized learning paths based on the learner's progress. The system adapts the frequency and type of exercises depending on how well the learner has mastered the material. For example, if a learner has difficulty remembering certain vocabulary words, the AI will prioritize exercises that focus on those words until they are fully retained. This adaptive learning process ensures that learners spend their time efficiently, focusing on areas that need improvement rather than reviewing material they have already mastered.

Furthermore, AI enables language learners to track their progress in real time. Data analytics, powered by AI, can provide insights into how much time a learner has spent on certain tasks, which areas they struggle with, and where they have made the most progress. This feedback allows learners to set realistic goals and adjust their learning strategies accordingly.

AI is not only transforming independent learning but is also being integrated into traditional classroom settings. Teachers are increasingly using AI tools to supplement their instruction, creating a more engaging and effective learning environment. For example, AI can assist teachers in grading assignments, providing instant feedback on student performance. This allows teachers to focus more on personalized instruction and less on administrative tasks.

In addition, AI can help identify students who are struggling or disengaged. Using emotion recognition and sentiment analysis, AI can monitor students' engagement levels during online lessons. If a student appears confused or frustrated, the system can alert the teacher, allowing for timely intervention. This type of technology is particularly valuable in remote learning environments, where teachers may not be able to pick up on non-verbal cues as easily.

So, artificial intelligence is revolutionizing the way foreign languages are taught and learned. From personalized learning paths and adaptive exercises to conversational practice with chatbots, AI offers a wealth of tools that enhance language acquisition. By leveraging technologies like machine learning and natural language processing, AI

provides learners with more interactive, personalized, and effective ways to learn a new language. As AI continues to evolve, its impact on language education will only grow, providing learners with even more opportunities to achieve fluency and mastery.

References:

1. Zawacki-Richter O., Marín V. I., Bond M., Gouverneur F. Systematic review of research on artificial intelligence applications in higher education—where are the educators? *International Journal of Educational Technology in Higher Education*, 2019, 16(1), 1-27.
2. Viberg O., Andersson A., Wiklund M. Designing for sustainability: A hands-on approach to integrating AI in language learning. *Journal of Educational Computing Research*, 2020, 58(4), 804-829.
3. Ahmad M., Rafi S. The role of artificial intelligence in foreign language education: Challenges and future directions. *Asian EFL Journal*, 2021, 23(4), 78-91.

Клименко А. О.

Лексика банківської сфери як об'єкт перекладу

*Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»,
Харків*

Уведення новітніх технологій у багатьох галузях людської діяльності та глобальний процес інформатизації сприяють значним змінам у термінології. Одночасно з цим зростає значення міжнародних професійних відносин і ділового спілкування англійською мовою. Наразі можна побачити збільшення інтересу до перекладу вузькоспеціалізованої літератури, що вказує на потребу розвитку спеціалізованих галузей науки та професійної діяльності. Англійська мова вже давно має статус міжнародної, а нова лексика, пов'язана з економічними поняттями, становить значну частину лексичних інновацій останніх десятиліть. В умовах глобалізації та інтеграції світових економік роль банківської сфери стає дедалі важливішою. Враховуючи, що економіка є невід'ємною частиною як

людського спілкування, так і суспільного життя, вивчення та дослідження перекладу кредитно-банківської термінології є надзвичайно важливим.

Переклад, зокрема текстів банківської сфери, є складним і багатоаспектним процесом. Це пов'язано не лише з особливостями термінології, але й з необхідністю врахування культурних, правових та економічних відмінностей між країнами. Банківська лексика охоплює численний ряд термінів, що стосуються різних елементів банківської діяльності: кредитування, інвестування, фінансового аналізу, управління ризиками тощо. Кожен з цих аспектів потребує детального вивчення та точного перекладу для забезпечення адекватного сприйняття інформації у цільовій мові.

Об'єктом дослідження є лексика банківської сфери.

Предметом дослідження є особливості перекладу лексики банківської сфери з англійської українською мовою.

Метою даного дослідження є аналіз лексики банківської сфери як об'єкта перекладу, визначення основних труднощів, що виникають при перекладі банківської термінології, та розробка рекомендацій щодо покращення якості перекладу таких текстів.

Актуальність дослідження зумовлена значним теоретичним і практичним інтересом до виокремлення та вивчення терміносистеми фінансової сфери. Дослідження проблем перекладу фінансових термінів є актуальним у зв'язку з розширенням співпраці між українськими та зарубіжними компаніями, а також збільшенням обсягу взаємної комунікації у цій професійній галузі.

Банківська сфера – одна з найскладніших для перекладу через велику кількість технічних термінів та їх широкий спектр значень. Науковці пояснюють, що термін – це слово або словосполучення спеціальної мови, створене, набуто або запозичене для точного вираження спеціального поняття або означення спеціального предмета [2, с. 95-96]. Хоча кожен термін має усталене значення в певному контексті, під час перекладу можуть виникати різні значення залежно від ситуації. Наприклад, термін "*deposit*" може означати "депозит" або "застава"; слово "*charge*" має значення: "плата або збір" (оплата за послугу) або інше

значення: "обвинувачення", але це вже юридична сфера. Тому переклад таких термінів буде залежати саме від контексту. [3]

Крім того, перекладачеві часто доводиться стикатися з термінами, які не мають прямих еквівалентів в іншій мові. Наприклад, існує термін "*letter of credit*", при перекладі цього терміну слід використовувати описовий переклад. Тому "*letter of credit*" – це документ, що гарантує банківську оплату за певні товари чи послуги.[5]

Також важливим аспектом є наявність неологізмів, які постійно з'являються в банківській сфері. Неологізм – це "слово або словосполучення, що вживається в мові в певний час для вираження нового або існуючого поняття чи нового значення" і сприймається носіями мови як лексичне новоутворення [4, с. 417]. Наприклад, такі терміни, як "*cryptocurrency*" – криптовалюта або "*blockchain*" – блокчейн, потребують особливої уваги при перекладі, оскільки вони є новими для багатьох мов і часто не мають усталених еквівалентів.

Оскільки економічна термінологія має свої особливості і часто використовує вузькоспеціалізовані поняття, вибір методів перекладу має вирішальне значення для точності й адекватності передачі змісту. Перекладач може використовувати такі основні методи перекладу англійських економічних термінів українською мовою, включаючи калькування, транскрипцію, транслітерацію та експлікацію. Успішне застосування цих методів допомагає уникати помилок і забезпечує точність та адекватність економічних перекладів.[1]

Один із найефективніших методів – це транскрибування, коли терміни передаються у мові перекладу шляхом фонетичного відтворення. Наприклад, термін "*cryptocurrency*" може бути перекладений як "криптовалюта". Інший популярний метод перекладу – це калькування, коли структура терміну перекладається дослівно. Наприклад, термін "*supply chain*" перекладається як "ланцюг постачання".

Ще один важливий метод – це використання пояснювальних перекладів. Це особливо актуально для нових або специфічних банківських термінів, які

можуть бути незрозумілими для широкого загалу. Наприклад, термін "*leverage*" можна перекласти як "фінансовий важіль", але для точності часто додають пояснення щодо його значення у фінансовому контексті.

Отже, переклад банківської лексики – це складний і багатоаспектний процес, який вимагає від перекладача не лише володіння мовою, але й знання банківських систем і фінансових операцій. Точний переклад термінів банківської сфери відіграє ключову роль у міжнародних економічних відносинах, тому особлива увага повинна приділятися контексту, в якому використовується той чи інший термін.

Подальші дослідження у цій галузі повинні бути спрямовані на аналіз новітніх банківських термінів і їх адаптацію до української банківської системи. Це дозволить полегшити комунікацію між українськими банками та їх іноземними партнерами, а також забезпечити точність і адекватність перекладу фінансових текстів.

Література

1. Белікова О.Ф., Колесник А.О. Перекладацькі прийоми під час перекладу термінології наукових текстів Економічна стратегія і перспективи розвитку сфери торгівлі та послуг. Київ, 2010. № 1. С. 719–727.
2. Білозерська Л. П. Термінологія та переклад / Л. П. Білозерська, Н. В. Возненко, С. В. Радецька ; МОНУ, Херсонський нац. техн. ун-т. –Вінниця : НОВА КНИГА, 2010. – 232 с
3. Ланова О.В., Каплун С.Д. Переклад спеціальної лексики сфери економіки з англійської мови на українську. Науковий вісник Південноукраїнського державного педагогічного університету ім. К.Д. Ушинського. Одеса, 2010. № 10. С. 47–52.
4. Рабійчук Л. Особливості перекладу англійських неологізмів на українську мову. Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: Філологічна

(мовознавство): збірник наукових праць. Вінниця: ТОВ «фірма «Планер», 2014. Вип. 20. С. 277–278

5. Селіванова О.О. Сучасна лінгвістика: термінологічна енциклопедія. Полтава : Довкілля – Київ, 2006. 716 с

Колісник К. В.

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ ЕКОНОМІЧНОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ

Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», Харків

Газетний текст – одне з джерел функціонування літературної мови. Мова газети – своєрідний індикатор мовного розвитку суспільства, віддзеркалення новітнього українського лексикону. Сучасні засоби масової інформації: інтернет, телебачення, радіо – нерідко випереджають пресу в пошуках вдалого контенту, тому друковані видання, маючи достойних конкурентів, борються за гідне місце в інформаційному просторі, відходять від застарілих стереотипів, вносять новий живий струмінь у мову публікацій. Сучасний газетний текст нейтралізував традиційні газетні стандарти, усунув стилістичні та лексичні обмеження.

Публіцистика сьогодення відчуває гостру потребу в нових експресивних засобах. Емоційно-експресивного забарвлення газетним матеріалам надають вдало підібрані слова та вислови, серед яких помітне місце посідає термінолексика як невід’ємний складник мови сучасної преси. Текст газети привернув увагу дослідників ще на початку ХХ століття. Саме тоді з’явилися праці, в яких автори відзначали вади газетної мови, пропонували шляхи їх усунення.

Термінолексику в науці асоціюють з термінологією, уживаючи поняття термінологія і термінна лексика як взаємозамінні одиниці. Однак термін термінолексика сьогодні значно розширив свій зміст і межі. Термінна лексика стала одним із засобів оновлення, осучаснення мови газети. У такому ракурсі

вона ще не була об'єктом комплексного лінгвістичного дослідження. Функціонування термінної лексики в мові преси початку ХХІ ст., її динаміка, особливості семантичних трансформацій є маловивченими, що й визначає актуальність роботи.

Мета роботи – виявити економічну термінолексику, з'ясувати особливості її функціонування в мові публікацій, охарактеризувати фахові лексеми з позицій оновлення, осучаснення газетного тексту.

Транспозиція – це спосіб перекладу лексичних одиниць, який полягає або у перенесенні будь-якої мовної форми (наприклад, використання теперішнього часу замість майбутнього), або заміні однієї частини мови іншої без зміни змісту всього повідомлення [1]. Розглянемо приклад: *Globalization is defined as process that, based on international strategies, aims to expand business operations on worldwide level, and was precipitated by the facilitation of global communications due to technological advancements, and socioeconomic, political and environmental devel.* – Глобалізація визначена як процес, що ґрунтується на міжнародних стратегіях, що має на меті розширення ділових операцій на світовому рівні та прискорений розвитком глобальних комунікацій внаслідок технічного прогресу, а також соціально-економічного, політичного та екологічного розвитку.

Розглянемо переклад компонентів англійського терміна "to expand business operations", який дає електронний словник "Multitran". to expand – розширювати, розвивати, розповсюджувати; business – справа, фірма, постійне заняття, спеціальність, діловий, підприємницький, торговий; operations – операції, дії, експлуатація, ведення діяльності, оперативний підрозділ. Співвіднесення кожної одиниці багатоконпонентного терміна з відповідним еквівалентом не склало особливих труднощів, оскільки перекладач скористався способом калькування. Але при цьому спостерігаємо заміну частини мови [3].

Англійський інфінітив при перекладі українською мовою набув форми віддієслівного іменника. Відповідно, англійський термін, утворений за моделлю «інфінітив + прикметник / іменник + іменник» має український еквівалент з моделлю «іменник + іменник + іменник». При цьому слід зазначити, що

англійське слово «business», як і більшість інших лексичних одиниць в англійській мові, може виконувати функцію іменника, і прикметника.

При виборі частини мови перекладач, мабуть, оперував тим міркуванням, що в українській мові у ролі визначення частіше виступають прикметники. Крім того, українська мова в порівнянні з англійською більш номінативна: вживання в мові іменників переважає використанням дієслівних форм, тому перехід з віддієслівної частини мови в іменну - явище досить часто при перекладі загальноновживаної лексики в текстах з економічної проблематики, але рідкісне для економічної термінології [2].

Метод модуляції (змістового розвитку) застосовують у разі потреби у процесі перекладу підбору такого еквівалента, значення якого логічно впливало б із значення вихідної одиниці [3]. При цьому часто значення іншомовного слова та його еквівалента мають причинно-наслідкові відносини. Розглянемо приклад: *Whether your business is new or old, it needs efficient business accounting for growth and sustainability.* - Якою б не була ваша фірма, яка недавно з'явилася або давно існувала, бухгалтерський облік необхідний для її зростання та перспективного розвитку. Компоненти англійського терміна мають такі основні значення: *business* – справа, фірма, постійне заняття, спеціальність, діловий, підприємницький, торговий; *accounting* – фінансова звітність, система обліку, калькуляція.

Модель англійського терміна складається з двох слів «іменник/прикметник + іменник». Йому відповідає український еквівалент з моделлю «прикметник + іменник», які узгоджуються між собою в роді, числі і відмінку. Якби перекладач у процесі перекладу терміна скористався калькуванням, словосполучення «*business accounting*» мало б значення «фінансова звітність фірми». Для того, щоб дійти ідеального рішення для мови перекладу у відповідній ситуації, перекладач застосовує метод смислового розвитку та визначає переклад терміна як «бухгалтерський облік», що є наслідком «фінансової звітності» і точніше визначає рід економічної діяльності суб'єктів по відношенню до смислового контексту.

Таким чином, перекладач для підбору адекватного еквівалента англійському терміну застосує три способи перекладу: калькування, компресію та переклад з використанням родового відмінка.

Список літератури:

1. Дуднік Т. Англомовні запозичення в українській фінансово-економічній термінології та особливості їх перекладу. Науковий вісник Херсонського державного університету. Херсон, 2013. № 20. С. 245–248.

2. Ланова О.В., Каплун С.Д. Переклад спеціальної лексики сфери економіки з англійської мови на українську. Науковий вісник Південноукраїнського державного педагогічного університету ім. К.Д. Ушинського. Одеса, 2010. № 10. С. 47–52.

3. Борисюк Т.Б. Англо-український та українсько-англійський словник-мінімум економічних термінів ; за заг. ред. Т.Б. Борисюк та ін. Рівне : РДТУ, 2002. 44 с.

Копієвська Ю.І.

Специфіка перекладу англомовних рекламних слоганів українською мовою

*Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»,
Харків*

У сучасному світі, де глобалізаційні процеси впливають на всі аспекти суспільного життя, зокрема на економічні, культурні та соціальні відносини, реклама виступає важливим інструментом масової комунікації. Вона є засобом передачі інформації, що здійснюється через мінімальні текстові форми, і спрямована на створення позитивного образу товарів, послуг чи брендів. Основною метою реклами є формування позитивних асоціацій і спонукання до споживання. Вивчення рекламних текстів у межах лінгвістичного дискурсу дає можливість глибше зрозуміти специфіку їх побудови, впливу та адаптації до різних культурних контекстів.

Актуальність теми зумовлена необхідністю дослідження впливу рекламних текстів на аудиторію через призму міжмовних і міжкультурних комунікацій. В умовах глобалізації та розвитку міжнародних ринків переклад рекламних слоганів потребує особливої уваги, оскільки мовні та культурні бар'єри можуть суттєво вплинути на ефективність рекламного повідомлення.

Об'єкт дослідження – рекламні слогани як лінгвістичний та комунікативний феномени.

Предмет дослідження – особливості перекладу англомовних рекламних слоганів українською мовою.

Мета роботи полягає у вивченні ефективних підходів до перекладу англомовних рекламних слоганів з урахуванням мовних та культурних відмінностей, а також аналізі трансформацій, що використовуються для збереження смислової та емоційної складової в українському варіанті.

Для досягнення мети були поставлені наступні **завдання**: 1) проаналізувати рекламні слогани як частину публіцистичного стилю; 2) дослідити основні методи перекладу рекламних текстів; 4) визначити труднощі перекладу слоганів з англійської українською мовою; 5) проаналізувати засоби адаптації слоганів до українського культурного простору.

У роботі застосовуються наступні **методи**: метод суцільної вибірки для збору англомовних рекламних слоганів; порівняльний аналіз для виявлення відмінностей та схожостей між оригінальними та перекладеними версіями; метод синтезу й узагальнення для формулювання висновків щодо специфіки перекладу.

Рекламні гасла й слогани, хоча й існують давно, здобули особливе поширення саме в XXI столітті, коли реклама стала одним із найдієвіших засобів впливу на суспільну свідомість. Як об'єкт лінгвістичних досліджень, реклама неодноразово викликала інтерес серед фахівців у галузі мовознавства та

перекладознавства. До таких дослідників належать В. Аренс, К. Бове, І. Гольман, Ф. Котлер, М. Хайятт, О. Бондаренко, Петрушко Г. В., Н. Жукова, І. Злобіна, К. Крістеллі, Н. Кушнір, Л. Мороз, Ю. Рябчук та інші.

У лінгвістиці існує багато тлумачень терміну «реклама». Згідно з визначенням у «Словнику української мови» та «Словнику рекламних термінів», реклама – це «популяризація товарів чи послуг задля привернення уваги споживачів за допомогою преси, радіо, телебачення тощо» [3, с. 493; 1, с. 144]. Відомі дослідники реклами В. Аренс та К. Бове визначають її як «неособисту форму комунікації переконливого характеру з чітко вказаним джерелом фінансування, яка передає інформацію про продукт, послугу або ідею через різні засоби масової комунікації» [4, с. 6].

Отже, можна стверджувати, що кожне визначення реклами включає посилення на засоби масової інформації, через які вона поширюється.

Оскільки слоган є центральним елементом реклами та несе основне навантаження, його переклад з прагматичної точки зору є одним із найскладніших завдань. На наш погляд, завдання перекладача полягає в тому, щоб використати всі наявні теоретичні знання для передачі комунікативної функції оригіналу. Варто зазначити, що переклад рекламних матеріалів вимагає від перекладача не лише лінгвістичних компетенцій, але й відчуття стилю та творчого підходу до редагування тексту, що виходить за межі традиційної ролі перекладача.

Ф. Аренс і К. Л. Бове виділяють чотири основні правила для ефективного перекладу рекламних текстів. По-перше, перекладач має виступати не тільки як мовний спеціаліст, а й як досвідчений копірайтер, адже просто перекласти текст недостатньо. По-друге, важливо, щоб перекладач добре розумів продукт, його особливості та ринок, на якому він буде представлений. По-третє, переклад має здійснюватися носієм мови, який також проживає в країні, де буде публікуватися реклама. І нарешті, перекладач повинен перекладати на свою рідну мову і жити

в країні, де має з'явитися реклама [4, с. 271-272]. Враховуючи це, виникають певні труднощі, оскільки сучасна англомова реклама часто використовує складні лексичні, фонетичні та граматичні прийоми, які можуть суперечити класичним правилам англійської мови і відрізнятися від звичних текстів.

У своєму дослідженні ми спиралися на стратегії перекладу рекламних текстів та слоганів, які запропонував Петрушко Г. В.: 1) відсутність перекладу (нульовий переклад); 2) дослівний переклад; 3) адаптація; 4) ревізія [2, с. 92–94].

Відсутність перекладу в рекламних слоганах є характерною для багатьох відомих брендів, логотипи яких ми щодня бачимо на вулицях і в інтернеті, таких як «Nike: Just do it!», «Volkswagen: Das Auto», «Panasonic: Ideas for life», «Sony: It's a Sony», «Honda: The Power of Dreams». Наш аналіз показує, що найбільш успішно в рекламному просторі функціонують слогани, які є лаконічними і не містять складних мовних конструкцій, що робить їх легкими для запам'ятовування та вживання. Таким чином, іншомовні слогани можуть бути ефективними в україномовному середовищі, за умови, що цільова аудиторія володіє англійською мовою і слоган є максимально коротким і зрозумілим.

Стратегія дослівного перекладу рекламних слоганів дозволяє передати точний зміст і структуру оригінального тексту, однак її ефективність у рекламі може бути обмеженою через недостатнє врахування культурних особливостей мови-перекладу. Вона найкраще підходить для перекладу великих текстів, але може бути вдалою й для коротких слоганів, де важливо зберегти ритм, милозвучність і лаконічність. Наприклад, у слоганах «I'm loving it. McDonalds» – «Я це люблю. Макдональдз», «Yes you can!» – «Так, ти зможеш!», «M&M's: Melt in your mouth, not in your hands» – «M&M: Тане у роті, а не в руках» дослівний переклад успішно передає основний зміст і зберігає привабливість оригіналу.

При перекладі рекламних слоганів часто застосовується стратегія адаптації, що дозволяє зберегти функціональність повідомлення, коли прямий

переклад неможливий через культурні або мовні відмінності. Завдання перекладача полягає в тому, щоб передати основний зміст, адаптуючи текст до норм мови перекладу. Наприклад, такі слогани, як «A masterpiece of intelligence» перекладено як «Інтелектуальна еліта», «Taste life» – «Живи, щоб було що згадати», «Holiday Inn: Relax, it's Holiday Inn» – «Забудь про справи в Холідей Інн», а «Gillette: The best a man can get» – «Жиллетт. Найкраще для чоловіків», демонструють успішне застосування цієї стратегії.

Остання стратегія перекладу, яку ми розглянули, це ревізія. Ця стратегія передбачає кардинальну зміну як форми, так і змісту оригінального тексту, що дозволяє створити новий текст, який найкраще відповідає прагматичним вимогам. Наприклад, рекламні слогани «Built to feel like it'll last forever» були перетворені на «Бути першим на будь-якій вершині», а «Obey your thirst» на «Не дай собі засохнути». Інші приклади, такі як «Polo. Small but tough» переведений як «Моя друга Половина» або «Samsung: Everything in one touch» – «Смартфон, в якому є все», демонструють, як ревізія дозволяє досягти прагматичної еквівалентності, навіть коли початковий текст був кардинально змінений. Цей метод часто використовується, коли адаптація не є ефективною або текст виходить невдалим.

Отже, переклад рекламних слоганів є складним процесом, що вимагає врахування мовних і культурних особливостей обох мов. Різні стратегії перекладу — від збереження оригінальної форми до дослівного перекладу, адаптації та ревізії — дозволяють досягти прагматичної ефективності, зберігаючи основний сенс та емоційний вплив рекламного повідомлення. Успішний переклад слоганів потребує від перекладача глибокого розуміння продукту, ринку та культури цільової аудиторії, що забезпечує максимальну ефективність і вплив реклами на споживачів.

Література

1. Іванченко Р. Г. Реклама : словник термінів. К : Патент, 2000. 207 с.

2. Петрушко Г. В. Особливості перекладу рекламних повідомлень та слоганів в англійській та українській мовах. Вісник психології і педагогіки. 2014. №14. С. 92–94.
3. Словник української мови: в 11 т. Том 8. К : Наукова думка, 1977. 493 с.
4. Arens, William F., and Bovée Courtland. Contemporary Advertising. New York: McGraw-Hill US Higher Ed USE Legacy, 2016. 573 p.

Коросташов Д. О.

Специфіка перекладу патентної термінології

Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», Харків

Патент – це форма інтелектуальної власності. Патент надає його власнику право забороняти іншим особам виготовляти, використовувати, продавати та імпортувати винахід протягом обмеженого періоду часу, зазвичай двадцяти років. Патентні права надаються в обмін на публічне визнання винаходу.

Важливою особливістю патента, як об'єкту перекладу є його чітка структура. В залежності від знаходження в певній частині документа слово може набувати різних значень [2]. Так С. Царьова виділяє такі частини патенту, як титульну, попередній опис, повний опис винаходу, патентна формула, засвідчення тексту заявки автором винаходу, зазначення патентного повіреного та ілюстративної частини [3].

Переклад патентної термінології може викликати ряд труднощів, пов'язаний з історичним розвитком мови та особливостями розвитку галузевої термінології. Так серед них можна виділити [5]:

- відсутність відповідників у випадку неологізмів. Причина полягає у самому визначенні слова, неологізм – нове слово або вислів, що з'являється у мові. Тобто потрібного відповідника може ще не існувати у мові перекладу;

- неоднозначність самих термінів. Хоча сама характеристика терміна повинна виключати багатозначність поняття, але контекст та конкретна галузь використання дещо змінює значення при перекладі.

- національна варіативність. Полягає в особливості розвитку терміна у системі мови інших країн.

Ці проблеми викликані усамперед самими способами появи нової термінології в українській мові, такими як:

- переосмислення (термінологізація) загальноживаних слів для позначення певного наукового поняття;

- перенесення готового терміну з однієї галузі в іншу (ретермінологізація); запозичення та калькування;

- використання існуючих словотвірних моделей для утворення нових назв;

- використання словосполучень для найменування наукових понять;

Патентний переклад став окремою спеціалізацією завдяки своєму особливому стилю, що відрізняється від загальноприйнятого в технічному перекладі, оскільки вимагає додаткового досвіду, характерного для таких типів текстів.

До таких основних мовностилістичних особливостей патентів належать: лексичні повтори, анафора, загальнонаукова термінологія, юридична субмова, номіналізація.

Лексичні повтори відіграють значну роль при перекладі патентів. Деякі терміни можуть повторюватися, тому їх точне відтворення є важливим для збереження сенсу інформації. Також повтори використовуються для забезпечення чіткості та юридичної важливості тексту [1].

Використання анафори допомагає підкреслити важливість певних термінів або концепцій, що повторюються на початку речення або абзацу. Це забезпечує послідовність та зв'язність тексту, створюючи структурну організацію та впорядкованість речень у перекладі.

З приводу загальнонаукової термінології, перекладачам корисно визначити загальну лексику, що використовується на позначення засобів, пристроїв, систем

і т. ін., яку можна вживати в перекладі для збереження функціонального опису без додавання допоміжних характеристик до поняття. Загальний характер опису також можна зберегти через посилання на низку загальних механічних частин або компонентів.

У патентних заявках використовуються елементи юридичної субмови і стилю, включаючи деякі формульні вирази, які з'являються у всіх або більшості патентів.

Номіналізація – це процес утворення іменника від іншого класу слів, зазвичай від дієслів і прикметників. Номіналізація в перекладі може допомогти зберегти точність та зрозумілість, оскільки іменники зазвичай менше піддаються різним інтерпретаціям і рідше мають множинні значення, що сприяє уникненню непорозумінь.

Мова тексту патентної документації має власні лексико - стилістичні особливості, пов'язані з вимогами щодо чіткості, а також повноти викладу технічних деталей та визначення юридичних та науково-технічних понять. Можна виділити [4]:

- деталізацію – текст документу має бути максимально деталізованим та повним, що дає чіткий опис технічних особливості винаходу, його конструкцію та принципу дії. зазвичай, це досягається за використанням детального опису, додаткових схем, малюнків та інших додатків;

- формальність мови тексту патенту, зумовлена потребою уникнути будь-якого неоднозначного або зовсім неправильного тлумачення слів, словосполучень, або тексту в цілому;

- використання безособовості у тексті задля, уникнення зайнятості та опису подій з максимальною об'єктивністю;

- конкретизація мови патентної документації таким чином, щоб детально та точно описувати особливості винаходу, без двозначностей чи розбіжностей;

- використання максимально коротких та емних слів та словосполучень, задля точної передачі суті та основних деталей винаходу, навіть для людей без спеціалізованої для галузі освіти.

Можна зазначити, що патент – це вид науково-технічної документації, який накладає певні юридичні зобов'язання та закріплює авторство та право власності на винаходи, корисну модель або промисловий зразок. Він складається з титульної частини, попереднього опису, повного опису винаходу, патентної формули, засвідчення тексту заявки автором винаходу, зазначення патентного повіреного та ілюстративної частини. До основних мовностилістичних особливостей патентів можна віднести: лексичні повтори, анафору, загальнонаукову термінологію, юридичну субмову, номіналізацію.

Таким чином, при перекладі термінів виділяються такі труднощі: відсутність перекладацьких відповідників у випадку неологізмів, неоднозначність самих термінів, національна варіативність термінів. Серед основних лексичних проблем при перекладі патентів можна виділити: відсутність прямих відповідників у мові перекладу, неповну передачу сенсу, неправильний переклад у певному контексті та пошук правильного лексичного синоніму. У багатьох випадках правильний вибір слова під час перекладу можна зробити лише з урахуванням правильного аналізу лексичного значення слова. Предметно - логічне значення може бути основним і похідним. Похідні значення утворюються у процесі історичного поступу слова, та вільним або пов'язаним.

Література:

1. Григоренко О.В. Особливості перекладу патентної термінології // Мова і культура: наукове видання / Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка; голов. ред. Д. С. Бураго; редкол. : П.П. Алексєєв, В.М. Бріцин, Ю.Л. Булаховська [та ін.]. Київ, 2014. Видавничий дім Дмитра Бураго. Вип. 17, т. 5 (173). С. 82–87.
2. Царьова С.О. Переклад патентної документації США: Навч.-метод. посібник. Харків: НТУ “ХПІ”, 2006. 208 с.
3. Царьова С. О. Лексико-граматичні трансформації при перекладі патентної документації Великої Британії / С. О. Царьова, В. А. Лобач // Кременецькі компаративні студії : науковий часопис / ред. Д. Чик, О. Пасічник. 2023. Вип. 12. С. 132–139.
4. Макогон Т. С., & Кудрявцева, Н. С. (2024). Мовностилістичні

особливості патентів при перекладі з англійської українською мовою. Наукові записки. Серія: Філологічні науки, (209). С. 195–200.

5. Корунець І. В. Теорія і практика перекладу. Нова книга, Вінниця, 2017. 448 с.

6. Словник іншомовних слів. URL: <https://www.jnsm.com.ua/cgi-bin/u/book/sis.pl?Qry=%F2%E5%F0%EC%B3%ED> (дата звернення: 11.10.2024).

Кривошликова В.В

Проблеми міжкультурної комунікації

Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», Харків

У наш час світ стає все більш пов'язаним. Люди з різних країн спілкуються частіше, ніж будь-коли раніше. Це відбувається завдяки інтернету, подорожам і глобальному бізнесу. Але коли люди з різних культур зустрічаються, часто виникають проблеми в спілкуванні. Ці проблеми можуть бути маленькими або великими, як міжнародні конфлікти.

Основні проблеми міжкультурної комунікації

Міжкультурна комунікація стикається з низкою основних проблем, що виникають через різницю у мовах, невербальних сигналах, культурних цінностях та стереотипах. Однією з найпоширеніших проблем є мовні бар'єри. Люди, які говорять різними мовами, можуть зустрічатися з труднощами у спілкуванні, однак навіть використання однієї мови не завжди гарантує повне розуміння. Непорозуміння можуть виникнути через акценти, діалекти, ідіоми та сленг, а також через різне значення одних і тих самих слів у різних культурах. Наприклад, слово "dinner" у США зазвичай означає вечерю, тоді як у Великій Британії його можуть використовувати для позначення обіду.

Невербальна комунікація також є важливим елементом міжкультурної взаємодії. Жести, міміка та поза тіла можуть значно відрізнятися у своїх

значеннях залежно від культури. Те, що є дружнім жестом в одній культурі, може сприйматися як образливий в іншій. Крім того, різні культури мають свої правила стосовно особистого простору. Наприклад, у західних культурах прямий погляд в очі вважається ознакою чесності, тоді як у деяких азійських країнах це може розцінюватися як прояв неповаги.

Різні цінності та переконання є ще одним джерелом проблем у міжкультурній комунікації. Різні підходи до часу, роботи, відпочинку, сімейних стосунків та релігії можуть створювати бар'єри у взаєморозумінні. Наприклад, у деяких культурах запізнення на ділову зустріч на 15 хвилин є допустимим, тоді як в інших це може вважатися вкрай неввічливим.

Стереотипи та упередження також суттєво впливають на міжкультурну комунікацію. Люди часто мають заздалегідь сформовані уявлення про інші культури, які можуть бути неправильними або застарілими. Це може призвести до неправильних очікувань, негативного ставлення або навіть труднощів у побудові довіри під час спілкування. Як наслідок, виникають непорозуміння, конфлікти та втрачаються можливості для ефективної співпраці у бізнесі, освіті чи особистих стосунках.

Отже, міжкультурна комунікація є складним процесом, що потребує розуміння цих проблем і вміння їх долати.

Аналіз причин проблем міжкультурної комунікації. Аналіз причин проблем міжкультурної комунікації включає кілька ключових аспектів, які суттєво впливають на ефективність взаємодії між представниками різних культур. Першою причиною є етноцентризм — це схильність оцінювати інші культури через призму власної. Етноцентризм змушує людину вважати свою культуру "нормальною" або "правильною", що часто призводить до нерозуміння або неприйняття інших культурних норм, а також створює труднощі в адаптації до нових культурних середовищ. Наприклад, людина може вважати дивним, що в деяких країнах їдять паличками, не розуміючи, що це просто інший спосіб споживання їжі, який не є гіршим.

Культурний шок — це ще одна проблема, яка виникає під час зіткнення з новою культурою. Він може викликати почуття тривоги, дезорієнтації та навіть негативне ставлення до нової культури. Часто це ускладнює адаптацію та спілкування. Прикладом може бути студент, який вперше приїхав на навчання за кордон і відчуває стрес через нові правила поведінки та спілкування.

Низька культурна грамотність означає недостатнє розуміння особливостей інших культур, що може призвести до неправильної інтерпретації поведінки людей, ненавмисних образ або неввічливості. Це також може стати причиною пропущених можливостей для ефективного спілкування. Наприклад, незнання того, що в деяких культурах прийнято торгуватися, може призвести до переплати за товари або послуги.

Мовна інтерференція, тобто вплив рідної мови на вивчення та використання іноземної, також є поширеною проблемою міжкультурної комунікації. Вона може спричинити помилки у вимові, граматиці або неправильне використання слів та фраз, що ускладнює розуміння ідіом та культурних посилань. Наприклад, носій української мови може робити помилки у використанні артиклів в англійській мові, оскільки в українській мові їх немає.

Різниця в комунікативних стилях також відіграє важливу роль у створенні проблем під час міжкультурної взаємодії. Кожна культура має свої підходи до прямої у спілкуванні, вираження емоцій, вирішення конфліктів та прийняття рішень. У деяких культурах відкрито висловлювати незгоду — це нормально, тоді як в інших це може вважатися неввічливим.

Розуміння цих причин є ключовим для подолання проблем міжкультурної комунікації. Знання цих факторів допомагає уникати непорозумінь і покращує якість спілкування між представниками різних культур.

Шляхи покращення міжкультурної комунікації

Шляхи покращення міжкультурної комунікації передбачають кілька практичних підходів, які допоможуть подолати бар'єри та сприяти кращому взаєморозумінню між представниками різних культур. Першим кроком є розвиток культурної компетентності, що включає вивчення особливостей інших

культур, участь у культурних обмінах та міжнародних програмах, а також читання літератури та перегляд фільмів, що відображають життя інших народів. Наприклад, участь у програмі студентського обміну може суттєво покращити розуміння чужої культури.

Вдосконалення мовних навичок також є важливим аспектом. Це може включати вивчення іноземних мов, практику спілкування з носіями мови та ознайомлення з ідіомами й культурними посиланнями. Регулярне спілкування з носіями мови через мовні обміни онлайн є чудовим способом покращити мовні навички та розуміння культурних нюансів.

Розвиток емпатії та відкритості до нових культур є наступним важливим етапом. Він включає намагання зрозуміти точку зору іншої людини, уникнення швидких суджень та прийняття культурних відмінностей. Наприклад, замість того, щоб критикувати незвичні для вас традиції, спробуйте зрозуміти їхнє значення для іншої культури.

Покращення навичок активного слухання також сприяє ефективному міжкультурному спілкуванню. Уважне слухання співрозмовника, перепитування для уточнення та перефразування для перевірки розуміння є ключовими техніками. Наприклад, можна сказати: "Якщо я правильно зрозумів, ви маєте на увазі...".

Нарешті, використання технологій може стати корисним інструментом для міжкультурної комунікації. Це може включати застосування перекладацьких додатків, участь в онлайн-форумах міжкультурного спілкування та використання соціальних мереж для знайомства з людьми з інших культур. Наприклад, додатки для вивчення мови, які також пояснюють культурні особливості, можуть значно допомогти в розумінні інших культур.

Ці методи допомагають долати бар'єри міжкультурної комунікації та сприяють більш ефективній взаємодії між людьми з різних культурних середовищ.

Висновок. Міжкультурна комунікація є складним процесом, який потребує постійного навчання та практики. Важливо зрозуміти проблеми та їхні

причини, щоб ефективно працювати над їх подоланням. Це не тільки покращить наше спілкування з людьми з різних культур, але й збагатить наше життя новими перспективами та досвідом. Подальші дослідження у цій галузі можуть зосередитися на таких аспектах, як вплив глобалізації на міжкультурну комунікацію, роль технологій у подоланні культурних бар'єрів, а також розробка ефективних методів навчання міжкультурної комунікації.

Покращення міжкультурної комунікації є не лише особистою відповідальністю, але й важливим завданням для освітніх установ, бізнесу та урядів. Лише спільними зусиллями можна створити світ, де культурні відмінності стануть джерелом збагачення, а не конфліктів.

Література:

Бацевич Ф.С. Міжкультурна комунікація в глобалізованому світі. Київ, 2004, с 15
М'язова І.Ю. Міжкультурна комунікація: контексти та виклики. Київ, 2008, с 19

Кропотіна Є. С.

Неякісний художній переклад: причини та наслідки

Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», Харків

Державний комітет телебачення і радіомовлення України стверджує, що упродовж 2023 року до Державного реєстру видавців, виготовлювачів і розповсюджувачів видавничої продукції було додано 270 нових суб'єктів. Це суттєво вплинуло на збільшення обсягів книжкової продукції, оскільки лише кількість надрукованих примірників зросла на 73 відсотки [4]. Зазначена активність у розвитку книговидавництва сприяє збільшенню попиту на виконання художнього перекладу як сучасних, так і класичних текстів.

Художній переклад – це вид художньої рецепції, що відтворює художній твір написаний однією мовою за допомогою засобів іншої мови [1, с. 609]. Однак на відміну від інших художніх рецепцій, художній переклад є складнішим і

більш творчим процесом, оскільки він має взаємодіяти не лише з іноземною мовою, а й культурою, естетикою та стилем написання оригіналу тексту.

Таким чином головним завданням при виконанні такого перекладу є відтворення індивідуальної своєрідності першоджерела: збереження стилістичних та експресивних особливостей стилю письма автора. Точність художнього тексту досягається не завдяки дослівному перекладу, а за допомогою певного відчуження від тексту оригіналу та заміні відповідними мовними одиницями, що будуть зрозумілі читачеві [2, с. 58]. Тому, часом, для того, щоб точно передати ідею, ситуацію чи фразу, в художньому перекладі можливе застосування кардинальної зміни, яка має бути логічно виправданою та не задати шкоди сюжету та темпу розповіді. Тому процес художнього перекладу можна порівняти з мистецтвом, що не підпорядковується чітким правилам, а базується на інтуїції, чутті та творчому підході. Це свідчить про те, що визначення та розуміння критерій неякісного художнього перекладу допомагає чітко сформулювати завдання перекладача.

Серед головних видів чинних помилок можна назвати наступні: лінгвістичні, культурні, та семантичні [6, с. 96].

Лінгвістичні помилки – це помилки, що виникають через недостатнє розуміння мови, контекстуальних нюансів або через використання машинного перекладу без подальшої перевірки. До таких помилок належать лексичні (неправильний вибір слів), морфологічні (порушення словотвору) та стилістичні (недотримання відповідного стилю тексту). Вони можуть призвести до спотворення змісту, неправильного розуміння історії, втрати художнього ефекту або навіть зміни характеру твору чи поведінки персонажів. Важливим елементом є збереження атмосфери та настрою, які автор задав у оригінальному тексті. Однак таких помилок можна уникнути, якщо перекладач правильно розуміє мету перекладу та потреби цільової аудиторії. Ретельне вивчення оригінального тексту, робота зі словниками та консультації, якщо того потребує текст, з фахівцями допоможуть передати авторський задум точно й без втрати. Як писав Максим Рильський: «Не бійтесь заглядати у словник» – ці слова підкреслюють

наскільки є важливою робота з лексикою, що можливо вже не має місця в сучасному просторі, як архаїзми, або діалектизми, але здатна оживити персонажа.

Культурні помилки виникають внаслідок не врахування культурних та історичних факторів, що присутні в художньому тексті. Навіть якщо переклад граматично правильний і лексично точний, культурні розбіжності можуть спотворити зміст повідомлення і навіть образити читача. Наприклад, під час роботи над перекладом «Гаррі Поттера» Віктор Морозов прийняв рішення використовувати звернення «*пан*» та «*пані*» замість «*сер*» та «*місіс*», аби український читач не відчував чужорідності тексту [3].

Семантичні помилки в перекладі відомі тим, що вони можуть виникати не лише при помилці в перекладі окремого слова, а й в цілому абзаці. Це може призвести до спотворення авторської ідеї, втрати емоційного забарвлення, а іноді й до повної зміни змісту твору. Щоб уникнути таких помилок, перекладачеві потрібно чітко розуміти використання трансформацій у перекладі. Нехтування цим аспектом може призвести до створення образу, що не відповідає оригіналу. Наприклад, фразу «*It was so dark that I could not see her.*» можна перекласти як: «*Я не бачив її у такій темряві*» [5, с. 25]. Такий переклад точно передає зміст висловлювання і водночас уникає зайвих уточнень. Оригінальний варіант підкреслює суб'єктивне сприйняття ситуації, а саме те, що мовець не зміг когось розгледіти через темряву. Використання дослівного перекладу «було так темно, що я не міг її побачити» зберігає оригінальну структуру, але в українській мові виглядає надто громіздко. Переклад «*Я не бачив її у такій темряві*» звучить більш природно і фокусується на результаті, а не на умовах, що зберігає інтенцію оригінального тексту. Такі трансформації допомагають уникнути неякісного перекладу і зберігає не лише сюжет, а й на загальне сприйняття твору.

Таким чином, можна зробити висновок, що дослідження проблеми неякісного художнього перекладу є важливим завданням, оскільки встановлення чітких правил художнього перекладу є менш ефективним, ніж визначення ознак неякісного перекладу. Це можна пояснити тим, що хоча чітко визначені правила

служують орієнтирами для перекладачів, їх важко застосувати на практиці. Водночас ознаки неякісного перекладу можуть бути більш конкретними та легко піддаватися аналізу, що полегшує виявлення проблем і дозволяє уникнути їх у подальшій роботі. Отже, зосередження уваги на ознаках неякісного перекладу може значно покращити процес перекладу та підвищити загальну якість художнього перекладу.

Література:

1. Волков А. Лексикон загального та порівняльного літературознавства. Чернівці : Золоті Литаври, 2007. 640 с.
2. Гриців Н. М., Галабурка В. В., Загора К. С. Повторний переклад як вид перекладацького дискурсу. Нова філологія. 2021. № 84. С. 55–61.
3. Давлетгільдеев Р. «Сталася маленька українізація» – перекладач «Гаррі Поттера» про українські переклади книжок. Радіо Свобода. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/28598054.html> (дата звернення: 20.10.2024).
4. Держкомтелерадіо: У 2023 році в Україні збільшилася кількість видавців та видавничої продукції. Урядовий портал. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/derzhkomtelradio-u-2023-rotsi-v-ukraini-zbilshylasia-kilkist-vydavtsiv-ta-vydavnychoi-produktsii> (дата звернення: 20.10.2024).
5. Честова Н. Й. Методичні вказівки до практичних занять на тему "Перекладацькі трансформації". Львів, 2017. 71 с.
6. Putri T. A. An analysis of types and causes of translation errors. *Etnolingual Journal*. 2019. No. 3 (2). P. 93–103.

Лозовий Є.В.,

Вивчення нової лексики як засіб відображення змін

студент групи СГТ-М223

*Національно технічного університету «Харківський політехнічний
інститут»*

Актуальність даної роботи зумовлена необхідністю вивчення нової лексики як засобу відображення змін, що відбуваються у сучасній лінгвокультурі. Мовні зміни показують структуру та динаміку соціальних та виробничих перетворень у суспільстві.

Найрухливіший компонент будь-якої мови це його словниковий склад. Перебуваючи у постійній зміні, лексика відображає політичні, культурні та соціальні нововведення, що приносяться в мову. Більшою мірою розвиток мови відбувається з розвитком словотвору, появою нових слів, зміною існуючих, а також іншими змінами словотвірних моделей мови.

Утворення нових слів пов'язане насамперед із тим, що людям необхідно шукати позначення предметів, що у нашому житті у зв'язку з розвитком науки, культури, суспільних відносин. Виникнення нових слів дає нам можливість вивчати основні тенденції розвитку мови, а також дозволяє нам судити про життя людей, які говорять цією мовою. Поява нових слів спричинила появу нової науки – неології, яка, будучи розділом науки лексикології, вивчає способи освіти, вживання та походження неологізмів. У будь-якій сформованій науці є чітко сформульований термінологічний апарат, де кожен термін повинен мати своє значення. Неологія налічує низку проблем. До них відносяться відсутність чітко сформульованої термінологічної бази, відсутнє точне визначення об'єкта неології – нове слово, а також його критеріїв.

Лінгвісти неологи користуються кількома термінами щодо нових слів, такими як: неоутворення, новоутворення, нововведення, неологізм, okazionalizm, нова номінація. Але найпоширенішим є поняття «неологізм». Слово «неологізм» було запозичено з французької, і з'явилося англійською в 1803 року. Але досі

лінгвісти не приходять до єдиної думки про те, що це таке. Існують різні види неологізмів, одні з'являються лише на день, що часто трапляється у сфері журналістики. Інші надовго закріплюються у мові, і за якийсь час перестають мати статус неологізму [1].

Неологія як відносна нова галузь дослідження становить складності для лінгвістів з погляду виявлення її структурної організації. Французький мовознавець А. Рей представив своєрідну класифікацію науки про неологізми. Також він запропонував розділити ядро неології на дві частини:

- 1) область запозичень та інших форм, не мотивованих більшістю говорять;
- 2) область морфології, яка за своєю семантичною структурою відображає глибшу синтаксичну структуру.

Що ж до структури, О.Рей виявив три різновиди цієї науки:

- а) формальну неологію,
- б) семантичну неологію,
- в) прагматичну неологію [2].

Прагматична неологія є формою неологізмів, що визначається у взаємовідносинах з процесом комунікації. Зокрема дуже важко уявити неологізм абстрактно, не пов'язуючи його з мовним процесом. Функціональна форма в тому, що старе лексичне значення слова обмежується підсистемами мови, саме: підсистемами діалекту, соціального кола, і навіть нормою вживання. З цього випливає, що цей аспект відіграє важливу роль у вирішенні питання прийняття неологізму в суспільстві; причому в цьому процесі дуже важливим є індивідуальний творчий потенціал [5].

Новий підхід до неології як науки про нові явища мови загалом відбито у дослідженнях Є.В. Сенько. Автор підкреслює, що інновація є системним явищем, яке торкається різних рівнів мови. У результаті процес неологізації розглядається з погляду міжрівневих зв'язків елементів мовної системи [4]. Відповідно до даної роботи, елемент будь-якої структури може розглядатися як частина цієї структури, а також через взаємозв'язок даної структури з іншими структурами, в даному випадку мовної системи.

Проблеми досягнення адекватності, логічності та чіткості перекладу наукового тексту пов'язані з переважно широким застосуванням термінів, специфічної лексики, аббревіатур та скорочень, «неправдивих друзів перекладача». Серед граматичних особливостей наукових текстів виділяються складні синтаксичні структури, безособові речення, чіткі формальні та семантичні зв'язки, що також необхідно враховувати під час перекладу. Для досягнення адекватності перекладу необхідно використовувати різні трансформації, такі як транскрипція, транслітерація, конкретизація, генералізація, модуляція, членування та об'єднання речень, антонімічний та описовий переклад. Грамотно поєднуючи всі лексичні, граматичні та лексико-граматичні трансформації, перекладач здатний досягти якісного перекладу тексту.

Список літератури:

1. Коваленко К. Г. Продуктивні способи утворення нових слів у сучасній англійській мові. Актуальні проблеми сучасної медицини. 2013. № 4. С. 211–214.
2. Кочерган М.П. Загальне мовознавство: підручник для студентів філологічних спеціальностей вищих закладів освіти / Михайло Петрович Кочерган. Київ: Видавничий дім «Академія», 1999. 288 с.
3. Остафійчук О. Д. Неологізми англійської мови в сучасному суспільстві. Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Філологія. Соціальні комунікації. 2020. №3. С. 157–160.
4. Погоріла А.І. Особливості функціонування неологізмів у молодіжному мовленні. Молодий вчений. 2017. №4. С. 208-211.
5. Шутова М. О. Неологізми в сучасній англійській мові. Науковий вісник кафедри ЮНЕСКО Київського національного лінгвістичного університету. Філологія, педагогіка, психологія. 2010. № 21. С. 79-85.

Матвєєва О. О.

Актуальність проблеми військового перекладу

*Національний технічний університет «Харківський політехнічний
інститут», Харків*

Сучасний світ, що зіткнувся з новими викликами та загрозами, переживає епоху непередбачуваності і підвищеної нестабільності. Військові конфлікти, які відбуваються в різних куточках планети, набувають все більшої інтенсивності та складнішого характеру, вимагаючи від усіх учасників процесу високого рівня підготовки та спеціальних навичок, зокрема щодо комунікації. І саме в цій динамічній та напруженій атмосфері актуальність проблеми військового перекладу набуває неабиякого значення.

Від правильності та швидкості перекладу залежить успіх військових операцій, забезпечення безпеки і національних інтересів країни. Військові конфлікти часто розгортаються в міжкультурних контекстах, де мова є не лише засобом комунікації, але й важливим фактором впливу і управління. Неправильне розуміння мовних тонкощів і культурних особливостей може призвести до непередбачуваних наслідків і створити перешкоди для ефективної співпраці між військовими підрозділами.

Актуальність проблеми військового перекладу підсилюється тим, що військові реалії вже тісно вплелися в повсякденне життя, стали частиною розмов не тільки військових, але й пересічних громадян. Військова термінологія і тематика зараз часто зустрічаються в різних сферах життя, відображаючи нагальні проблеми, пов'язані з оборонною справою.

Цей факт створює необхідність більшої обізнаності і розуміння військових термінів і концепцій для широкої громадськості, що, в свою чергу, підвищує

важливість вільного і доступного перекладу військової інформації з однієї мови на іншу.

Також проблема військового перекладу виходить за межі вузької спеціалізації і набуває важливого стратегічного значення. Від кваліфікації військових перекладачів залежить ефективність військових операцій, збереження життя військовослужбовців і захист національних інтересів.

Військовий переклад – це не просто перекладання слів з однієї мови на іншу. Це складна інтелектуальна діяльність, що вимагає від перекладача глибоких знань у військовій сфері, а також спеціальних навичок та здатності швидко орієнтуватися в складних і динамічних умовах.

Проблема військового перекладу в сучасному світі набуває ще більшої актуальності через ряд факторів. Глобалізація змінила географію військових конфліктів, втягуючи в себе різні країни і континенти. Операції НАТО в Афганістані і Іраку - лише один приклад необхідності в перекладачах, що знають різні мови і культури. Міжнародні організації, такі як ООН та ЄС, все більше втручаються у військові конфлікти і проводять миротворчі операції, що також вимагає значного залучення військових перекладачів. Нестабільна політична ситуація у світі призводить до збільшення кількості конфліктів і потреби в військових перекладачах. [1]

Сучасні військові технології, зброя і техніка стають все більш складними, що вимагає від військових перекладачів спеціальних знань і навичок. Зростає значення кібербезпеки у військовій сфері, що вимагає досвідчених перекладачів, які можуть розумітися на цифровій криптографії, хакерських атаках та кіберзахисті. Інформаційна війна вже стала невід'ємною частиною сучасних військових конфліктів. Військові перекладачі грають ключову роль в інформаційній війні, перекладаючи інформацію з ворожих джерел і допомагаючи розпізнати дезінформацію.

Перекладач має вміти працювати з різними типами військових документів, включаючи інструкції, розпорядження, звіти, тактичні плани, розвіддані і іншу інформацію конфіденційного характеру. Фахівець може стикнутися з різними жанрами текстів, наприклад, військові накази, звіти про операції, технічні інструкції, а також з неофіційними листівками та розмовами. Він має вміти швидко і точно перекладати тексти, оскільки від цього залежить успіх військових операцій. Часто необхідно перекладати інформацію в реальному часі, наприклад, під час операцій з участю міжнародних військових сил. Також перекладач має дотримуватися строгої конфіденційності і не розголошувати військову таємницю, повинен вміти працювати в напружених умовах та бути стійким до стресу.[2]

З урахуванням цих особливостей, можна сказати, що військовий переклад - це надзвичайно складний і відповідальний вид діяльності, що вимагає від перекладача високого рівня професіоналізму і спеціальних навичок.

Актуальність проблеми військового перекладу тісно пов'язана з необхідністю підготовки кваліфікованих фахівців. Сучасні військові конфлікти вимагають не тільки знання мов, але й глибокого розуміння військової термінології, тактики, стратегії і технологій. Тому розвиток навчальних програм для військових перекладачів є ключовим кроком до розв'язання проблеми і забезпечення ефективної комунікації в військовій сфері.

Навчальні програми повинні бути спеціалізованими і враховувати особливості військового перекладу. Це означає, що студенти повинні отримати глибокі знання у галузі військової термінології, особливостей військової документації, правил конфіденційності та інших аспектів військової сфери.[3]

Отже актуальність проблеми військового перекладу в сучасному світі не підлягає сумніву. У світі, що зіткнувся з новими військовими викликами та зміною характеру конфліктів, які стають все більш технологічними і глобальними, роль військового перекладача є надзвичайно важливою. Він не

лише забезпечує ефективну комунікацію між військовими підрозділами різних країн, але й сприяє успішному проведенню військових операцій, захисту національних інтересів і збереженню життя військовослужбовців.

Література:

1. Шиковський І.М. Військово-термінологічна система та її специфіка. – Вінниця, 2001.
2. Балабін В. В Теоретико-концептуальні основи військового перекладу. Київ, 2018
3. Білозерська Л. П., Вознесенко Н. В., Радецька С. В. Термінологія та переклад. Навчальний посібник для студентів філологічного напрямку підготовки. Вінниця : Нова книга, 2010.

Матвєєва Ю. О.

Роль інтертекстуальності в політичному дискурсі

Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», Харків

Інтертекстуальність є основним інструментом для збагачення сучасного політичного дискурсу, оскільки вона включає посилання на попередні висловлювання, історичні події та культурні символи, що дозволяє політичній комунікації досягати глибшого резонансу з аудиторією. Політики, застосовуючи цей метод, звертаються до знайомих контекстів, підсилюють аргументи та сприяють формуванню колективної пам'яті суспільства. У цьому розділі розглянемо, як провідні теорії інтертекстуальності висвітлюють її важливість у політичній комунікації.

Мова політичних діячів не просто інформує; вона слугує важливим механізмом для переконання та маніпулювання громадською думкою. В умовах сьогодення, де тексти та візуальні меседжі легко поширюються через різні медіа, політики спираються на простоту мовлення, націлену на широку аудиторію. Використання комбінації словесних і візуальних стратегій допомагає їм будувати імідж і комунікувати соціально значущі ідеї, які підкріплюють їхню

політичну владу та підтримку громадян. Написання промов вимагає не лише знань про соціальні та культурні реалії, а й розуміння потужного впливу, який може мати мова на аудиторію. Сучасні політики й їхні комунікаційні команди активно використовують виразні мовні засоби, щоб зробити промови більш яскравими, переконливими та емоційно насиченими.

Французький літературознавець Жерар Женетт, аналізуючи взаємодію між текстами, пропонує поняття міметичної інтертекстуальності, завдяки якому нові твори отримують зміст, звертаючись до класичних сюжетів. Це не просто цитати чи посилання на попередні твори, а унікальна форма гіпертекстуальності, де сюжет переосмислюється під актуальні соціокультурні контексти. Відповідно до цього підходу, можна уявити, що тексти "розмовляють" між собою через століття, перегукуючись один з одним. Міметична інтертекстуальність — це більше, ніж просто цитати або натяки: за Женеттом, це особлива форма гіпертекстуальності, де новий твір не лише запозичує сюжетні лінії або образи, а переосмислює їх у новому контексті. Так виникає глибокий "діалог" між старими й новими текстами, де класичний сюжет служить основою для нового, сучасного переосмислення, яке залишається актуальним та зрозумілим нинішньому читачеві [1].

Женетт визначає цей процес так: "гіпертекстуальні зв'язки не є коментарем, а перетворенням, що переводить старий твір на новий рівень". Таким чином, гіпертекстуальність, за його визначенням, полягає в тому, що новий твір переосмислює знайому історію, надаючи їй нового значення. Яскравим прикладом є роман Джеймса Джойса "Улісс", заснований на сюжеті "Одіссеї" Гомера, але перенесений у сучасний Джойсу Дублін, що надає класичному сюжету новий зміст.

Міметична інтертекстуальність виявляється не лише у літературі, а й у політиці. Політики часто використовують символічні моменти з історії, щоб підсилити свої ідеї. Наприклад, коли політичний лідер говорить: "Це наш Дюнкерк", він викликає асоціації з відомим епізодом Другої світової війни, символом героїзму та стійкості, додаючи своїм словам емоційного й

символічного змісту. Це і є приклад міметичної інтертекстуальності: почуті слова автоматично асоціюються з певною історичною епохою та її цінностями.

Іншим прикладом є посилення на "Декларацію незалежності" США у промовах про права і свободи. Вислів на кшталт "усі люди створені рівними" створює інтертекстуальний зв'язок із одним із найважливіших документів в історії, що одразу підсилює значущість промови та надає їй емоційної глибини.

Женетт наголошує, що інтертекстуальність є важливим засобом підсилення змісту тексту, особливо в політичній сфері. Завдяки культурним та історичним відсиланням політики можуть апелювати до колективної пам'яті, викликати у слухачів глибокі емоції та об'єднувати їх навколо своїх ідей. Інтертекстуальні зв'язки надають словам не лише новий сенс, а й певну історичну та культурну "глибину", роблячи їх більш переконливими, впливовими та зрозумілими.

Женетт вдало підкреслює, що всі тексти — чи то літературні, чи політичні — є своєрідними "палімпсестами", де нові ідеї ґрунтуються на попередніх. Це не просто повторення чужих думок, а процес постійного оновлення, що дозволяє кожному новому тексту виявляти сучасний зміст і глибину, додаючи значущості словам та ідеям.

Схожий підхід пропонує Рут Водак у своїй роботі "Дискурс та соціальні зміни". Вона розглядає політичний дискурс як відкриту систему текстів, яка завжди містить елементи попередніх дискурсів. За її словами, інтертекстуальність у політиці сприяє зміцненню ідеологічних позицій і встановленню зв'язків із історичним минулим. Політики часто звертаються до відомих цитат і подій, щоб підкреслити спадкоємність своїх ідей та посилити аргументи, роблячи їх зрозумілими та значущими для суспільства [2].

Сучасні тенденції інтертекстуальності в політичному дискурсі відображають широкий спектр стратегій, спрямованих на формування та вплив на громадську думку, що детально аналізували такі дослідники, як Теун А. ван Дейк. У своїй роботі "Discourse and Context: A Sociocognitive Approach" ван Дейк підкреслює, що інтертекстуальні зв'язки формують своєрідні когнітивні рамки,

які служать лінзою для сприйняття аудиторією політичних повідомлень. Ці рамки створюють певний контекст для розуміння політичних подій, що надає політикам можливість маніпулювати думками людей через посилення на відомі соціокультурні асоціації.

У політичному дискурсі інтертекстуальність відіграє декілька ключових ролей:

1. Легітимація рішень та дій: Політики використовують інтертекстуальні посилення для обґрунтування своєї позиції, посиляючись на міжнародні угоди, конституційні документи або важливі історичні події. Це створює враження правомірності та законності їхніх дій, закріплюючи переконання, що їхні дії відповідають ustalеним нормам та принципам [3].

2. Формування національної та політичної ідентичності: Інтертекстуальність у цьому випадку посилює почуття єдності та ідентичності, звертаючись до колективної пам'яті нації. Політики часто цитують історичних лідерів чи згадують визначальні події, щоб зміцнити відчуття спільності серед громадян.

3. Маніпуляція та контроль: Інтертекстуальність також допомагає маніпулювати громадською думкою, створюючи відповідні емоційні реакції. Політики посиляються на драматичні події минулого, щоб викликати у слухачів тривогу, страх чи надію, сприяючи підтримці їхньої позиції [2, 4].

Такі дослідники, як Луїс Альтюссер і П'єр Бурдьє, також зазначали, що тексти не лише інформують, а й формують суспільне сприйняття. У політичному контексті це виражається через взаємодію культурного капіталу з ідеологічними наративами, що закріплює інтертекстуальність як важливий інструмент для маніпуляції значеннями та формування ідеологічних установок [5].

Література:

1. Genette G. *Palimpsests: Literature in the Second Degree*, University of Nebraska Press, 1997

2. Wodak, R. *Discourse and Social Change*. London: Sage Publications, 2001. 310 с.
3. Johnstone B. *Discourse Analysis*. Oxford : Wiley Blackwell, 2018. 324 p.
4. Fowler R. *Language in the News: Discourse and Ideology in the Press*. London : Routledge, 2013. 246 p.
5. Fairclough N. *Language and Power*. London : Routledge, 2015. 320 p.

Михайлов В. Д. (доц.каф. ДІМП к. філол. наук Шевченко В.М.)
СТРУКТУРНО-СЕМАНТИЧНІ ТА СИНТАКСИЧНІ ЗАСОБИ
РЕАЛІЗАЦІЇ ВИБАЧЕНЬ В НІМЕЦЬКОМОВНОМУ ДИСКУРСІ
XX–XXI СТ.

*Національний технічний університет «Харківський політехнічний
інститут», Харків*

Доповідь присвячено аналізу структурно-семантичних та синтаксичних засобів реалізації вибачень у німецькомовному дискурсі XX–XXI ст. та методів їх адекватного відтворення при перекладі українською мовою. Однією з ключових складових успішної міжкультурної комунікації є вміння адекватно висловлювати вибачення.

Згідно нашого дослідження, вибачення в німецькій мові мають багатогранну структуру, яка включає різноманітні лексичні та граматичні елементи. Для вираження вибачень можуть використовуватися такі фрази як «*Entschuldigung*» («Вибачте»), «*Es tut mir leid*» («Мені шкода») та інші. Ці вирази можуть мати різні відтінки значення залежно від контексту, соціальних стосунків між співрозмовниками та інтонаційного оформлення.

Структурно-семантичні засоби вибачень у німецькій мові включають різні мовні формули, такі як «*Entschuldigung*» (вибачте), «*Es tut mir leid*» (мені шкода), «*Verzeihung*» (пробачте) та інші. Кожна з цих формул має свою специфіку використання та контекстуальну обумовленість. Наприклад, «*Entschuldigung*» зазвичай використовується у формальних ситуаціях або при звертанні до

незнайомців, тоді як «*Es tut mir leid*» є більш емоційно забарвленим і підходить для вираження глибшого жалю [1, с. 101–105].

Структурно-семантичні засоби вибачень в німецькомовному дискурсі включають, зокрема, використання модальних дієслів, форм ввічливості, а також різних синтаксичних конструкцій, що відображають ступінь провини та готовність її виправити, що засвідчують подальші приклади «*Ich entschuldige mich für mein Verhalten*», «*Es tut mir sehr leid, dass das passiert ist*», «*Ich möchte mich bei Ihnen herzlichst entschuldigen*» тощо.

Важливою складовою перекладу вибачень є передача не лише їхнього лексичного змісту, але й культурно-семантичного навантаження. Перекладач повинен враховувати контекст, соціальні ролі учасників комунікації та специфіку мовленнєвої ситуації. Наприклад, переклад фрази «*Entschuldigen Sie bitte*» на українську мову може варіюватися від формального «*Вибачте, будь ласка*» до більш нейтрального «*Пробачте*» [1, с. 101–105].

Синтаксичні засоби вибачень також варіюються від простих до складних конструкцій. Простий синтаксис, як правило, використовується в повсякденних ситуаціях, наприклад: «*Entschuldigung, ich habe das nicht gesehen*». Більш складні синтаксичні конструкції можуть включати підрядні речення або умовні конструкції, як у випадку: «*Es tut mir leid, dass ich zu spät gekommen bin*».

При перекладі вибачень з німецької мови на українську необхідно враховувати не лише лексичний зміст, але й культурні особливості обох мов. Важливо зберегти адекватність та автентичність вираження, щоб передати емоційне забарвлення та відповідність комунікативної ситуації. Наприклад, німецьке «*Verzeihung*» у формальній ситуації може бути перекладене як «*Прошу вибачення*» або «*Прошу пробачення*», тоді як «*Es tut mir leid*» у неформальній розмові може бути передане як «*Мені шкода*». На думку німецької дослідниці Г. Мартен-Кліф мовленнєвий акт вибачення реалізований лише тоді, коли мовець висловлює свій жаль із приводу скоєного ним вчинку, оскільки він виконав дію, яка не була позитивно сприйнята ані ним, ані слухачем [3, с. 302].

Таким чином, структурно-семантичні та синтаксичні засоби реалізації вибачень у німецькомовному діалогічному дискурсі є багатограними та складними для перекладу. Перекладачеві необхідно враховувати контекст, рівень формальності, емоційне забарвлення та культурні відмінності для досягнення адекватного та ефективного відтворення вибачень в українському дискурсі.

Додатково, важливо зазначити, що деякі вибачення можуть бути виражені за допомогою невербальних засобів або жестів, які також варто враховувати при перекладі і адаптації тексту. Наприклад, легкий нахил голови або жест рукою може супроводжувати вербальне вибачення в німецькій культурі, і ці аспекти також можуть потребувати перекладу чи пояснення в українському контексті [2, с. 145–147]. Прикладом може слугувати наступний діалог:

Німецька:

- A: *«Entschuldigung, ich habe Ihre E-Mail übersehen.»*
- B: *«Kein Problem, das kann passieren.»*

Українська:

- A: *«Вибачте, я пропустив Вашого електронного листа.»*
- B: *«Нічого страшного, таке буває.»*

У цьому прикладі видно, що прямий переклад зберігає основний зміст та ввічливість обох висловлювань. Проте, в українській мові можуть бути додані певні ввічливі фрази або зміни синтаксису для досягнення більшої природності.

Ще один приклад з використанням складних синтаксичних конструкцій:

Німецька:

- A: *«Es tut mir leid, dass ich unseren Termin vergessen habe. Kann ich das wieder gutmachen?»*
- B: *«Das ist schon in Ordnung, wir können einen neuen Termin vereinbaren.»*

Українська:

- A: *«Мені шкода, що я забув про нашу зустріч. Чи можу я якось це виправити?»*

- *В: «Все гаразд, можемо домовитися про новий час зустрічі.»*

Тут використання підрядних речень та умовних конструкцій вимагає від перекладача збереження логічної структури та точності вираження вибачення і пропозиції виправлення ситуації.

Важливо також звернути увагу на соціокультурні відмінності між німецькою та українською комунікативними практиками. Наприклад, німці можуть бути більш прямими у своїх вибаченнях, тоді як українці можуть використовувати більш обережні та делікатні формулювання. Це також впливає на переклад, оскільки необхідно зберегти відповідний рівень ввічливості та формальності [3, с. 189].

Отже, переклад вибачень з німецької мови на українську вимагає не лише лексичної точності, але й глибокого розуміння культурних контекстів і комунікативних норм обох мов. Перекладач має бути уважним до нюансів, які можуть впливати на сприйняття вибачення, і вміти адаптувати текст так, щоб він залишався природним і зрозумілим для української аудиторії, зберігаючи при цьому автентичність оригінального німецького висловлювання.

Література:

1. В.М. Шевченко Перформативний мовленнєвий акт вибачення у німецькомовному діалогічному дискурсі XV–XXI ст. Вісник Національного Технічного університету «Харківський політехнічний інститут» Серія: Актуальні проблеми розвитку українського суспільства. № 1. Харків, 2024 р. С. 101–105.
2. В.М. Шевченко Перформативний мовленнєвий акт вибачення у німецькомовному діалогічному дискурсі XV–XXI ст. Каразінські читання: Людина. Мова. Комунікація : тези доп. XVI наук. конф. з міжнар. участю. № XVI. С. 145–147.
3. Martin-Cleef S. Gefühle ausdrücken. Die expressiven Sprechakte. Goppingen : Kummerle, 1991. 371 S.

Назаренко А.А., Гаврилова І.М.

Евфемізми в сучасній німецькій мові

*Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»,
м. Харків*

В останні десятиліття німецьке суспільство переживає значні зміни у сферах політики, економіки та соціальної моралі, що впливає на вживання та трансформацію евфемізмів.

Евфемізми – це слова або вирази, що використовуються для заміни грубих, непристойних або неприємних висловів на більш м'які або прийнятні [3, с. 103]. Вони є важливим елементом будь-якої мови, оскільки вони допомагають уникнути конфліктів, демонструвати соціальну коректність і виявляти делікатне ставлення до різних тем. В німецькій мові евфемізми застосовують в різних контекстах – від соціальної сфери до ЗМІ.

У соціальній сфері евфемізми часто використовуються для опису таких складних тем, як смерть, хвороби, бідність, інвалідність та старіння. Можна навести такі приклади:

- *die Arbeitslosigkeit* (безробіття) часто замінюють на *arbeitssuchend* (той, хто шукає роботу);
- *der Behinderte* (інвалід) замінюють на *eine Person mit besonderen Bedürfnissen* (людина з особливими потребами);
- *sterben* (померти) замінюють на *einschlafen* (заснути) або *von aus gehen* (залишити нас);
- *Alkohol trinken* (пиячити) замінюють на *zur Flasche greifen* (мати пристрасть до пляшки) [2, с. 15]

Евфемізми також є широко розповсюдженими у сфері економіки та бізнесу. Вони допомагають мінімізувати негативні емоції, зберегти репутацію та підтримувати позитивний імідж компанії або особисто людини, яка пов'язана з бізнесом. Наприклад, замість грубого слова *entlassen* (звільнити), краще вживати *freisetzen* (відпускати на волю). Також замість *das Problem* (проблема), краще

використовувати *die Herausforderung* (виклик), оскільки це створює більш оптимістичне враження, вказуючи на можливість вирішення.

Евфемізми в політичній сфері використовуються для пом'якшення або приховування негативних аспектів певних дій чи явищ. Наприклад, *der Konflikt* (конфлікт) замість *der Krieg* (війна), *der Zwischenfall* (інцидент) замість *terroristischer Akt* (терористичний акт) [1, с. 91]. Тобто, можна сказати, що політики застосовують ці евфемізми для маніпулювання громадською думкою, намагаючись представити певні рішення у більш позитивному світлі.

Засоби масової інформації також використовують евфемізми для прикрашання або маскуванню неприємних або делікатних тем. Наприклад, *die Flüchtlinge* (біженці) замінюють на *die Schutzsuchende* (ті, хто шукають захисту), *die Terroristen* (терористи) замінюють на *die Aufständische* (повстанці).

Отже, можна зробити висновок, що евфемізми є важливим елементом сучасної німецької мови. Їх вживають для того, щоб зробити комунікацію більш м'якою, уникати конфліктів та демонструвати повагу до співрозмовників. Вживання евфемізмів постійно змінюється разом із розвитком мовних норм та суспільних цінностей.

Література:

1. Олександра Яременко, Валентин Лазебний «Евфемізми в сучасному політичному дискурсі (на матеріалі німецьких часописів)». Матеріали навчальної збірки «Advanced Linguistics» (№11, 2023), с. 89-94;
2. Постаткін М.М., Свирид А.М. «Евфемізми, причини їх виникнення, особливості вживання та перекладу (на матеріалі німецької мови). Матеріали науково-технічної конференції викладачів, аспірантів, співробітників та студентів гуманітарного факультету Сумського державного університету, 2009, ч.2, с. 14-15;
3. Ткачівська М.Р. «Евфемізми або мовна дипломатія (на прикладі української та німецької мов)». Матеріали Прикарпатського вісника Наукового товариства імені Шевченка «Слово», 2016, випуск 2, с. 102-111.

Науменко Д.Д

**Використання лексичних трансформацій у процесі перекладу
науково-технічного тексту**

*Національний технічний університет «Харківський політехнічний
інститут», Харків*

Лексичні трансформації відіграють важливу роль у процесі перекладу науково-технічних текстів, особливо з німецької мови або на німецьку мову. Ці трансформації необхідні для забезпечення точності передачі змісту та стилістичної відповідності оригіналу.

Проблеми використання лексичних трансформацій у процесі перекладу науково-технічного тексту полягає в тому, що збереження точності й адекватності перекладу відіграє вирішальну роль для ефективної передачі наукових і технічних знань [4, с.7]. У сучасному світі, де наукові й технологічні досягнення стрімко розвиваються і глобалізуються, коректний переклад є ключем до поширення інформації між різними культурами та мовами. Використання лексичних трансформацій є необхідним для передачі складних термінів, концепцій та технологічних новацій. Лексичні трансформації допомагають адаптувати терміни й поняття так, щоб вони були зрозумілими для носіїв мови перекладу без втрати сенсу [1, с.32].

Науково-технічні тексти характеризуються специфічною термінологією та формулюваннями, які можуть не мати прямих відповідників у мові перекладу. У таких випадках використовують різні типи лексичних трансформацій [2,с.70].

Ось основні типи лексичних трансформацій, що використовуються при перекладі науково-технічних текстів:

1. Калькування: це пряма передача складових частин іншомовного слова чи виразу. Наприклад, німецький термін "Wasserkraftwerk" може бути перекладений як "гідроелектростанція" (буквально "водна електростанція").

2. Транскрибування та транслітерація: використовуються, коли в мові перекладу немає відповідного терміну. Наприклад, "Laser" з німецької мови

(акронім від Light Amplification by Stimulated Emission of Radiation) може бути просто транскрибований як "лазер".

3. Генералізація та конкретизація: генералізація означає використання більш загального поняття при перекладі, а конкретизація — вибір більш специфічного. Наприклад, німецьке слово "Fahrzeug" (транспортний засіб) може бути перекладене як "автомобіль" у конкретному контексті, або навпаки, якщо потрібно ширше значення.

4. Модулювання: перекладач змінює структуру висловлювання, щоб зробити його більш природним для цільової мови. Наприклад, "Datenverarbeitungssystem" можна перекласти як "система обробки даних" замість буквального "система переробки даних".

5. Антонімічний переклад: використовується, коли в оригіналі міститься подвійне заперечення або зміст можна краще передати антонімом. Наприклад, "nicht unwahrscheinlich" перекладається як "ймовірно", а не "не неймовірно".

6. Описовий переклад: якщо термін не має прямого еквівалента у мові перекладу, іноді застосовується пояснювальний або описовий метод. Наприклад, термін "Rechenzentrum" можна перекласти як "центр обробки даних", хоча дослівно це означає "обчислювальний центр".

У науково-технічних текстах важливо також дотримуватися термінологічної точності, адже найменші відхилення можуть призвести до незрозуміння або неправильного тлумачення змісту. Тому лексичні трансформації допомагають зберегти сенс і точність при перекладі, забезпечуючи адаптацію тексту до мовних норм цільової аудиторії [3].

Висновок. Науково-технічні тексти вимагають особливої уваги до деталей, тому лексичні трансформації допомагають передати складні наукові ідеї та технічні концепції з однієї мови на іншу, з урахуванням особливостей обох мов. Це робить переклад ефективним інструментом для поширення знань і новітніх технологій у глобальному масштабі. Таким чином, лексичні трансформації є ключовим елементом перекладацької практики в науково-

технічній сфері, що забезпечує доступність та зрозумілість перекладів для фахівців різних галузей і країн.

Список літератури:

1. Кияк Т.Р., Науменко А.М. Переклад наукової і технічної літератури: Навчальний посібник. К.: Вид-во Київського національного лінгвістичного університету, 2006. 265 с.
2. Ревзина Л.Г. Лексичні труднощі перекладу технічних текстів: Практичний посібник. Харків: ХНУРЕ, 2014. 128 с.
3. Федішин М. Дискурс як сучасна лінгвістична платформа комунікативної інтеракції теологічного процесу. Сучасні дослідження з іноземної філології. Збірник наукових праць. Випуск 16, 2018. С. 169-177
4. Швачко С.О. Лексико-семантичні проблеми перекладу: Монографія. Суми: СумДУ, 2007. 160 с.

Оболєнська С. К.

Використання сучасних мультимедійних технологій у формуванні перекладацьких навичок студентів

Національний технічний університет

«Харківський політехнічний інститут», Харків

Постановка проблеми. У сучасному світі, де глобалізація та інтеграція культур стали нормою, перекладацькі навички набувають все більшої значущості. Традиційні методи навчання не завжди відповідають потребам студентів, які прагнуть освоїти не лише теоретичні аспекти перекладу, але й практичні навички. Використання мультимедійних технологій у навчальному процесі може суттєво покращити ефективність формування цих навичок.

Актуальність дослідження. З огляду на швидкий розвиток інформаційних технологій, актуальність дослідження полягає в потребі інтеграції мультимедійних ресурсів у навчальний процес. Це дозволяє студентам не лише засвоювати знання, але й отримувати практичний досвід, який

відповідає вимогам сучасного ринку праці. Мультимедійні технології забезпечують різноманітність навчальних форм, що сприяє активному засвоєнню матеріалу.

Виклад основного матеріалу.

1. Визначення мультимедійних технологій у навчанні

Мультимедійні технології включають різні формати контенту, такі як текст, аудіо, відео, анімації та інтерактивні елементи. У контексті навчання перекладу, ці технології стають важливими інструментами, що забезпечують різноманітність навчальних підходів і методів. [1]

2. Переваги використання мультимедійних технологій

2.1. Активне навчання. Мультимедійні технології сприяють активному залученню студентів у навчальний процес. Інтерактивні платформи дозволяють учням брати участь у навчанні через ігрові елементи, завдання на швидкість та командну роботу, що робить процес навчання більш захоплюючим. [2]

2.2. Візуалізація та контекстуалізація. Використання відео та анімацій допомагає студентам зрозуміти складні концепції перекладу, наприклад, культурні нюанси або мовні особливості. Це дозволяє краще усвідомити контекст, в якому здійснюється переклад, що є критично важливим для успішного виконання перекладацьких завдань. [3]

2.3. Доступ до різноманітних ресурсів. Онлайн-курси та платформи, такі як Coursera, edX чи Udemy, надають доступ до лекцій, семінарів та практичних занять, проведених професіоналами у сфері перекладу. Це відкриває нові можливості для навчання і самоосвіти.

3. Практичні інструменти та платформи

3.1. Відеоуроки. Відеоуроки є потужним інструментом для навчання перекладу. Студенти можуть переглядати матеріал у зручному темпі, зупиняти відео для повторення важливих моментів і використовувати зупинки для обговорення прикладів з викладачами або однокурсниками. [4]

3.2. Програми для автоматичного перекладу. Сучасні CAT (Computer-Assisted Translation) інструменти, такі як SDL Trados та MemoQ, не лише полегшують процес перекладу, але й надають можливість студентам ознайомитися з професійними стандартами. Вони також пропонують функції, які допомагають аналізувати текст і забезпечують зворотний зв'язок про якість перекладу. [5]

3.3. Соціальні мережі та онлайн-спільноти. Платформи, як Facebook та LinkedIn, дозволяють студентам приєднуватися до професійних груп, обмінюватися досвідом та отримувати поради від досвідчених перекладачів. Це може бути дуже корисно для розвитку мережі контактів у професійній сфері.

3.4. Інтерактивні навчальні платформи. Платформи, такі як Quizlet або Kahoot, дозволяють створювати інтерактивні тестування, які допомагають студентам повторювати та закріплювати вивчені матеріали. Ці інструменти стимулюють змагальність та залученість учнів.

4. Приклади успішного впровадження

Багато університетів та навчальних закладів вже впроваджують мультимедійні технології у свої програми навчання перекладу. Наприклад, курси, що включають відео та інтерактивні вправи, демонструють вищий рівень залученості студентів та покращення результатів у порівнянні з традиційними методами. [1]

5. Виклики та обмеження

Попри численні переваги, існують також виклики, пов'язані з використанням мультимедійних технологій:

- **Технічні проблеми:** Не всі студенти мають рівний доступ до необхідних технологій, що може створювати нерівність у навчальному процесі.
- **Відсутність особистого контакту:** Залучення до онлайн-формату може призвести до відчуження студентів від викладачів та однокурсників.
- **Необхідність підготовки викладачів:** Викладачі повинні бути належно підготовлені до використання цих технологій, щоб максимізувати їх потенціал.

Висновок. Сучасні мультимедійні технології є потужним інструментом у формуванні перекладацьких навичок студентів. Їх інтеграція у навчальний процес не лише підвищує якість освіти, але й робить її більш цікавою та доступною. Однак для досягнення успіху важливо враховувати виклики та обмеження, пов'язані з їх використанням, і продовжувати дослідження для вдосконалення навчальних методів.

Література:

1. Baker, M. (2011). *In Other Words: A Coursebook on Translation*. Routledge.
2. Gile, D. (2009). *Basic Concepts and Models for Interpreter and Translator Training*. John Benjamins Publishing Company.
3. Kramsch, C. (2014). *Language and Culture*. Oxford University Press.
4. Seleskovitch, D., & Lederer, M. (2002). *A Systemic Approach to Translation*. Routledge.
5. Chapelle, C. A. (2001). *Computer Applications in Second Language Acquisition*. Cambridge University Press.

Педаш Д.О.

Лексико-граматичні особливості словотвору в сучасній німецькій мові

*Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»,
Харків*

Сучасна мова, як жива система, постійно розвивається, збагачуючи словниковий запас і реагуючи на різноманітні суспільні зміни. Словотворчі процеси адаптуються до нових соціальних, культурних і економічних потреб. Це проявляється у виникненні нових слів і зміні значень вже існуючих. У германських мовах, особливо в німецькій, словотвір розвинений завдяки багатству частин слів. Лексичний склад мови перебуває у постійному процесі змін відповідно до мовних законів. З розвитком суспільства виникають нові

предмети та явища, які отримують свої відображення в нових словах і значеннях, таким чином мова також змінюється, використовуючи як нові слова, так і зміни в значеннях наявних слів для адаптації до нових умов. Потребу в нових словах можна задовольнити різними способами, зокрема через використання наявних лексичних засобів. Іноді немає необхідності створювати нове слово – достатньо змінити або розширити значення вже існуючого, щоб адаптувати його до нових реалій.

Метою дослідження є дослідження основних лексико-граматичних механізмів та особливостей словотвору в сучасній німецькій мові, зокрема їх класифікація, використання та вживаність в сучасному спілкуванні.

Словотвір — це процес утворення нових слів за допомогою морфологічних засобів, таких як префікси, суфікси та складання. Він тісно пов'язаний із лексикою, граматикою і стилістикою, і його основна функція — збагачення словникового запасу мови[1, с.269].

Словотвір як особливий розділ науки про мову включає в себе дві складові частини – морфеміка та дериватологія (від лат. *derivatio* "відведення води з ріки", а згодом "утворення нових слів від наявного кореня") [6, с. 263].

Словотворчі процеси відповідають за створення нових лексичних одиниць для позначення нових явищ, предметів або понять, дотримуючись певних мовних законів. Для німецької мови характерні три основні типи словотвору: морфологічний, синтаксико-морфологічний та синтаксичний. Найбільш продуктивним вважається морфологічний спосіб, який включає префікси, суфікси, корені та інтерфікси.

Поповнення лексики – це необхідний процес, зумовлений соціальними змінами та контактами між народами. Словотворення є основним способом збагачення мови, зокрема в німецькій мові, яка відрізняється багатством словотворчих засобів. Серед них: дериваційні афікси (префікси, суфікси), сполучувані елементи, аблаут, умлаут та переломлення. Найпродуктивнішими

способами словотворення в німецькій мові є морфологічний (префіксація, суфіксація, словоскладання).

Морфологічний спосіб словотвору є найбільш продуктивним у збагаченні лексичного складу сучасної німецької мови. Він охоплює такі основні процеси:

1. Афіксація – спосіб словотвору шляхом додавання до основи слова афіксів (суфікса чи префікса) , змінюючи або не змінюючи основного значення слова, в результаті утворюється нова мовна одиниця. [11] Розглянемо приклади з німецької мови:

- Суфіксація: *die Frei-heit* (свобода), *läch-eln* (усміхатися), *der Städt-er* (міський житель)
- Префіксація: *das Un-glück* (нещастя), *ent-decken* (відкривати).

Ці приклади ілюструють, як за допомогою афіксів у німецькій мові утворюється значна кількість лексичних одиниць, які не лише надають слову певного відтінку, а и можуть повністю трансформувати його значення.

2. Складання (Komposita) є основним способом словотвору в німецькій мові, що дозволяє поєднувати дві або більше самостійних основ для створення нового слова. Приклади такого словотвору є в різних частинах мови [7,6]:

- Іменники: *der Gepäckträger* (носії багажу), *der Gesetzgeber* (законодавець).
- Прислівники: *heutzutage* (нині), *zuerst* (спочатку).
- Дієслова: *stehenbleiben* (стояти на місці), *freisprechen* (мати свободу слова).
- Прикметники: *hochaktuell* (дуже актуальний).
- Прийменники: *hinunter* (вниз).
- Займенники: *derselbe* (той самий), *miteinander* (разом).
- Числівники: *achtzehn* (вісімнадцять).

У словах також використовуються інтерфікси (з'єднувальні елементи), як, наприклад, у словах *das Verarbeitungsprogramm* (програма обробки), *die Herzenslust* (серцеве бажання). (інтерфікси – в термінології А.М. Сухоніна)

3. Універбація – це процес словотворення, при якому на основі словосполучення створюється нове слово (універб), що за формою співвідноситься лише з одним із його членів, але за змістом відображає ціле словосполучення [6,с.515].

- *Virusfilter* (противірусний фільтр) з *Filter zum Herausfiltern von Viren aus einer Flüssigkeit* (фільтр для фільтрації вірусів з рідини) [2,с.24].

- *Seebad* (морський курорт) з *Bad an der See* (курорт біля моря).

Універбація відрізняється від інших способів компресії, оскільки в універбі зберігається основний зміст вихідного словосполучення. [13].

4. Усічення або аббревіація – це процес утворення нових слів шляхом скорочення частини слова. Аббревіація може включати усікання одного чи кількох звуків у кінці слова, що призводить до створення коротшої форми [7, с.135].

- *Ober* з *Oberkellner* (старший офіціант).

- *Pulli* з *Pullover* (свєтр).

- *Kuli* з *Kugelschreiber* (кулькова ручка).

Аббревіація є продуктивним явищем, особливо в науково-технічній термінології, де скорочені слова допомагають економити мовні засоби.

5. Зміни всередині кореня, такі як умляут і аблаут, є важливими процесами в німецькій мові, що впливають на значення або граматичну форму слів.

- Аблаут – це чергування голосних у корені слова, що передається з індоєвропейської мови. Використовується в сильних дієсловах для зміни часу та дієслівного стану.
singen (співати) – sang (співав) – gesungen (заспіваний)
ziehen (тягнути) – der Zug (поїзд)
- Умляут – це фонетичне явище, що змінює голосний у корені, зазвичай в напрямку від закритого до відкритого звуку. Використовується для утворення форм множини, ступенів порівняння та нових слів. Відзначається діакритичними знаками: ä, ö, ü [4].
der Mann (чоловік) – die Männer (чоловіки)
fallen (надати) – fällen (валити)
- Чергування в дієсловах. У сильних дієсловах зміна голосних у корені виражає зміну часу, без використання суфіксів.
nehmen (брати) – nahm (взяв) – genommen (взятий)
sehen (бачити) – sah (бачив) – gesehen (побачений)

6. Внутрішня флексія (умляути та аблаут) є основним засобом вираження граматичних категорій у німецькій мові, змінюючи голосний у корені слова. Субстантивація — це процес перетворення різних частин мови в іменники, найчастіше інфінітивів, прикметників і дієприкметників. Інфінітиви зазвичай мають середній рід і описують процес або результат дії [10]. Прикладами є:

der Jugendliche (підліток)

der Fremde (іноземець)

Прикметники та дієприкметники також можуть виступати як іменники:

krank (хворий) — der Kranke (хворий)

reisend (подорожуючий) — der Reisende (мандрівник)

7. Імплицитна деривація або конверсія — це перехід слова з однієї частини мови в іншу без зміни форми [12]. Цей процес часто спостерігається в німецькій мові:

leben (жити) — das Leben (життя)

krank (хворий) — der Kranke (хворий)

Імплицитна деривація ілюструє відсутність афіксів та зміни семантики і граматики, що відбуваються без явних морфологічних модифікацій.

Отже, морфологічний словотвір у сучасній німецькій мові є складним і багатогранним процесом, що відіграє ключову роль у формуванні нових слів і відображенні мовних змін. Серед основних способів морфологічного словотвору можна виділити афіксацію, словоскладання, універбацію, усічення, зміни звуків усередині кореня, субстантивацію та імплицитну деривацію, що сприяє збагаченню словника. Кожен із цих методів має свої особливості та значення, сприяючи розширенню лексичного запасу мови.

Словоскладання (Komposita) залишається найпоширенішим і продуктивним способом утворення нових слів, оскільки дозволяє легко комбінувати відомі основи. У свою чергу, активно використовується і інші способи словотвору для додавання нових значень до основних слів.

Висновки: Таким чином, морфологічний словотвір в німецькій мові не лише збагачує словниковий запас, але й активно реагує на виклики сучасності, підтверджуючи динамічність і живучість цієї мови. Основними і найбільш продуктивними способами утворення нових слів у сучасній німецькій мові є словоскладання та субстантивація. Усі ці способи сприяють розвитку мови, дозволяючи їй адаптуватися до змін у суспільстві та технологіях.

Література:

1. Eichinger L. M. Deutsche Wortbildung. Tübingen: Gunter Narr Verlag, 2000. 269 S.
2. Pirainen I.T. Untersuchungen zur Sprache der Leitartikel in der Frankfurter Allgemeinen Zeitung. Vaasa, 1982. 95 S.

3. Борисов О.О. “Порівняльна типологія англійської, німецької, російської та української мов.”: Національний університет "Чернігівський колегіум" імені Т. Г. Шевченка, 2008. – 12-15 с.
4. Зайченко О. В. Словотвірні моделі суфіксальних прикметників на позначення якості (на матеріалі прикметників сучасної німецької мови). Вісник НТУУ «КПІ». Серія: Філологія. Педагогіка. 2013. Вип. 1. С. 16–24.
5. Ковалів Ю.І. Універбація // Літературознавча енциклопедія : у 2 т. / авт.-уклад.— Київ : ВЦ «Академія», 2007. — Т. 2 : М — Я. — С. 515.
6. Кочерган М. П. Вступ до мовознавства: підручник для студентів філологічних спеціальностей вищих навчальних закладів. Київ : Видавничий центр “Академія”, 2001. с. 263
7. Кравченко Л. О. До питання класифікації розмовно-побутових варіантів імен / Л. О. Кравченко // Актуальні питання антропоніміки / [відп. ред. І. В. Єфименко]. – К., 2005. – С. 130–137.
8. Левицький В.В. (ред. С. О. Кантемір). посібник „Лексикологія німецької мови”
9. Назаренко І. “Словоскладання як один із найпоширеніших способів словотвору німецької мови. Наукові записки.” Серія: Філологічні науки. 2016. № 146. С. 505–509.
10. Основні способи словотвору у повісті Крістіне Нестлінгер «Die Ilse ist weg»
Успіх словотвору. URL: <https://science.donnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/6/2021/04/uspih-slovotvoru.pdf>
11. Паничок Т. Я. „Афіксація як типологічно характерний спосіб словотворення в німецькій мові. Вісник Маріупольського державного університету.“ Серія: Філологія. 2012. Вип. 7. С. 126–132.
12. Росовська В. О. “Типи словотвору в сучасній німецькій мові”. URL: <https://kurs841.wordpress.com/розділ-1-словотвір-у-німецькій-мові-шл/>
13. Шаряк О.М. “ТЛУМАЧЕННЯ ТЕРМІНУ “УНІВЕРБАЦІЯ” В СУЧАСНОМУ МОВОЗНАВСТВІ”. Закарпатські філологічні студії. Вип. 4. Том 2.

Проскурін І. В.

Значення модальних слів у сучасній німецькій мові

Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», Харків

У наш час міжмовне спілкування стало більш складним не лише через обмежене володіння конкретними мовами, а й через відмінності в тому, як ми сприймаємо мовні висловлювання як носії різних мов, як близьких, так і далеких. Це призводить до зіткнення різних мовних уявлень про світ, і ця проблема особливо актуальна, коли йдеться про вираз модальності, оскільки саме ця категорія відноситься до способу вираження ставлення до дії та реальності.

Модальні слова – це важливий елемент комунікації в німецькій мові. Вони використовуються для вираження ступня обов'язковості, можливості, бажаності, а також для вираження впевненості, невпевненості та суцільно імовірності дії.

Модальність, як поняття, вперше було введено Аристотелем у його праці “Метафізика”, яка була написана у близько 350 року до нашої ери. Метафізика Аристотеля містить розділи, присвячені розгляду модальних понять, таких як необхідність, можливість та реальність. Тобто, модальність, це поняття, яке визначає різні способи існування, необхідності то можливості речей.

Модальні дієслова в контексті німецької мови є унікальною категорією допоміжних дієслів, які служать головною метою вказувати на модальність. Модальність означає спосіб, у який мовці передають своє ставлення або необхідність, можливість чи здатність дії в реченні. Модальні дієслова виступають як мовні інструменти для вираження цих тонких відтінків значення. На відміну від основної частини повнозначних дієслів, модальні дієслова не можуть використовуватися як окреме дієслово в реченні. Натомість вони змінюють значення головного дієслова, зазвичай з'являючись перед ним у реченні.

Модальність може бути виражена через різні граматичні, лексичні, синтаксичні, і навіть інтонаційні засоби. Окрім модальних слів і часток, до лексичних засобів вираження модальності в німецькій мові відносяться також

модальні дієслова. Категорію цих дієслів представляють шість основних модальних дієслів: *müssen, können, sollen, wollen, dürfen, mögen*.

Серед основних характеристик та особливостей вживання модальних дієслів є: відмінювання; відсутність інфінітива “zu”; позиція у реченні, заперечення, безособові вирази.

Модальні дієслова мають можливість використовуватися як у об'єктивному, так і в суб'єктивному значення. В об'єктивному контексті ці дієслова надають такі значення:

- дозвіл – *können /dürfen*;
- можливість – *können*;
- здатність – *können*;
- заборона – *darf / soll nicht*;
- обов'язок, що накладається іншою особою – *sollen*;
- бажання – *möchte*;
- планування, наміри, бажання – *wollen*;
- прихильність, симпатія чи антипатія – *mögen*
- у запитаннях як нейтральне звернення до іншої особи – *sollen*;
- наказ, порада, рекомендація, пропозиція – *soll/ sollte /muss/ müsste /kann/ könnte*;
- примус, необхідність, почуття внутрішнього обов'язку – *müssen*;

Крім того, слід зазначити як модальні дієслова можуть виражати суб'єктивну модальність. Два відомих німецьких вчені, Г. Гельбіг і Й. Буша, стверджують, що значення цих дієслів у суб'єктивному використанні відрізняється в залежності від того, наскільки вони виражають припущення [2, с. 352].

До лексичних засобів вираження модальності в німецькій мові окрім вже зазначених модальних дієслів, належать також: модальні слова, частки та повнозначні дієслова.

Модальні слова, як *vielleicht, womöglich, möglicherweise, wahrscheinlich, eventuell, sicherlich, selbstredend, zweifellos, glücklicherweise, hoffentlich, leider* та

інші, відзначаються важливою особливістю в німецькій мові, яку багато германістів вважають суттєвою для їх розуміння та класифікації. Зокрема, вони розглядають модальні слова як окрему частину мови, а не прислівники.

Серед основних відмінностей між модальними словами то прислівниками можна виокремити наступні: заперечення; модальне слово може бути використано, як відповідь на питання; модальні слова, на відміну від прислівників, можна трансформувати у речення.

З точки зору семантики модальні слова класифікуються як такі: що оцінюють реальність певних відношень (*selbstredend, zweifellos, sicherlich, bekanntlich, keineswegs, mitnichten, allerdings, freilich, offenbar, anscheinend, angeblich, schwerlich*); що виражають емоційне ставлення мовця (*glücklicherweise, hoffentlich, leider, bedauerlicherweise*) [3, с. 162–163].

На думку Г. Гельбіг, Й. Буша, модальні слова позначають не об'єктивну ознаку події (як прислівники), а виражають суб'єктивну оцінку події через мовця. Вони передають не спосіб дії того, що відбувається, а позицію мовця до події [3].

Ще одним засобом вираження модальності в німецькій мові слугують модальні частки. Вони є важливою складовою німецької мови для виразу модальності та надання висловленням емоційного забарвлення. Ці частки, хоч і належать до нефлективної частини мови, відрізняються від модальних слів своєю функцією та можливостями вживання.

Серед основних часток виокремлюють:

- частки *aber, ja, auch* – виражають здивування.
- частки *denn, eigentlich* часто зустрічаються у запитаннях.
- у запитаннях чи наказовому способі вживається частка *mal*.
- попередження в наказовій формі підсилюється частками *bloß, ja* та *nur*.
- щодо частки *doch*, то її можна зустріти у різних значенневих контекстах: докір, прохання, невпевненість.

Модальні частки, завдяки своїй семантичній природі, виокремлюються наявністю властивостей, пов'язаних із відносною і ситуативною

характеристиками. Важливо відзначити, що ці частки не змінюють семантику речення, а натомість виконують роль уточнення, надають виразності та відтінку модальності в мовленні.

Науковий підхід до модальних дієслів не завжди обмежується тільки окремими словами. Деякі мовознавці, такі як Г. Гельбіг і Й. Буш, виокремлюють групу дієслів, які можуть мати схоже за значенням використання з модальними дієсловами. Ці дієслова можуть надавати висловленню додатковий контекст і відтінок значення, але не обов'язково належать до класичного списку модальних дієслів.

Серед них вони називають: *bleiben, brauchen, scheinen, bekommen, belieben, drohen, gedenken, kommen, pflegen, suchen, verstehen, wissen* [2, с. 126–127].

Як «дієслова модальності» К. Вельке подає перелік таких дієслів: *scheinen, pflegen, brauchen, drohen, suchen* [5, с. 203–207].

Дієслова: *brauchen, drohen, gedenken, sich (ge)trauen, haben, scheinen, sein, suchen, stehen, umhin kommen, sich unterstehen, vermögen, versprechen* визначаються Г.В. Еромс як дієслова модальності. [4, с. 148–152].

Отже, можна зробити висновок про те, що широкий спектр мовних засобів сприяє різноманітності модальних оцінок у мовленні. Модальність мови визначається складною та багатогранною структурою, яка впливає на спосіб виразу модальних інтенцій мовця. Вивчення цих засобів показує важливий аспект в німецькій граматиці, який визначає відтінки можливості, обов'язку, бажання, ймовірності та інших аспектів спілкування. Модальні слова і частки допомагають структурувати висловлювання і виразити відношення мовця до подій та дій, а повнозначні дієслова у поєднанні з ними надають висловлюванню специфічний смисловий відтінок. Вивчення лексичних засобів вираження модальності є важливим для розуміння та використання німецької мови на відповідному рівні, і воно допомагає збагатити мовлення засобами для точного та виразного вираження власних думок і почуттів у різних комунікативних ситуаціях.

Література:

1. Декало В. О. Дієслова модальності в сучасній німецькій мові / В. О. Декало // Наукові записки. Серія Філологічна. – Острого : Вид-во Нац. ун-ту Острозька академія. – Вип. 20. – 2011. – С. 49–56.
2. Helbig G. Deutsche Grammatik: Ein Handbuch für den Ausländerunterricht / G. Helbig, J. Buscha. – Leipzig : Enzyklopädie, 1987. – 737 S.
3. Sommerfeldt K.-E. Einführung in die Grammatik der deutschen Gegenwartssprache / Karl-Ernst Sommerfeldt; Günter Starke – 3, neu bearb. Aufl. / unter Mitwirkung von Werner Hackel. – Tübingen : Niemeyer, 1998 – 301 S.
4. Eroms H.-W. Syntax der deutschen Sprache / Hans-Werner Eroms. – Berlin : Walter de Gruyter, 2000. – 510 S.
5. Welke K. Einführung in die Satzanalyse / Klaus Welke. – Berlin : Walter de Gruyter, 2007. – 374 S.

Ручка Д. А.

Лексико-граматичні особливості англомовних правових документів

Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», Харків

Лексико-граматичні особливості англомовних правових документів вирізняються певною структурованістю та використанням спеціалізованої лексики, характерної саме для юридичної мови. Юридична англійська мова має низку специфічних рис, які формують її особливий стиль, і є ключовими для розуміння та правильного трактування правових текстів. Граматичні особливості також є важливими. В юридичних текстах часто використовуються довгі, складні речення з великою кількістю підрядних конструкцій. Це робить текст точним, але водночас ускладнює його розуміння для непрофесійного читача. У таких реченнях застосовуються численні уточнення та роз'яснення, щоб уникнути неточностей.

Актуальність теми полягає у значній ролі англійської мови в міжнародному праві, торгівлі, дипломатії та наукових дослідженнях. Англійська мова стала універсальним засобом спілкування у глобальних правових взаємодіях, що обумовлює необхідність детального вивчення її специфічних лексико-граматичних аспектів у юридичній сфері. Юридичні документи англійською мовою мають свою унікальну структуру, в якій переважають складні синтаксичні конструкції, архаїчні терміни, фіксовані вирази та пасивні форми. Для правильного розуміння й перекладу таких документів важливо знати особливості юридичної мови, що підвищує кваліфікацію юристів та перекладачів і сприяє зниженню ризику юридичних помилок. Окрім того, глобалізація і розвиток міжнародного співробітництва роблять вивчення цих аспектів особливо важливим для всіх, хто працює в правовій сфері або займається міжкультурною комунікацією.

Особливої уваги заслуговує питання точності перекладу англійських правових документів. Юридична мова англійських текстів часто містить складні конструкції, архаїчну лексику та спеціальні терміни, які не мають прямих аналогів в інших мовах. Це створює ризики неправильного тлумачення при перекладі, що може призвести до юридичних наслідків, зокрема, у контрактах, міжнародних угодах чи законодавчих актах. Важливо також враховувати культурні відмінності та юридичні традиції, адже одна і та ж лексична або граматична конструкція може мати різні інтерпретації у різних юрисдикціях [2, с. 71].

Основними проблемами при перекладі юридичних текстів є:

1. Наявність специфічної термінології. Юридичні терміни часто мають унікальне значення в конкретній правовій системі, що ускладнює їх точний переклад без втрати змісту.

2. Архаїчна лексика. Багато англійських юридичних документів містять застарілі слова й вирази, які використовуються виключно в правовому контексті.

3. Складні синтаксичні конструкції. Довгі, багатослівні речення, наповнені підрядними конструкціями та юридичними формулами, важко перекласти, зберігаючи при цьому точність.

4. Відмінності між правовими системами. Поняття, що використовуються в англійському праві, можуть не мати точних аналогів в інших системах права, що призводить до труднощів при пошуку еквівалентів.

5. Ризик двозначності. Помилковий переклад може змінити зміст документа, що вплине на його юридичну силу або призведе до непорозумінь.

6. Фіксовані вирази та ідіоми. Юридичні формулювання часто включають стандартизовані фрази, які важко перекласти дослівно без втрати юридичного змісту.

На сучасному етапі особливо важливим є формування навичок правильного перекладу та тлумачення англійських правових документів. З огляду на глобалізацію та активне міжнародне співробітництво, юристи, перекладачі та інші фахівці повинні володіти не тільки мовними знаннями, але й глибоким розумінням юридичних норм та концепцій різних правових систем. Це дозволить уникнути двозначності, неправильного трактування та юридичних помилок при роботі з міжнародними документами. Розвиток цих навичок сприяє більшій ефективності у міжнародних переговорах, укладанні контрактів та вирішенні правових спорів [3, с. 99].

Також, юридична термінологія є складовою частиною фахової мови, яка відіграє важливу роль у професійному спілкуванні юристів та правознавців. Вона забезпечує точність і однозначність висловлювань, що необхідно для правильного тлумачення законів, договорів та інших правових документів. Окрім того, юридична термінологія сприяє стандартизації правових текстів, роблячи їх зрозумілими для всіх учасників правових відносин. Опанування та правильне використання такої термінології є обов'язковою складовою підготовки фахівців у

галузі права та перекладу, адже це допомагає уникати непорозумінь і неточностей у правових документах.

Висновки. Юридична термінологія та лексико-граматичні особливості англomовних правових документів мають ключове значення для міжнародного правового спілкування та перекладу. Їхнє вивчення дозволяє уникнути двозначностей і помилок, що можуть мати серйозні юридичні наслідки. Особливу увагу слід приділяти специфічній термінології, архаїзмам та складним синтаксичним конструкціям, які є характерними для правової мови англійських текстів. [4, с. 21] Формування професійних навичок перекладу та тлумачення юридичних документів стає все більш важливим у сучасних умовах глобалізації, оскільки це сприяє ефективній міжнародній співпраці та правовій взаємодії.

Література:

1. Карабан В. І. Переклад англійської наукової і технічної літератури. Граматичні труднощі, лексичні, термінологічні та жанрово-стилістичні проблеми. Вінниця, Нова книга, 2004. 231 с.
2. Петрова О. Б. Структурно-семантична характеристика юридичної термінології українській мові: автореф. дис. ... канд. філол. наук / Петрова О. Б. Харків, 1994. 300 с.
3. Лощенова І. Ф., Нікішина В. В. Перекладацькі трансформації як ефективний засіб досягнення адекватності перекладу. Наукові записки НДУ ім. М. Гоголя, Філологічні науки, Книга 3, 2004. 177 с.
4. Науменко Л. П., Гордєєва, А. Й. Практичний курс перекладу з англійської мови на українську. Practical Course of Translation from English into Ukrainian: навчальний посібник. Вінниця: Нова Книга, 2011. 241 с.
5. Українська дипломатична енциклопедія: У 2-х т. / Редкол.: Л.В. Губерський (голова) та ін. — К. : Знання України, 2004. Т. 1. 760 с.
6. Дмитрошкін Д. Е., Купчишина Ю. А. Структурно-семантичні параметри англійськомовних комерційних пропозицій та замовлень. Закарпатські філологічні студії. 2022. Випуск 22. Том 2. С. 180 с.

7. Богайчук О. С. Лексичні трансформації в перекладі. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Філологія. 2021. №49. Том 2. 177 с.

Саліхов Д.О.

Особливості перекладу науково-технічної термінології в галузі штучного інтелекту

Однією з ключових складових успішної міжкультурної комунікації у галузі штучного інтелекту (ШІ) є здатність адекватно передавати науково-технічну термінологію. У англomовному технічному дискурсі терміни відіграють важливу роль, будучи не лише засобом передачі інформації, але й важливим елементом підтримання точності та зрозумілості в комунікації між фахівцями різних культур. Аналіз структурно-семантичних та синтаксичних засобів реалізації термінології у технічних текстах дозволяє виявити особливості цього процесу та встановити закономірності їх відтворення при перекладі українською мовою.

Наукові дослідження показують, що термінологія у галузі штучного інтелекту має складну структуру, яка включає різноманітні лексичні та граматичні елементи. Наприклад, для позначення основних концепцій можуть використовуватися такі терміни, як "machine learning" («машинне навчання»), "neural networks" («нейронні мережі»), "natural language processing" («обробка природної мови») та інші. Ці терміни можуть мати різні відтінки значення залежно від контексту, сфери застосування та рівня спеціалізації тексту.

Структурно-семантичні засоби передачі термінів в англomовному дискурсі штучного інтелекту включають, зокрема, використання складних термінів, формалізованих виразів, а також різних синтаксичних конструкцій, що відображають рівень технічності та точності опису. Наприклад:

"The convolutional neural network (CNN) is a deep learning algorithm that can take in an input image, assign importance (learnable weights and biases) to various aspects/objects in the image, and be able to differentiate one from the other."

(«Конволюційна нейронна мережа (КНМ) — це алгоритм глибокого навчання, який може отримувати вхідне зображення, призначати важливість (вагові коефіцієнти та зсуви, що навчаються) різним аспектам/об'єктам на зображенні та здатний розрізнити один від іншого. »)

"Reinforcement learning (RL) involves an agent that interacts with an environment in discrete time steps. At each time, the agent receives the current state, takes action, and receives a reward ." («Підкріплювальне навчання (ПН) включає агента, який взаємодіє з середовищем у дискретні часові інтервали. На кожному етапі агент отримує поточний стан, виконує дію і отримує винагороду. »)

Важливою складовою перекладу термінів у галузі штучного інтелекту є передача не лише їхнього лексичного змісту, але й культурно-семантичного навантаження, специфічного для технічної сфери. Перекладач повинен враховувати контекст, специфіку галузі, а також рівень підготовки аудиторії, для якої призначений перекладений текст. Наприклад, переклад терміну "big data" на українську мову може варіюватися від транскрибованого "біг дата" до більш описового "великі дані" або "масиви даних" залежно від контексту та цільової аудиторії [1, с. 74-82].

Це дослідження спрямоване на детальний аналіз структурно-семантичних та синтаксичних засобів у науково-технічному дискурсі штучного інтелекту та методів їх адекватного відтворення в українському перекладі. Виявлення закономірностей та специфіки використання науково-технічної термінології у різних контекстах дозволить покращити якість перекладу та сприятиме більш глибокому розумінню міжкультурної комунікації у технічних галузях.

У сучасному англомовному дискурсі в галузі штучного інтелекту термінологія є важливим елементом міждисциплінарної комунікації, що забезпечує точність та ефективність передачі знань між фахівцями. Структурно-семантичні та синтаксичні засоби реалізації термінів відрізняються великою різноманітністю та складністю, що створює певні труднощі при їх відтворенні в перекладі іншими мовами.

Структурно-семантичні засоби термінології у галузі штучного інтелекту включають різні мовні формули, такі як "machine learning" (машинне навчання), "deep learning" (глибоке навчання), "neural networks" (нейронні мережі) та інші. Кожен з цих термінів має свою специфіку використання та контекстуальну обумовленість. Наприклад, "machine learning" зазвичай використовується у широкому контексті, коли йдеться про алгоритми, які навчаються на даних, тоді як "deep learning" є більш специфічним терміном, що позначає певний клас алгоритмів, заснованих на багатошарових нейронних мережах.

Синтаксичні засоби термінології також варіюються від простих до складних конструкцій. Простий синтаксис, як правило, використовується в базових визначеннях, наприклад: "Machine learning is a subset of artificial intelligence that involves the development of algorithms that allow computers to learn from data." («Машинне навчання — це підмножина штучного інтелекту, що включає розробку алгоритмів, які дозволяють комп'ютерам навчатися на даних»). Більш складні синтаксичні конструкції можуть включати підрядні речення або умовні конструкції, як у випадку: "Deep learning models require large amounts of labeled data and significant computational resources, making them suitable for complex tasks like image and speech recognition." («Моделі глибокого навчання потребують великої кількості маркованих даних і значних обчислювальних ресурсів, що робить їх придатними для виконання складних завдань, таких як розпізнавання зображень і мови») [2, с. 102-110].

При перекладі термінології з англійської мови на українську необхідно враховувати не лише лексичний зміст, але й культурні особливості обох мов, а також специфіку технічної сфери. Важливо зберегти адекватність та точність вираження, щоб передати наукову термінологію відповідно до рівня розуміння цільової аудиторії. Наприклад, англійський термін "big data" в українському контексті може бути перекладений як "великі дані" або "масиви даних", залежно від контексту та цільової аудиторії.

Таким чином, структурно-семантичні та синтаксичні засоби реалізації науково-технічної термінології у дискурсі штучного інтелекту є багатогранними

та складними для перекладу. Перекладачеві необхідно враховувати контекст, рівень технічності, специфіку галузі та культурні відмінності для досягнення адекватного та ефективного відтворення термінології в українському дискурсі.

Додатково, важливо зазначити, що деякі науково-технічні терміни можуть мати різні тлумачення залежно від конкретної галузі або контексту застосування, що також варто враховувати при перекладі і адаптації тексту. Наприклад, термін "neural network" у контексті біології означає природну мережу нейронів, тоді як у сфері штучного інтелекту він позначає математичну модель, що імітує структуру і функції нейронів для виконання певних завдань [2, с. 102-110].

Прикладом адаптації науково-технічної термінології у галузі штучного інтелекту під час перекладу може слугувати наступний діалог:

Англійська:

- "The neural network model didn't perform well due to the lack of sufficient training data."
- "That's understandable, acquiring high-quality data is often the most challenging part."

Українська:

- "Модель нейронної мережі не показала високих результатів через недостатню кількість даних для навчання."
- "Це зрозуміло, отримання якісних даних часто є найскладнішою частиною роботи."

У цьому прикладі прямий переклад зберігає основний зміст і точність технічних термінів. Однак, при перекладі технічної термінології, такої як "neural network" та "training data", важливо враховувати контекст і специфіку галузі, щоб зберегти точність та відповідність термінології в українському перекладі.

Ще один приклад з використанням складних синтаксичних конструкцій:

Англійська:

- "If the machine learning algorithm doesn't improve its accuracy, we might need to consider hyperparameter tuning or even switch to a different model."

- "That makes sense. We should analyze the results and decide on the next steps."

Українська:

- "Якщо алгоритм машинного навчання не покращить точність, можливо, нам доведеться розглянути налаштування гіперпараметрів або навіть перейти на іншу модель."

- "Це логічно. Потрібно проаналізувати результати і визначити подальші кроки."

У цьому випадку використання складних синтаксичних конструкцій вимагає від перекладача збереження точності та чіткості технічних термінів, таких як "hyperparameter tuning" та "different model". Важливо передати сенс так, щоб він був зрозумілий для цільової аудиторії та відповідав контексту.

Соціокультурні відмінності між англомовною та українською технічною комунікацією також можуть впливати на переклад. Наприклад, англійські технічні тексти можуть бути більш прямими та конкретними, тоді як українські тексти можуть вимагати більш детальних пояснень або додаткових уточнень для досягнення повного розуміння термінології та контексту [3, с. 45-53].

Отже, переклад науково-технічної термінології в галузі штучного інтелекту є складним і багатоаспектним процесом, що вимагає від перекладача глибокого розуміння як мовних, так і культурних нюансів. Точне і адекватне відтворення термінології потребує врахування контексту, специфіки галузі, рівня технічної підготовки цільової аудиторії та соціокультурних особливостей. Лише комплексний підхід до перекладу дозволяє забезпечити ефективну комунікацію між фахівцями різних країн і сприяє розвитку міжнародного співробітництва в сфері штучного інтелекту.

Джерела використаної літератури:

1. Бабенко О. В. Особливості перекладу науково-технічної термінології в галузі штучного інтелекту. Вісник Київського національного лінгвістичного університету, Серія: Філологічні науки, 2019, с. 74-82.

2. Петренко І. В. Виклики та методи перекладу науково-технічної термінології в галузі штучного інтелекту. Науковий журнал "Мовознавство та переклад", 2020, с. 102-110.

3. Іванов Д. С. Проблеми перекладу термінології штучного інтелекту: підходи та стратегії. Вісник технічних наук, 2021, с. 45-53.

Соляник К. С.

**Мобільні застосунки як інструмент формування
іншомовної лексичної компетентності учнів середньої школи**

*Комунальний заклад «Харківська гуманітарно-педагогічна
академія» Харківської обласної ради, Харків*

В сучасному глобалізованому світі інформаційні технології відіграють важливу роль у багатьох сферах життя, особливо у сфері освіти. У процесі навчання іноземних мов інноваційні технології дають можливість урізноманітнити, вдосконалити і підвищити ефективність засвоєння нового матеріалу. Це є особливо актуальним в умовах дистанційного навчання. Вивчення іноземних мов не є завершеним без комунікації, тому важливим фактором є формування іншомовної лексичної компетентності. Це дає змогу продуктивно застосовувати мову в різних ситуаціях при спілкуванні і розвивати ці навички. Тож, наразі використання спеціальних мобільних застосунків стає дієвим інтерактивним інструментом для навчання лексики і мотивації учнів.

Мета дослідження полягає в тому, щоб проаналізувати вплив мобільних застосунків на формування іншомовної лексичної компетентності учнів середньої школи, виявити основні переваги і недоліки та розробити рекомендації щодо їхнього інтегрування у шкільну програму. Окрім цього, дослідження зосереджено на виявленні ефективності використання мобільних технологій для вивчення лексичних одиниць, що безпосередньо впливає на навчальні результати школярів.

Об'єктом дослідження є процес формування іншомовної лексичної компетентності учнів у контексті вивчення іноземних мов. Лексична

компетентність є одним із ключових компонентів комунікативної компетентності, що дозволяє учням не лише розуміти й використовувати слова у належному контексті, але й активно застосовувати їх у мовленнєвій діяльності.

Формування лексичної компетентності через мобільні застосунки значно посилює когнітивні процеси запам'ятовування. Це пов'язано з постійною взаємодією учнів з матеріалами, що сприяє багаторазовому повторенню та застосування на практиці нових слів у різних контекстах.

На даний момент існує багато різноманітних мобільних застосунків для вивчення лексики для різних рівнів знання мови. Одні із найпоширеніших – це платформи Duolingo, Lingualeo, HiNative, Babbel, Quizlet, Memrise, які сприяють глибокому засвоєнню лексики за допомогою інтерактивних вправ, карток зі словами, візуалізаціями та аудіовправами. Основними дидактичними властивостями мобільних технологій є інтерактивність, інформативність, наочність, автономність, простота використання, а також миттєвість доступу та забезпечення зворотного зв'язку[1, с. 9].

Використання ігрових елементів, які часто застосовуються у мобільних програмах, підвищує зацікавленість школярів до навчання і робить цей процес більш захопливим. Згідно з дослідженням С.Б. Шелудченко, А.М. Корень, гейміфікація не лише підтримує мотивацію, але й активізує процес повторного використання нових лексичних одиниць у реальних мовленнєвих ситуаціях. Інструменти гейміфікації є потужним мотиватором під час навчання англійської мови, оскільки вони забезпечують залучення та заохочення учнів, створюють динамічне та цікаве освітнє середовище, що дозволяє вчителям легше відстежувати прогрес й адаптувати навчальні матеріали[2, с. 46].

Однією з головних переваг мобільних застосунків є їхня легкість у використанні та адаптивність, адже учні можуть користатися ними у будь-який зручний час і в будь-якому місці, що спрощує процес дистанційного навчання і підвищує їхню залученість до навчального процесу. Завдяки таким додаткам, які можна налаштувати під індивідуальні навчальні потреби, учні можуть мати персоналізовані уроки і додаткові матеріали. Такий метод роботи дозволяє

працювати у власному ритмі, що зменшує стрес і підвищує мотивацію до вивчення нової мови. За потреби, учні можуть обирати окремі теми або слова, які їх зацікавили[3, с. 54].

Мобільні застосунки надають різноманітні способи навчання, включаючи інтерактивні вправи, мультимедійні матеріали, тести та ігри. Такий підхід стимулює швидке і ефективне розширення словникового запасу через різні канали сприйняття.

Наявність у мобільних застосунках Duolingo та Lingualeo ігрових елементів з нагородами за щоденне вивчення нових слів і рейтингу серед інших користувачів, створює здорову конкуренцію, яка підвищує активність роботи та подальший інтерес учнів до вивчення предмета.

Ще однією перевагою мобільних застосунків є можливість обрати оптимальний час для повторення нових слів, адже додаток автоматично щодня нагадує, що необхідно повторити. Така функція присутня у застосунках на кшталт Duolingo та Memrise. Це дозволяє ефективно закріпити здобуті знання в довготривалій пам'яті. Шляхом регулярних повторень учні стають впевненішими у використанні нових слів під час спілкування.

Основним недоліком використання мобільних застосунків є відсутність керування з боку вчителя, що призводить до погіршення взаємодії та соціалізації між педагогом і учнями. Таким чином, учні втрачають навички, такі як вміння слухати інших та отримувати зворотній зв'язок.

Як правило, мобільні застосунки для вивчення іноземних мов, сфокусовані на розвиток пасивних навичок, таких як читання, запам'ятовування нових слів або розуміння мови на слух. Тому вони не завжди здатні замінити живе спілкування, це обмежують розвиток інших важливих навичок, таких як вміння вільно говорити та писати на різні теми.

Попри те, що гейміфікація є досить потужним інструментом для мотивації учнів, але за довготривалим використанням учні втрачають інтерес до вивчення мови через відсутність нових викликів та різноманітності завдань і вправ.

Мобільні застосунки для вивчення іноземних мов відкривають нові можливості для формування іншомовної лексичної компетентності учнів середньої школи. Вони дозволяють мати персоналізований і гнучкий освітній процес, що ефективно підвищує мотивацію до вивчення мови завдяки різним інтерактивним елементам. Проте для досягнення кращих результатів слід поєднувати традиційне навчання з використанням мобільних застосунків, враховуючи всі сильні і слабкі сторони таких технологій. Це зробить процес навчання більш інноваційним та дієвим.

Література:

1. Заболотна, Т. Інтеграція мобільних додатків в освітнє середовище у процесі вивчення іноземних мов. *Теоретична і дидактична філологія*. 2023. Вип. 35. С. 5-15.
2. Шелудченко, С. Б., Корень, А. М. Інструменти гейміфікації як мотиватор при навчанні англійської мови. *Академічні студії. Серія «Педагогіка»*. 2024. Вип. 2. С. 44-50.
3. Красуля А.В., Шумило А.О. Застосування мобільних технологій з метою розвитку іншомовної лексичної компетентності учнів при вивченні англійської мови. *Теоретична і дидактична філологія. Серія "Філологія"*. 2020. Вип. 32. С. 49–59.

Супрун У.О.

ФУНКЦІ ВІЙСЬКОВИХ ТЕРМІНІВ В АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ

Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», Харків

Військова термінологія є основою комунікаційного апарату будь-якої армії світі та національної безпеки в цілому. Вона служить основою для точного, стійкого й ефективного спілкування в різних військових контекстах, включаючи стратегічний, оперативний і тактичний рівні управління.

Англійська мова, будучи глобальною мовою в багатьох аспектах, у тому числі у військовій сфері, має велику роль у військовій термінології, яка активно використовується як усередині англосовітських країн, так і в міжнародних військових коаліціях. Як наслідок, сьогодні англійська мова є офіційною мовою багатьох військових альянсів, наприклад НАТО, що лише підкреслює її значущість для військової справи.

Основна функція військових термінів, в тому числі в англійській мові полягає у забезпеченні точного й ефективного обміну інформацією між військовими підрозділами, штабами та командами, адже військова комунікація вимагає швидкості та точності, оскільки недостовірні інформація може призвести до фатальних наслідків на полі бою.

Військові терміни в англійській мові мають різні функції та призначення, зокрема:

1. Військові терміни забезпечують точну та ефективну комунікацію між військовими, дозволяючи швидко й чітко передавати необхідну інформацію за допомогою використаної спеціальної термінології. Прикладом є фраза:

Establishing a perimeter for tactical operations. – Встановлення периметру для проведення тактичних операцій.

Conducting reconnaissance missions behind enemy lines. – Проведення розвідувальних місій в тилу ворога.

Executing a combat task according to the «flank-engage-defend» scheme. – Виконання бойового завдання за схемою «фланговий удар – оборона».

2. Військові терміни сприяють формуванню чіткої координації командного ланцюга від командирів до солдат та забезпечують ефективний контроль над військовими операціями. Чим гарантують ефективну комунікацію та чітке виконання наказів та інструкцій. Наприклад:

Issuing a command to secure a perimeter. – Даю команду на охорону периметру.

Executing a flanking maneuver to outmaneuver the enemy. – Виконання флангового маневру з метою перехитрити противника.

Mobilizing troops for rapid deployment. – Мобілізація військ для швидкого розгортання [1; 2].

3. Військові терміни сприяють одноманітності та стандартизації в армії, тому одна з ключових вимог до військових термінів – це максимальна точність. Наприклад, терміни, що описують певну зброю, її технічні характеристики або місце розташування військових сил, повинні бути чіткими й недвозначними. Використовуючи узгоджену термінологію, військовий персонал може поділитися спільним розумінням концепцій, процедур і тактики.

Formation: The arrangement of troops in a specific order. – Шикуння: Розташування військ у певному порядку.

Advance: Moving forward towards enemy positions. – Вперед: Просування вперед до ворожих позицій.

Retreat: Moving back from enemy positions to regroup or reassess strategy. – Відступ: Відхід від ворожих позицій з метою перегрупування або переоцінки стратегії.

4. Військові терміни також забезпечують важливу роль у забезпеченні безпеки, адже вони допомагають зберігати конфіденційність та захистити інформацію від несанкціонованого доступу. Завдяки спеціальній військовій термінології можна підтримувати належний рівень оперативної безпеки, що дозволяє забезпечити захист секретних даних і запобігти їхньому потраплянню до рук противника або інших небажаних суб'єктів.

Classified: Information designated as sensitive and restricted from unauthorized access. – Засекречено: Інформація, визначена як конфіденційна та обмежена від несанкціонованого доступу.

Encryption: The process of converting information into code to prevent unauthorized access. – Шифрування: Процес перетворення інформації в код для запобігання несанкціонованому доступу.

Decryption: The process of converting encoded information back into its original form. – Розшифрування: Процес перетворення закодованої інформації у вихідну форму.

5. Крім того військові терміни мають ключове значення у навчанні та професійній підготовці військового персоналу. Адже військові терміни допомагають вивчити та зрозуміти ключові концепції та тактичні положення, необхідні для виконання успішних військових операцій та досягнення поставлених цілей.

Basic training: Initial training provided to new recruits to instill fundamental military skills and knowledge. – Базова підготовка: Початкова підготовка, що надається новобранцям з метою прищеплення фундаментальних військових навичок і знань.

Drill: Practice of military exercises to develop discipline and coordination. – Навчання: Практика військових вправ для розвитку дисципліни та координації.

Maneuvers: Coordinated movements of troops and equipment to achieve strategic objectives. – Маневри: Скоординовані переміщення військ і техніки для досягнення стратегічних цілей [1; 2].

Отже, військова термінологія в англійській мові відіграє критичну роль у забезпеченні успішної та злагодженої роботи військових підрозділів, як на національному, так і на міжнародному рівнях. Її головними функціями є забезпечення точності та швидкості комунікації, що дозволяє ефективно передавати накази та координувати дії у складних бойових ситуаціях. Вона також сприяє створенню єдиного командного ланцюга та забезпечує стандартизацію військових процесів, підвищуючи ефективність військових операцій. Крім того, військова термінологія виконує функції захисту конфіденційної інформації та є основним інструментом навчання військових. Точність, стандартизація та безпека – це основні принципи, на яких базується використання військових термінів, формуючи їх як незамінну частину військової справи.

Література:

1. Кияк Т. Р. Функції та переклад термінів у фахових мовах. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка*. 2007. № 32. С. 104-108.

2. Beale J., Faulkner D. Britain must train citizen army, military chief warns. BBC News. 24 January 2024. URL: <https://www.bbc.com/news/uk-68086188> (дата звернення: 20.08.2024).

Телицин С. С.

Лексико-стилістичні особливості перекладу англomовної авіаційної термінології українською мовою

*Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»,
Харків*

В умовах повномасштабного вторгнення має місце постійне спілкування та взаємодія між українськими та американськими, а також європейськими військовими. Однією з найважливіших тем в сучасному військовому та інформаційному дискурсі є отримання Україною літаків F-16 від західних партнерів. У зв'язку з важливістю даної теми, при перекладі інформаційних матеріалів актуальними є проблеми перекладу англomовної авіаційної термінології. Перекладач мусить бути ознайомлений з лексико-стилістичними особливостями перекладу текстів, в яких присутня термінологія, що торкається авіаційної галузі.

Розглянемо поняття терміну.

Термін (від латин. *terminus* – межа, кінець) – це слово або ж словосполучення, яке використовується у вузькій галузі чи сфері мовлення і позначає спеціальне та унікальне поняття чи предмет. Терміни завжди потребують особливої уваги при перекладі, оскільки їхнє значення для людини не знайомі зі сферою чи галуззю може бути неочевидним, а процес перекладу достатньо складним. [4, с. 4]

Основними ознаками які можна виділити при дослідженні термінів у складі спеціальної лексики є:

1. Специфічність використання (кожен термін належить до спеціальної галузі знань)
2. Основна функція – позначення поняття
3. Дефінійованість (наявність наукової дефініції)
4. Точність значення (вона встановлюється науковою дефініцією)
5. Контекстуальна стійкість (значення терміну може бути зрозуміле без контексту)
6. Стилiстична нейтральність
7. Езотеричність (точне значення терміна зазвичай відоме тільки спеціалістам)
8. Конвенційність (той факт, що їхня поява є цілеспрямованою)
9. Номінативний характер (термін – це зазвичай іменник або ж словосполучення, створене на основі іменника)
10. Відтворюваність у мовленні

[3 с. 50]

Авіаційна термінологія – це сукупність термінів, що відносяться до сфери авіаційної науки і практики. [4, с. 7]

На процес перекладу термінів з англійської українською певним чином впливає їхнє походження і відмінності цього походження в українській та англійській мовах. В англomовній авіаційній термінології абсолютну більшість термінів складають запозичення з інших мов, або ж слова, штучно створені на базі латинської мови та грецької мови. В українській мові більшість термінів цієї галузі сформувалася на основі греко-латинізмів і термінології германських та романських мов, однак зазвичай ці терміни потрапляли в українську мову через англomовні та французькомовні запозичення, а також запозичення з інших слов'янських мов. [2 с. 1]

Для вивчення і дослідження авіаційної термінології, важливо звернути увагу на особливості авіаційної лексики, яку розділити на декілька основних типів за семантичними характеристиками. Найпростіше можливе розділення – це розділення за галузями:

1. Літаки, та їхня конструкція
2. Аеропорти та їхні частини
3. Транспорт до аеропорту
4. Етапи польоту
5. Установлена схема перельоту для пасажирів
6. Робота в авіації
7. В повітрі
8. Повідомлення про лихо та невідкладні повідомлення
9. Прилади кабіни
10. Слова про погоду
11. Слова для позначення літаків
12. Системи в авіації

Кожна з цих галузей має в собі велику кількість специфічних термінів з різними властивостями та функціями. [1, с. 17–19]

Існує декілька основних різновидів авіаційних термінів які потребують різного підходу при перекладі. Кожен термін має свої особливості і потребує свого підходу, тож перекладач при роботі з текстом має користуватися словником і збирати якомога більше інформації про кожен окремий термін та контекст його використання. Можемо виділити наступні типи:

1. Терміни що мають міжнародний характер та вважаються загальноприйнятими зазвичай перекладаються шляхом транслітерації (antenna – антена, fuselage – фюзеляж)

2. Терміни, що мають прийняті українські відповідники перекладаються цими відповідниками (tailplane – горизонтальне хвостове оперення, Departure – виліт)

3. Деякі терміни, в-основному ті, що складаються з декількох слів, перекладаються шляхом калькування (flying field – льотне поле, Control tower – контрольна вежа)

4. Терміни, в–основному нові або рідкісні, яких немає в словнику, можуть перекладатися описово (reinforced plastic – пластик, посилений склотканиною) [2 с. 2]

Таким чином ми можемо зробити висновок, що авіаційна термінологія є особливою, різноманітною та неоднорідною галуззю спеціальної термінології, яка має довгу історію і переклад текстів з якою потребує від перекладача звернення до загальноприйнятих відповідників, роботи зі словниками, а також роботи з інформаційними матеріалами на тему авіації.

Література:

1. Балабенко А.О. Структурно–семантична характеристика авіаційної лексики та особливості її перекладу українською мовою Харків, 2021 с. 17–19
2. Ковтун О.В. Особливості перекладу англійських авіаційних термінів українською мовою Київ, 2010 с. 1, 2
3. Павлова О.І. Терміни, професіоналізми і номенклатурні знаки (до проблеми класифікації спеціальної лексики) Рівне, 2008 с. 50
4. Сіора В.В. Текст лекції за темою «Українська термінологія та її місце в професійному мовленні пілота (другого пілота)» Кременчук, 2023 с. 4, 7

Тонка В. О.

Особливості німецько-українського перекладу термінології у галузі ІТ

*Національний технічний університет «Харківський політехнічний
інститут», Харків*

В умовах стрімкого розвитку інформаційних технологій та глобалізації постає важлива проблема точності й адекватності перекладу спеціалізованих текстів. Однією з найскладніших сфер перекладацької діяльності є переклад термінології, зокрема у галузі інформаційних технологій (ІТ). Німецькомовні тексти, що стосуються ІТ, відзначаються високою концентрацією термінів, які часто є багатозначними або складними для точного відтворення українською мовою. У цьому контексті стає очевидною необхідність детального аналізу

перекладацьких стратегій і трансформацій, які дозволяють забезпечити точність передачі значення термінів і водночас зберегти їх спеціалізовану природу.

Переклад науково-технічних текстів неодноразово привертав увагу дослідників, які зробили вагомий внесок у розвиток теорії перекладу загалом, а також вивчення специфіки перекладу саме цього стилю. Серед таких авторів варто відзначити В. І. Карабана, Л. М. Черноватого, А. Я. Коваленка, А. Л. Пумпянського, Т. Р. Кияка, А. О. Ніколаєву та інших [1–5;]. Вони зосереджувалися на особливостях термінології, адаптації стилю та точності відтворення змісту у процесі перекладу, що є ключовими аспектами у роботі з науково-технічною літературою.

При перекладі термінології в сфері інформаційних технологій з німецької на українську мову найчастіше використовуються такі методи, як калькування, транскрипція, транслітерація, описовий переклад, адаптація та прямий переклад. [1, с.22]

Калькування передбачає буквальний переклад компонентів слова або терміна. Цей метод є особливо корисним у випадках, коли структура терміна є зрозумілою і легко сприймається цільовою аудиторією. Наприклад, слово "*die Festplatte*" перекладається як "*жорсткий диск*".

Транскрипція полягає у передачі звучання німецького слова українськими літерами. Прикладом є "*die Chipkarte*", що транскрибується як "*чип-карта*", що позначає картку з вбудованим чіпом для електронних платіжних систем.

Транслітерація, в свою чергу, зосереджується на передачі написання слова, що зберігає графічну форму оригіналу. Прикладом транслітерації є назва популярного маршрутизатора «*FRITZ!Box*». Назва транслітерується як «*ФРИТЦ!Бокс*» для збереження унікальності бренду та зв'язку з оригіналом.

Описовий переклад має важливе значення, коли в цільовій мові немає точного відповідника для певного терміна. Цей метод передбачає пояснення значення терміна через його опис або функцію. Наприклад, термін "*der*

Zugriffsschutz" можна перекласти як "методи захисту від несанкціонованого доступу".

Переклад з однієї мови на іншу неможливий без використання граматичних трансформацій. В.І. Карабан виділяє п'ять основних видів граматичних трансформацій і мовних прийомів, що зустрічаються в текстах у галузі ІТ: [1, с.22]

1) **Додавання** – це трансформація, яка передбачає збільшення кількості слів у перекладі. Цей прийом може бути застосовано до будь-яких частин мови та словосполучень.

Приклад 1

Текст оригіналу	Переклад українською
Die Entwicklung von <i>Softwarelösungen</i> erfordert nicht nur technisches Wissen, sondern auch eine klare Kommunikation im Team.	Розробка <i>програмних рішень</i> вимагає не лише технічних знань, а й чіткої комунікації в команді.

Термін "*Softwarelösung*" у цьому випадку перекладено як "*програмні рішення*", що вимагає двох слів для точного відображення його значення в українській мові.

2) **Вилучення** є граматичною трансформацією, яка протиставляється додаванню, оскільки під час цього процесу усувається певний лексичний елемент.

Приклад 2

Текст оригіналу	Переклад українською
Die <i>Cloud-Computing-Infrastruktur</i> ermöglicht es, Daten über das Internet zu speichern.	<i>Хмарна інфраструктура</i> дозволяє зберігати дані через Інтернет.

Компонент "Computing" вилучено, оскільки в контексті "хмарної інфраструктури" вже очевидно, що йдеться про обчислювальні процеси, тому додаткове пояснення не є необхідним.

3) **Заміна, або субституція**, є процесом, що передбачає заміну елементів мови, структури речення або його членів.

Приклад 3

Текст оригіналу	Переклад українською
Das neue Produkt wurde <i>weltweit</i> eingeführt und erfreut sich großer Nachfrage.	Новий продукт був представлений <i>по всьому світу</i> і користується великим попитом.

У цьому випадку "weltweit" замінюється на "по всьому світу", що ілюструє перехід від прислівника до прийменникової конструкції.

4) **Перестановка, або пермутація**, – це процес зміни порядку компонентів речення в тексті перекладу відносно оригіналу.

Приклад 4

Текст оригіналу	Переклад українською
<i>Das Dateiformat</i> muss geändert werden, damit die Datei in anderen Programmen geöffnet werden kann.	Формат файлу необхідно змінити, щоб файл можна було відкрити в інших програмах.

У німецькому реченні термін "Dateiformat" стоїть як єдиний складовий елемент. При перекладі на українську "формат" стає першим компонентом, тоді як "файлу" зміщується на друге місце.

5) **Комплексна трансформація** є процесом, під час якого відбувається одночасно дві чи більше трансформацій.

Приклад 5

Текст оригіналу	Переклад українською
-----------------	----------------------

" <i>Die Backup-Strategien</i> umfassen sowohl physische als auch virtuelle Maschinen, um <i>den Datenverlust</i> zu <i>minimieren</i> ."	" <i>Стратегії резервного копіювання</i> охоплюють як фізичні, так і віртуальні машини, щоб <i>мінімізувати втрату даних</i> ."
---	---

По-перше, термін "*Backup-Strategien*" перекладається як "*стратегії резервного копіювання*", що є прикладом додавання, адже український варіант передає зміст терміна за допомогою трьох слів. По-друге, "*Datenverlust*" в українському перекладі стає "*втрата даних*", що також є прикладом додавання, оскільки оригінал, який складається з одного слова, у перекладі передається двома. І нарешті, відзначається трансформація перестановки: дієслово "*minimieren*" у перекладі розташоване перед "*втрата даних*", тоді як у німецькому варіанті воно йде в кінці речення.

Лексико-семантичні особливості перекладу ІТ-термінів з німецької на українську мають низку викликів. Однією з ключових проблем є передача значень багатозначних німецьких термінів, які в ІТ-сфері часто використовуються у вузькоспеціалізованому значенні, відмінному від загального. [4, с. 1-16]

Приклад 6

Текст оригіналу	Переклад українською
<i>Der Speicher</i> des Computers ist fast voll und muss erweitert werden.	<i>Пам'ять</i> комп'ютера майже заповнена, і її потрібно розширити.
<i>Die Speicher</i> an diese historische Ereignisse bleiben für immer in unseren Köpfen.	<i>Спогади</i> про цю історичну подію залишаться в нашій пам'яті назавжди.

Термін "*der Speicher*" у першому реченні стосується апаратної пам'яті комп'ютера. У другому реченні "*der Speicher*" вживається в метафоричному сенсі, вказуючи на збереження спогадів про важливі події.

Отримані результати дозволяють зробити висновок, що переклад ІТ-термінів з німецької на українську мову вимагає комплексного підходу, який включає граматичні трансформації, адаптацію та врахування культурних відмінностей для забезпечення точності та зрозумілості текстів.

Література

1. Карабан В. І. Переклад англійської наукової та технічної літератури. Граматичні труднощі, лексичні, термінологічні та жанрово-стилістичні проблеми. — Вінниця: Нова книга, 2002. — 564 с.
2. Кияк Т. Р. Фахові мови як новий напрям лінгвістичного дослідження // іноземна філологія. — Львів : ЛНУ імені і. Франка. — 2009. — вип. 121. — с. 138–142.
3. Коваленко А. Я. Науково-технічний переклад. — Тернопіль: вид-во Карп'юка, 2001. — 284 с.
4. Ніколаєва А. О. Структурно-семантична характеристика термінології програмування, комп'ютерних мереж та захисту інформації : автореф. дис. канд. філол. наук : спец. 10.02.01. — Харків, 2002. — 16 с.
5. Черноватий Л. М., Карабан В. І., Омелянчук О. О. Переклад англійської технічної літератури: навч. посіб. / за ред. Л. М. Черноватого, В. І. Карабана. — Вінниця: Нова книга, 2006. — 296 с.

Хайло К. О.

Фразеологізми німецької мови в інтернет-дискурсі

Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»,

Харків

Сучасний світ характеризується постійними змінами та впровадженням нових технологій, які впливають на всі аспекти життя, зокрема і на мовне середовище. Інтернет та цифрові платформи створили новий простір для комунікації, де швидкість обміну інформацією та глобальна доступність стали

ключовими факторами. У такому середовищі мовлення стало більш стислим, динамічним і багат шаровим, що вимагає від мовців не тільки базових навичок спілкування, але й здатності розуміти і використовувати певні мовні явища. Фразеологізми, які протягом століть залишалися стабільними елементами мови, у цифрову епоху почали трансформуватися. Вони не тільки зберігають свою основну функцію, але й адаптуються до нових умов онлайн-комунікації.

Метою дослідження є визначення специфіки використання фразеологізмів у німецькому інтернет-дискурсі, зокрема їх адаптація до нових комунікативних умов у цифрових медіа.

Фразеологія німецької мови охоплює різноманітні типи фразеологічних одиниць, від сталих словосполучень до ідіоматичних виразів. Фразеологізми визначаються як стійкі словосполучення, які мають переносне значення, що не може бути виведене безпосередньо з значень окремих слів. Вони формують єдине смислове ціле, яке часто не відповідає буквальному значенню компонентів. Це переносне значення фразеологізмів часто є культурно специфічним і може бути зрозуміле тільки при знанні певного культурного або соціального контексту. [1]

Інтернет-дискурс є специфічною формою комунікації, яка виникла разом із стрімким розвитком цифрових технологій та глобальним впливом Інтернету на життя сучасного суспільства. Він охоплює широкий спектр різноманітних форм взаємодії між користувачами в цифровому середовищі, включаючи обмін інформацією через соціальні мережі, блоги, форуми, чати, а також створення та споживання контенту на відео-платформах і новинних ресурсах. Однак, ключовою особливістю інтернет-дискурсу є не лише змістовна сторона повідомлень, але й технічні можливості, що надаються користувачам для створення, розповсюдження та споживання цього контенту. [2, с. 147]

У контексті сучасної цифрової комунікації, зокрема на платформах соціальних мереж, таких як Facebook, Twitter Instagram, різних блогах і форумах

фразеологізми продовжують активно використовуватися. Однак їхня форма і зміст зазнали змін, що пов'язано зі специфікою інтернет-дискурсу.

Основні тенденції трансформації фразеологізмів:

1. Скорочення та спрощення фразеологізмів.

Однією з найбільш очевидних тенденцій є скорочення фразеологічних виразів, що зумовлене обмеженнями символів та тенденцією до короткого і швидкого спілкування в інтернеті. На платформах, де обмеження на кількість символів є суворими (наприклад, у Twitter, де пости обмежені 280 символами), користувачі змушені адаптувати своє мовлення. Це призводить до того, що фразеологізми часто скорочуються до найсуттєвіших частин або перетворюються на символічні вирази.

«*Er hat doch nicht alle Tassen! Was für eine dumme Aktion.*» – «У нього не всі вдома! Який дурний вчинок». («*Nicht alle Tassen im Schrank haben*» є повною формою,) «*nicht alle Tassen*» є скороченою формою фразеологізма. Він вживається у значенні: бути не в собі, діяти нерозумно.)

«*Der Typ kann Ideen einfach aus dem Ärmel schütteln!*» – «Цей хлопець може генерувати ідеї з нічого!» («*Etwas aus dem Ärmel schütteln*» є повною формою, а «*Ärmel schütteln*» – скороченою формою фразеологізма. Він вживається у значенні: робити щось легко і без зусиль.)

«*Genau, du hast den Nagel getroffen!*» – «Саме так, ти влучив у точку!» («*Den Nagel auf den Kopf treffen*» є повною формою, а «*Nagel getroffen*» – скороченою формою фразеологізма. Він вживається у значенні: правильно вгадати або точно визначити суть справи.)

2. Модифікація фразеологізмів під сучасні реалії.

У цифрову епоху фразеологізми часто зазнають модифікацій, щоб краще відповідати новим реаліям. Це може бути як адаптація лексичного складу, так і зміна структури виразу для надання йому сучасного або іронічного відтінку.

Соціальні мережі та онлайн-платформи стають простором для експериментів з мовою, де користувачі можуть творчо змінювати фразеологізми.

«*Ich hatte gehofft, dass mehr Leute meinen Post sehen, aber der Algorithmus macht mir einen Strich durch die Rechnung.*» – «Я сподівався, що більше людей побачать мій пост, але алгоритм зіпсував мені всі плани». («*Jemandem einen Strich durch die Rechnung machen*» є повною формою, а «*der Algorithmus macht mir einen Strich durch die Rechnung*» – модифікованою формою фразеологізма. Він вживається у значенні: зруйнувати чийсь плани, адаптоване до сучасного контексту соціальних мереж і алгоритмів.)

«*Ich hatte einen kompletten Systemabsturz, aber ich kam nur mit einem grünen Bildschirm davon.*» – «У мене стався повний збій системи, але я обійшовся лише зеленим екраном». («*Mit einem blauen Auge davonkommen*» є повною формою, а «*mit einem grünen Bildschirm davonkommen*» – модифікованою формою фразеологізма. Він вживається у значенні: уникнути серйозних наслідків, адаптоване під сучасні технічні проблеми.)

3. Інтеграція емодзі та аббревіатур у фразеологізми.

Сучасний інтернет-дискурс характеризується активним використанням емодзі та аббревіатур для скорочення та візуалізації текстового контенту. Емодзі часто використовуються як замітники певних слів або фраз у фразеологізмах, особливо в коротких повідомленнях на платформах соціальних мереж.

Фразеологізм «*jemandem die Daumen drücken*», слово «*Daumen*» може бути замінено емодзі «*палець вверх*», що значно пришвидшує та спрощує комунікацію. Такий формат є поширеним у соціальних мережах, де візуальні символи активно доповнюють або замінюють текстові вирази.

Аббревіатури також часто використовуються для зменшення обсягу тексту. У розмовах про спорт або змагання можуть використовувати лише аббревіатури для виразу підтримки, такі як «*D. drücken*» для «*Daumen drücken*», що стає зрозумілим завдяки контексту обговорення.

«*Hoffe, dass alles gut geht, D. drücken für dich!*» – «Сподіваюся, що все буде добре, тримаю кулачки за тебе!» («*Jemandem die Daumen drücken*» є повною формою, а «*D. drücken*» – модифікованою формою фразеологізма. Він вживається у значенні: побажати удачі.)

«*Lass dich nicht unterkriegen, K. hoch!*» – «Не піддавайся, тримайся!» («*Kopf hoch*» є повною формою, а «*K. hoch*» – модифікованою формою фразеологізма. Він вживається у значенні: триматися мужньо.)

4. Ігрові елементи та пародії.

Окремою тенденцією є створення пародій на фразеологізми. Користувачі інтернету можуть жартувати, змінюючи певні елементи в знайомих фразах, щоб викликати сміх або здивування. Наприклад, замість класичного фразеологізму «*den Nagel auf den Kopf treffen*» (*попратити в точку*) можна зустріти версію «*den Nagel auf die Tastatur treffen*», яка натякає на сучасне життя, пов'язане з роботою за комп'ютером.

«*Vorsicht beim Online-Shopping! Du könntest die Katze im Internet kaufen!*» – «Обережно при покупках онлайн! Можеш купити kota в мішку!» («*Die Katze im Sack kaufen*» є повною формою, а «*die Katze im Internet kaufen*» – пародійною формою фразеологізма. Він вживається у значенні: натяк на ризики при покупках через інтернет, де фразеологізм адаптований до сучасних умов.)

«*Manchmal stecke ich meinen Kopf so tief in den Bildschirm, dass ich alles um mich herum vergesse.*» – «Іноді я так занурююся в екран, що забуваю все навколо». («*Den Kopf in den Sand stecken*» є повною формою, а «*den Kopf in den Bildschirm stecken*» – пародійною формою фразеологізма. Він вживається у значенні: жарт про те, як сучасні люди можуть задивлюватися в свої екрани і ігнорувати реальність.)

Висновки: Фразеологізми продовжують відігравати важливу роль у цифрових комунікаціях, адаптуючись до нових умов інтернет-дискурсу. Вони не лише зберігають свою основну функцію вираження емоцій та ідей, але й

набувають нових форм, що дозволяють краще відповідати сучасним потребам комунікації. Враховуючи зростаючу важливість інтернет-дискурсу в міжкультурній та соціальній взаємодії, дослідження специфічних тенденцій вживання фразеологізмів у цифровому середовищі є ключовим напрямком для подальшого розвитку цієї галузі. Це дозволить не лише вдосконалити наше розуміння німецької фразеології в цифровому світі, але й сприятиме зміцненню культурних та соціальних зв'язків у міжнародному спілкуванні.

Література:

1. Баран Я. А. Основні питання загальної та німецької фразеології. Львів: Вища школа, 1980.
2. Шугаєв А. В. Інтернет-дискурс у глобальній епісі інформатизації суспільства // Актуальні питання гуманітарних наук: зб. наук. пр. Житомир: Житомирський держ. ун-т ім. І. Франка, 2019. Вип. 10, т. 1., 147 с.

Шпорт І.М.

Аплікації як засіб підвищення мотивації на уроках англійської мови для учнів молодшої школи

Комунальний заклад «Харківська гуманітарно-педагогічна академія»

Харківської обласної ради, Харків

Технології стали невід'ємною частиною нашого повсякденного життя. І навчання не стало виключенням. У зв'язку з глобальною пандемією COVID-19 та повномасштабним вторгненням на територію нашої держави, діти змушені достатньо довгий час дотримуватись умов дистанційного навчання. Під час роботи онлайн учні дуже швидко втрачають концентрацію та мотивацію до розвитку і навчання. Мотивація – це стимул, який допомагає досягти поставленої мети. Мотиваційний складник є одним з найважливіших елементів освітнього процесу при вивченні учнями навчальних предметів. Особливо важливо мотивувати дітей початкової школи, які потребують активного залучення до навчання та розвитку. Одним із способів підвищення активності та мотивації до

роботи на уроках англійської мови є створення аплікації та витворів своїми руками.

Вивчення іноземної мови, зокрема англійської мови, може бути достатньо складним та одноманітним в умовах дистанційного навчання. Особливо для учнів початкової школи, яким необхідна постійна зміна діяльності, переключення уваги, рухливість та активність під час занять. Тож, в умовах дистанційної освіти важливо знайти нові підходи, які допоможуть зацікавити та активізувати учнів під час уроків іноземної мови.

Мета нашої роботи – дослідити вплив аплікацій на мотивацію учнів молодшої школи під час вивчення англійської мови та визначити ефективні способи їх інтеграції у навчальний процес для підвищення зацікавленості та активності учнів.

Отже, мотивація – це внутрішній або зовнішній стимул, що спонукає, чому люди прагнуть до певних досягнень і як саме вони це роблять. Виділяють два основні типи мотивації: внутрішня і зовнішня. Внутрішня мотивація виникає зсередини людини і пов'язана з її особистими інтересами, власним прагненням, задоволенням від діяльності та бажанням ставати краще. Зовнішня мотивація, навпаки, базується на впливі зовнішніх чинників, таких як нагороди, кошти, визнання. Людина діє з метою отримати певну винагороду або визнання, а не через особистий інтерес .

Мотивація у молодшій школі має свої особливості, оскільки діти в цьому віці відрізняються від старших учнів своєю психологією, рівнем розвитку, соціальними, комунікативними навичками та емоційними потребами. Основні ознаки мотивації в цьому віці включають поєднання ігрових елементів, постійну зміну діяльності, підтримку з боку дорослих та значну роль зовнішніх стимулів. Ігрова діяльність являється одним з найважливіших та найнеобхідніших компонентів у мотивації учнів молодшої школи. У цьому віці важливо поєднувати навчання з грою, оскільки гра є провідним способом пізнання світу для дітей. Використання ігрових методів, інтерактивних вправ, аплікацій чи творчих проєктів допомагає підвищити інтерес до навчання і заохочує учнів.

У межах дослідження було проведено опитування серед вчителів початкової школи та учнів молодших класів в Шевченківському ліцеї №2, Куп'янського району, Харківської області. За результатами опитування 90% вчителів вважають аплікації потужним засобом для підняття мотивації і розвитку дітей не тільки під час уроків англійської мови, а під час вивчення інших освітніх компонентів. Також, за результатами опитування школярів, можна зробити висновок, що їм дуже подобаються уроки, які включають в себе різноманітні креативні проекти, що передбачають виготовлення робіт своїми руками. Наприклад, 85% опитаних учнів надали перевагу урокам, які містять креативні та творчі роботи, інші 15% надали перевагу інтерактиву та перегляду мультфільмів. Одним із засобів, які дуже доречно, використовувати під час уроків, особливо на вивчення нової лексики, або закріплення лексичного матеріалу, є аплікації.

Аплікації — це творчі саморобки, які можна зробити, використовуючи різні матеріали та техніки. Серед основних видів аплікацій, які можна використовувати на уроках англійської мови, у науково-методичній літературі виділяють наступні: паперові аплікації (плоскі та об'ємні), тканинні аплікації (нашивки та аплікації з фетру та фоамірану), нитяні та стрічкові аплікації (аплікації з ниток, або стрічок та канзаші) та аплікації з природних матеріалів (засушені квіти та листя) [7, с. 15]

Творчі завдання, аплікації, проекти часто виконують в групах, або з допомогою дорослих. Цей фактор дуже сильно впливає на спілкування, взаємодію дітей один з одним та на взаємодію дорослого і дитини. Виконуючи такого типу завдання або роблячи разом творчі проекти люди зближуються та вчаться взаємодіяти один з одним. Це потужний спосіб задля покращення навичок роботи в команді, висловлення своїх ідей та побажань, розвитку комунікативних навичок, а також це допомагає вчитися слухати і чути партнерів по роботі. Це важливо для соціального розвитку учнів і підвищує їхню мотивацію через спільні досягнення.

Проектна методика має велику практичну спрямованість, дозволяє поєднувати самотійну індивідуальну роботу з груповою і колективною; стимулює самотійний пошук учнями потрібної інформації; вимагає розвитку творчої фантазії для того, щоб вдало організувати знайдену інформацію і представити її іншим. Як зазначає Олександра Володимирівна Рашевська: «Метод проектів активізує всі аспекти особистості учня: його інтелектуальну сферу, типологічні особливості і риси характеру (цілеспрямованість, наполегливість, допитливість, працьовитість), комунікативні уміння, почуття та емоції» [6, с. 20].

Вивчення наукових праць вчених І.В. Гриненко [1], О.М. Дунаєва [2] та на основі власного досвіду, можемо зробити висновок, що діти живуть фантазією та творчістю. Вони передають навколишній світ у своїх витворах (малюнки, аплікації, вишивання і тому подібне). Саме в цьому питанні і полягає роль аплікації у заохоченні дітей до активної роботи на уроках іноземної мови. Аплікації – це один із найкращих способів унаочнити вивчений матеріал під час уроку. Саме цей вид діяльності особливо ефективний у молодших школярів, оскільки допомагає їм у вивченні нових матеріалів, наприклад, кольорів, форм, фігур, тварин, рослин, меблів та навколишнього середовища загалом, а також розвиває уяву і дрібну моторику. Витвори своїми руками та творчі проекти мотивують учнів, оскільки вони дозволяють дітям проявляти свої здібності та креативність, розвивати практичні навички та отримувати задоволення від процесу та одночасно від навчання. Виконання практичних творчих завдань, таких, як виготовлення витворів, робить навчання більш цікавим і інтерактивним. Діти набагато краще сприймають матеріал, коли бачать застосування своїх знань та навичок на практиці.

Вивчаючи тему меблів, наприклад, доречним буде використання паперової аплікації. Основним завдання є вклеювання меблів у будинок. Учніам надається лист паперу, на якому зображено пустий будинок з кімнатами та також надаються кольорові листи з меблями, які необхідно вирізати та вклеїти по кімнатам. Це може бути як завдання до тексту або аудіотексту, та як творче

завдання «Будинок моєї мрії», де діти самостійно обирають інтер'єр та, можливо, додають свої власні елементи.

Для вивчення, наприклад, теми «Звірі» можна використати аплікаційно-вишивку на основі казки «Рукавичка». Учнім надаються фетр у формі рукавички, підготовлені різнокольорові шаблони звірів з отворами для зшивання, пластикова голка, нитки та різноманітне оздоблення. Подібні аплікації розвивають моторику, фантазію, пам'ять та уяву учнів.

Аплікації сприяють творчій самовираженості учнів. Це дозволяє їм виражати свої ідеї та емоції через творчість, що підвищує їхню мотивацію і сприяє отриманню задоволення від процесу творчої реалізації своїх ідей. Також цей вид діяльності сприяє розвитку моторики та концентрації. Робота з дрібними деталями аплікації розвиває дрібну моторику та координацію рук. Така творча діяльність вимагає концентрації уваги та зосередженості, що сприяє розвитку посидючості та терпіння у дітей.

Отже, як показало проведене дослідження, під час проведення уроків з елементами аплікаційної діяльності, діти поводитися більш весело, були активнішими, виявляли інтерес, були сконцентровані на своїй роботі. Робота такого типу мотивувала дітей до гарного результату. Абсолютно всі учні були залучені до роботи такого формату. Також, після завершення роботи діти поставили питання про те, коли ще будуть подібні уроки та висунули власні творчі ідеї щодо аплікацій. Під час уроку наступного разу було помічено, що абсолютно всі діти запам'ятали лексичний матеріал, який було викладено під час роботи своїми руками.

Аплікації є важливим та ефективним способом підвищення мотивації учнів та заохочення їх до роботи під час уроків іноземної мови. Рукоділля, творчі завдання і аплікації позитивно впливають на самовираженість учнів, сприяють розвитку моторики та концентрації учнів, підвищують інтерес до навчання, сприяють розвитку комунікативних навичок та вмінь працювати в команді та підвищують інтерес до навчання. Такий підхід до роботи під час уроку робить навчання більш цікавим для дитини, а також сприяє загальному розвитку.

Перспективи подальших досліджень передбачають вивчення впливу творчого процесу на зниження тривожності учнів.

Література:

1. Гриненко І.В. Інноваційні прийоми та методи розвитку креативності при навчанні іноземних мов. *Наукові записки Ніжинського державного університету ім. М. Гоголя*. Серія: Психолого-педагогічні науки. Ніжин: НДУ, 2005. № 3. С. 136-140.
2. Дунаєва Оксана Миколаївна. Формування педагогічної креативності майбутніх учителів у процесі професійної підготовки: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 "Теорія і методика професійної освіти" / О. М. Дунаєва ; Вінницький державний пед. Ун-т, [Південноукраїнський державний пед. ун-т ім. К. Д. Ушинського]. Одеса, 2007. 269 с. URL: <https://library.vspu.net/items/00c943fef5a-4367-ad21-93af636cee26>
3. Дуткевич Т.В. Дитяча психологія. Навч. Посіб. Київ: Центр учбової літератури, 2012. 424 с.
4. Марінушкіна О. Є. Настільна книга шкільного психолога. Харків: Вид-во «Ранок», 2010. 288 с.
5. Никифоров А.М., Гулей О.В. Декоративне мистецтво. Одеса: Вид-во «Олді+», 2021. 364 с.
6. Рашевська О. В. Шляхи підвищення мотивації учнів на уроках англійської мови: методичний посібник. Южне. 2023. 52 с.
7. Ходзицька І.Ю., Павич Н.М, Горобець О.В., Безносюк О.І. Трудове навчання (для дівчат) : підруч. для 5-го кл. Кам'янець-Подільський : Аксіома, 2013. 160 с
8. Цвинда З.І. Інтегроване навчання як дієвий засіб формування мотивації учіння молодших школярів. Кривий Ріг. 2019. 61 с.

Яра Р.О.

**Лексико-стилістичні та функціональні аспекти перекладу
німецькомовних рекламних текстів**

Науковий керівник: Гаврилова І.М.

*Національний технічний університет «Харківський Політехнічний
Інститут»*

У наш час реклама відіграє дуже важливу роль у сучасному суспільстві, використовуючи власні механізми, психологічні маніпуляції, шляхи мовної комунікації, інтерпретації та перекладу для міжнародних покупців. У сучасному світі обсяги рекламного виробництва швидко зростають, отже зростає потреба у якісному перекладі рекламної продукції на ринку.

Тісна економічна співпраця між Німеччиною та Україною, у свою чергу, обумовлює зростання попиту на переклад німецької реклами українською мовою, здійснення якого не можливе без комплексного аналізу особливостей рекламних текстів та шляхів їхнього відтворення у цільовій лінгвокультурі. Рекламний текст, у свою чергу, складається з прагматичного й семантичного компонентів, які перебувають в ієрархічних відносинах: основну роль у рекламі відіграє прагматичний компонент, обумовлений логічною та емоційною аргументацією, а семантичний компонент є додатковим. Прагматичний компонент змісту визначає комунікативну функцію кожного елемента семантичної структури, а разом із ним обумовлює використання відповідних стратегій перекладу рекламного тексту

Дослідниця Л.Піхтовнікова стверджує, що німецький рекламний текст містить у собі, окрім основного повідомлення, також інформацію, яка накладається на основну. Цю частину імпліцитної надденотативної інформації можна розцінювати як свого роду метаповідомлення.

Дослідниця Ханна Мюллер вважає, що культурні особливості німецького суспільства стають ключовим фактором для розуміння реакції споживачів на рекламні повідомлення. Високий ступінь формальності та важливість надійності

та довіри відображаються в рекламному тексті, сприяючи побудові позитивного іміджу компаній.

Аналіз рекламних текстів підтверджує необхідність ретельного вивчення та використання лексико-стилістичні та функціональні аспекти для забезпечення точності та відповідності перекладу.

Серед кількості робіт з перекладу текстів у сфері реклами в німецько-українському напрямку слід відзначити праці З. Чепурної, Г. Лисенко та Л. Пишної.

Для більш детального перекладу використовують такі засоби як : специфічна лексика, неологізми, сленг, запозичення та інтернаціоналізми. Німецькомовні рекламні тексти часто містять лексику, яка є характерною для певної аудиторії або товарної групи. Це можуть бути технічні терміни, професійний жаргон або запозичення з інших мов (наприклад, англіцизми).

Перекладачам доводиться знаходити креативні рішення для збереження інноваційності тексту при перекладі, іноді створюючи нові слова або запозичення в українській мові. Запозичення, особливо з англійської мови, широко використовуються у німецькомовній рекламі. Переклад таких елементів вимагає розгляду того, наскільки ці запозичення зрозумілі в українському контексті. Інтернаціоналізми можуть залишатися без перекладу, якщо вони вже закріпилися в українській мові.

Для емоційної інтенсифікації висловлювання та посилення його виразності у німецькомовній рекламі використовуються: Епітети:

Das feine Aroma von sorgfältig geröstetem und gemahlenem Kaffee (Nespresso)

Порівняння: So gut wie selbst gemacht. (Bonne Mann)

Гіпербола: Kartoffelprodukte von Maggi. Himmlisch köstlich (Maggi)

Метафора: Aus dieser Quelle trinkt die Welt (Apollinaris Tafelwasser); Im Dienste der Hausfrau (Pfanni Knödel). Персоніфікація: Guten Morgen, kleine Preise! (Plus) Meister Proper putzt so sauber, dass man sich drin spiegeln kann. (Meister Proper) Рима: Jederzeit griffbereit (Nutella B-ready); Haribo macht Kinder froh und Erwachsene ebenso (Haribo); Alles Tolle aus der Knolle (Pfanni) Паралелізм: Wohnst

du noch oder lebst du schon? (IKEA) Неологізм: Deutschland bankt neu (comdirect); Das kann nur das Verwöhnaroma (Jacobs); Die Zuckerseiten Österreichs (Wiener Zucker)

Існують такі стратегії перекладу рекламних текстів: 1. Відсутність перекладу, коли мова йде про рекламу продукції, яка виконує виключно апелятивну функцію (парфуми, алкогольні напої)

2. Запозичення рекламного тексту, при якому використовуються позитивні асоціації країни-виробника та її культури: логотипи, слогани

3. Прямий переклад, який застосовують переважно тоді, коли необхідно передати велику кількість точної інформації. 4. Адаптація: фото- та відеоматеріал зберігається, а текст адаптують відповідно до особливостей цільової лінгвокультури. 5. Ревізія: фото- та відеоматеріал зберігається, проте формулюється новий текст реклами

Широке використання особових займенників у рекламних текстах робить їх більш інтерактивними, а комунікативний ефект досягається завдяки зверненню до адресата. Інтерактивність створюється за допомогою:

1. особових займенників;
2. емоційних вигуків і займенників;
3. імітації розв'язання проблемної ситуації, адресованої реципієнту.

Особові займенники, які використовуються в рекламному тексті, можуть пов'язувати продуцента рекламного повідомлення з реципієнтом, що сприяє інтимізації, як-от у рекламі Deutsche Bundesbahn: «Alle reden vom Wetter. Wir nicht».

Інші приклади використання особових займенників представлені у таких рекламних текстах:

1. «Wir tun alles, damit Du im ICE/IC sicher reisen kannst. Wir tragen Masken, um Dich zu schützen. Wir reinigen unsere Züge mehrere Tag. Wir sorgen für kontaktlose Tick ... kontrollen. Wir zeigen Dir vor der Buch ... der Zug wird. Sicher reisen, Gem ... as».

2. «Feiert mit uns ein großes Handball – Familienfest! Wir freuen uns auf dich!»

У наведених прикладах німецькомовних рекламних текстів за допомогою прийому інтимізації продуценти рекламного повідомлення впливають на реципієнта, спонукаючи його придбати товар або послугу.

Німецька реклама часто відображає високу цінність, що німці надають якості, надійності та інноваціям. Важливим аспектом є також екологічна свідомість і прагнення до сталого розвитку, що знайшло своє відображення в багатьох рекламних кампаніях. **Приклад:**

Німецький оригінал: "Unsere Autos – Ihre sichere Fahrt in die Zukunft." **Український переклад:** "Наші автомобілі – ваша безпечна поїздка в майбутнє."

У цьому прикладі підкреслено важливість безпеки і перспективи майбутнього, що є важливими цінностями для німецьких споживачів.

Німецький оригінал: "Unsere Technologie – Ihr Fortschritt." **Український переклад:** "Наша технологія – ваш прогрес."

Реклама акцентує увагу на досягненнях і прагненні до постійного розвитку, що є відголосом історичних процесів відбудови країни.

Німецький оригінал: "Unsere Schokolade – ein Stück vom Paradies." **Український переклад:** "Наша шоколадка – шматочок раю." Метафора допомагає створити привабливий образ продукту, що асоціюється з приємними відчуттями. Отже, переклад німецькомовного рекламного тексту на українську мову – це дуже складний процес, який потребує глибокого розуміння мови, культури країни, психолінгвістики та маркетингових стратегій. Лексико-стилістичні та функціональні аспекти перекладу вимагають від перекладача творчого та професійного підходу. Переклад рекламних текстів часто потребує не просто перекладу, а й локалізації — адаптації тексту до місцевих реалій, звичаїв, мови. Це може включати зміну референцій, переробку слоганів або навіть зміну цілого підходу до реклами, щоб забезпечити її ефективність в іншій культурі.

Аналіз рекламного дискурсу Німеччини дозволяє зробити кілька важливих висновків щодо його особливостей та впливу на споживачів. По-перше, німецька реклама характеризується високим рівнем інформативності та раціональності. Рекламні повідомлення часто зосереджені на докладному описі продуктів та їхніх переваг, що відповідає очікуванням німецьких споживачів щодо точності та чесності.

По-друге, значну роль у рекламному дискурсі Німеччини відіграють соціокультурні фактори. Цінності, такі як надійність, якість та екологічність, відображаються у рекламних текстах і є важливими елементами комунікації з аудиторією. Це підкреслює соціальну відповідальність компаній та їхню орієнтацію на сталі розвиток.

По-третє, німецька реклама відрізняється високими естетичними стандартами. Візуальна складова рекламних повідомлень має бути не лише привабливою, але й відповідати загальноприйнятим стандартам стилю та дизайну. Це робить рекламу ефективною у приверненні уваги та формуванні позитивного іміджу брендів.

Яценко М.С.

Функціонування метафор публіцистичного дискурсу в німецько-українському перекладі

Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», Харків

У наш час глобалізація створює потребу у точній та ефективній міжкультурній комунікації. Метафори як потужний інструмент вираження можуть як сприяти взаєморозумінню, так і призводити до непорозумінь. Метафори як стилістичний засіб надають тексту глибини, образності та емоційного забарвлення, тому їх правильний переклад є ключовим для збереження авторського задуму та ефективного спілкування з аудиторією.

МЕТАФОРА (від грец. *μεταφορά* – перенесення) – мовне і мисленнєве явище, що полягає в перенесенні властивостей одного предмета (явища, дії) та його мовного знака на інший предмет (явище, дію) за принципом аналогії або контрасту почали досліджувати ще в античні часи [1]. Наприклад Ю. Збанацький сказав: «*Das menschliche Leben ist wie ein Brunnen. Je länger ein Mensch lebt, desto tiefer ist der Brunnen. Es gibt seichte, sumpfige Brunnen. Aber es gibt auch solche, deren Tiefe unermesslich ist, und das Wasser ist rein, quellartig.* – *Життя людське схоже на колодязь. Чим довше живе людина, тим глибше колодязь. Бувають мілководні, заболочені колодязі. Але є і такі, глибина яких незмірна, а вода чиста, джерельна*» (Переклад автора)[5].

Відомий німецький філософ Фрідріх Ніцше зазначав, що люди прагнуть зрозуміти природу дерев, кольорів, снігу і квітів, використовуючи для цього метафори. Однак він підкреслював, що метафори лише описують речі, але не відображають їхньої істинної сутності [3, ст. 3].

Наприклад:

«*Der Tag kroch über den Birkenwald – Над березовим лісом прокрався день*» (E. Strittmatter) (Переклад автора);

«*Jeder von uns trägt einen Messer – Кожен з нас носить із собою ніж*» (A. Steinhöfel) (Переклад автора);

Метафори є невід'ємною частиною публіцистичних текстів, надаючи їм образності, емоційності та виразності. У німецько-українському перекладі виникають певні особливості у передачі різних типів метафор. Такі як: когнітивні, образні та концептуальні.

Когнітивні метафори, які відображають наші процеси, тобто як ми мислимо про абстрактні поняття. Вони часто пов'язані з нашими фізичними відчуттями та досвідом. Важливо передати саме когнітивний процес, який стоїть за метафорою. Інколи доводиться шукати інші, культурно відповідні образи, щоб передати той самий сенс. Прикладом слугує: «*strahlt neben anderen unvergänglichen Worten das Wort Gleichheit in purpurnen Buchstaben.* – *серед*

інших немеркнучих слів сяє пурпуровими літерами слово рівність.» [2, ст. 24] (Переклад автора).

Також існують метафори, які створюють яскравий образ за допомогою порівняння. Вони часто апелюють до емоцій та уяви. Важливо зберегти образність і емоційність оригіналу. Інколи доводиться шукати більш відповідні образи в українській культурі. Прикладом слугує висловлення Л. Костенко: «*Die Moderne pulsiert in unseren Adern. — Купить у нас в артеріях сучасність*» (Переклад автора).

«*Die Poesie hat ihren Kammerton verloren. — Поезія згубила камертон*» (Переклад автора).

Концептуальна метафора є одним із ключових напрямів у сучасній лінгвістиці, а її теорія постійно вдосконалюється, отримуючи нові наукові тлумачення. Наше мислення, за твердженням Лакоффа і Джонсона, пронизане метафорами, які впливають на наше сприйняття реальності, прийняття рішень і взаємодію з іншими людьми. [4, ст. 180]. У концептуальній системі виділяють «конвенційні» / «усталені» метафори, що ґрунтуються на постійних і систематичних взаємозв'язках між явищами, зафіксованими в нашому досвіді, і знаходять відображення в повсякденному мовленні, а також «образні» / «творчі» метафори, які виникають завдяки творчому, індивідуальному мисленню та проявляються в дискурсі [4, ст. 97].

Отже, сучасний розвиток лінгвістики відзначається зростаючим інтересом до використання метафоричного моделювання у різних сферах людської діяльності, зокрема в суспільно-політичній публіцистиці. В умовах сьогодення характерною рисою суспільно-політичного дискурсу є формування персоніфікованого бачення політико-соціальної реальності через засоби масової інформації. Це спрямовано на те, щоб здійснювати прихований вплив на читача та його свідомість.

Література:

1. Метафора / Л. В. Кравець // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол. : І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк

[та ін.] ; НАН України, НТШ. – К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2018.

2. Рильський М. Вечірні розмови. Нариси. Статті. – К.: Державне видавництво художньої літератури, 1964. – 272 с. - С. 24 – 25.

3. Skirl H. Metapher / H. Skirl, M. Schwarz-Friesel. – Hiedelberg : Universität Winter Hiedelberg, 2007. – 100 с. (с.3)

4. Lakoff G. Metaphors We Live By. London : University of Chicago Press, 2003. 276 p. С. 97.

5. Метафора. <https://termin.in.ua/metafora/>.

Просол І.О.

ЗАГАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ АНГЛО-УКРАЇНСЬКОГО ПЕРЕКЛАДУ ХІМІЧНОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ

*Національний технічний університет «Харківський політехнічний
інститут», Харків*

Вступ

Проблема перекладу науково-технічної літератури, зокрема хімічної термінології, є важливою складовою міжкультурної комунікації та обміну знаннями між науковими спільнотами. Особливості англо-українського перекладу хімічних текстів мають специфіку, обумовлену розбіжностями в термінологічних системах обох мов, традиціями наукового письма, а також впливом міжнародних стандартів, таких як правила IUPAC [6, с. 66].

Лексичні, термінологічні та жанрові проблеми

Переклад науково-технічних текстів з англійської на українську стикається з численними труднощами, що стосуються як лексичних, так і термінологічних аспектів. Лексична структура англійської мови надає ширший спектр можливостей для творення термінів через аналітичну природу мови [11]. Наприклад, у багатьох випадках англійські терміни утворюються за допомогою словосполучень, тоді як українські аналоги можуть бути складноскороченими або використовувати синтетичні форми. Це створює проблему при передачі

значення терміну українською, особливо коли йдеться про терміни, що позначають нові поняття або матеріали [9, с. 112].

Окрім лексичних труднощів, термінологічні проблеми виникають через різницю в системах терміноутворення та відсутність уніфікованих перекладів деяких термінів. Англійська мова активно використовує запозичення з латинської та грецької мов, тоді як в українській хімічній термінології ці запозичення часто адаптуються з урахуванням фонетичних та граматичних особливостей української мови. Це призводить до появи варіантів перекладу, що може спричиняти плутанину у використанні термінів у наукових текстах [4].

Окрім термінологічної варіативності, жанрові особливості наукового письма також відіграють важливу роль. Англійські наукові тексти мають тенденцію до більш лаконічного і структурованого викладу матеріалу, що відрізняється від більш описової та деталізованої стилістики української наукової мови. Це вимагає від перекладача не тільки знання хімічної термінології, але й розуміння наукових жанрів та стилістики [6, с. 66].

Способи перекладу лексичних одиниць та термінів

Одним із ключових аспектів перекладу науково-технічних текстів є вибір адекватних способів передачі лексичних одиниць і термінів. Для перекладу хімічних термінів використовуються різні методи: калькування, транслітерація, транскрипція, адаптація термінів до мовних норм та іноді навіть творення нових термінів [5, с. 60].

Калькування полягає у дослівному перекладі структурних компонентів терміну. Наприклад, термін «*acid-base equilibrium*» калькується як *кислотно-основний баланс*» [1, с. 22]. Інший приклад – термін «*carbon footprint*», що калькується як «вуглецевий слід» [7, с. 316].

Однак у деяких випадках калькування призводить до утворення термінів, які можуть бути важкими для сприйняття. Наприклад, англійський термін «*endothermic reaction*» перекладається як «ендотермічна реакція», де частка "ендо-" вказує на поглинання тепла. Проте цей термін може бути менш

зрозумілим для нефахівців, порівняно з описовим перекладом типу «*реакція з поглинанням тепла*» [1, с. 22].

Транслітерація використовується у випадках, коли термін не має прямого відповідника або його адаптація до норм української мови є недоцільною. Наприклад, термін «*polystyrene*» транслітерується як «*полістирол*», зберігаючи свою міжнародну форму [3, с. 293]. Також термін «*benzene*» транслітерується як «*бензен*», відповідно до міжнародних хімічних стандартів IUPAC [9, с. 110].

Транслітерація дозволяє зберегти міжнародні стандарти найменувань хімічних сполук і елементів. Наприклад, назва «*titanium*» перекладається як «*титан*», зберігаючи основну частину оригінального терміну. Проте слід бути обережними з використанням цього методу, оскільки деякі терміни можуть сприйматися неприродно в українському контексті.

Транскрипція частіше застосовується для термінів, що мають особливу фонетичну форму. Наприклад, термін «*quartz*» транскрибується як «*кварц*» [6, с. 68]. У деяких випадках транскрипція використовується для передачі звуків, які важко передати за допомогою українських фонем. Прикладом може бути «*chlorine*» – «*хлор*» [11].

Ще одним важливим методом є **адаптація** або навіть **творення нових термінів** у процесі перекладу. Наприклад, англійський термін «*nanoparticles*» перекладається як «*наночастинки*» [10, с. 113]. Такий переклад не тільки відповідає семантиці оригіналу, але й легко вписується в українську термінологічну систему. Інший приклад – термін «*green chemistry*», який часто перекладається як «*зелена хімія*», що позначає екологічно орієнтовані хімічні процеси [6, с. 67].

Творення нових термінів часто виникає при перекладі новітніх наукових понять або відкриттів. Наприклад, термін «*graphene*» перекладається як «*графен*», і цей термін вже став звичним у науковій літературі. Однак перекладачеві необхідно ретельно перевіряти існування термінів у наукових джерелах, щоб уникнути дублювання або непотрібного введення нових понять [4].

Деякі хімічні терміни можуть бути доволі складними у перекладі через їх багатокomпонентність. Наприклад, термін «*3,5-dichloro-2-hydroxybenzoic acid*» може бути переданий як «*3,5-дихлоро-2-гідроксибензойна кислота*». Це складний термін, який вимагає не тільки точного перекладу, але й розуміння хімічної структури речовини. У таких випадках часто вдаються до калькування зі збереженням міжнародної номенклатури

Проблеми трансформації хімічних термінів

Переклад хімічних термінів є одним із найбільш складних завдань для перекладачів науково-технічної літератури. Труднощі трансформації хімічних термінів полягають не лише в лінгвістичних аспектах, але й у необхідності відповідності термінів міжнародним стандартам [6, с. 66]. Наприклад, правила IUPAC вимагають дотримання чіткої системи найменувань хімічних сполук, що може відрізнятись від традиційної української номенклатури.

Окрім того, деякі англійські хімічні терміни можуть мати декілька варіантів перекладу, залежно від контексту або сфери застосування. Це особливо актуально для термінів, що позначають нові матеріали або хімічні сполуки, які ще не отримали усталених українських відповідників. У таких випадках перекладачам доводиться створювати нові терміни або адаптувати існуючі з урахуванням вимог точності та зрозумілості для української наукової спільноти [3, с. 291].

Особливості сучасної хімічної номенклатури

Сучасна хімічна номенклатура є невід'ємною частиною перекладу хімічних текстів. Одним з головних завдань перекладачів є дотримання правил, встановлених Міжнародним союзом теоретичної і прикладної хімії (IUPAC), який встановлює міжнародні стандарти для найменувань хімічних сполук [4]. Важливим аспектом є узгодження перекладів з сучасною українською номенклатурою, що базується на цих міжнародних стандартах [6, с. 66].

Зокрема, перекладачі повинні враховувати специфіку української мовної системи при адаптації хімічних термінів. Наприклад, назви органічних та

неорганічних сполук можуть мати багатослівні структури, які потребують коректної передачі відповідно до норм української граматики та синтаксису [9].

Висновки

Англо-український переклад хімічної термінології є складним і багатогранним процесом, що вимагає глибоких знань не лише у сфері хімії, але й лінгвістики. Термінологічні та лексичні проблеми, що виникають при перекладі, можуть бути подолані за допомогою різних методів, таких як калькування, транслітерація та адаптація. Крім того, важливою складовою є дотримання міжнародних стандартів номенклатури, зокрема правил IUPAC, що забезпечує точність і уніфікованість наукових текстів. Переклад хімічних термінів повинен відповідати сучасним вимогам української наукової спільноти, забезпечуючи точність, стислість і зрозумілість.

Подальші дослідження можуть зосередитися на оптимізації перекладу нових термінів, які виникають у зв'язку з науково-технічним прогресом [10, с. 114]. Точний переклад є важливим інструментом для передачі знань і сприяє ефективному спілкуванню між фахівцями різних мовних спільнот.

Література

1. Бесага А. А., Альбота С. М. Особливості перекладу хімічних термінів. *Нова філологія*, 1(81). 2021. С. 19-24.
2. Борисевич І.П., Ратомська Л.В. Термінознавство та особливості перекладу термінів українською мовою. *Вісник Дніпропетровського Університету імені Альфреда Нобеля. Серія «Філологічні науки»*. 2012. № 2. С. 224-229.
3. Василенко О. В., Іващенко І. А. Структурно-семантичні особливості формування хімічних термінів в сучасній англійській мові. *Науковий вісник Східноєвропейського національного університету ім. Лесі Українки. Луцьк*, 2016. № 5 (330). Серія: Філологічні науки. Мовознавство. С. 290-295.

4. Голуб О. Хімічна Термінологія та номенклатура координаційної хімії. Національний університет "Києво-Могилянська академія", Київ, 2018. Випуск 1(55). С. 6-8.

5. Голуб О. А., Корнілов М. Ю., Ісаєв С.Д. Новітня Термінологія та номенклатура в хімії (до 100-річчя від дня народження професора А. М. Голуба). Проблеми української термінології: міжнар. наук. конф., 4-6 жовт. 2018 р.: зб. наук. пр. Львів, 2018. С 59-64.

6. Гордієнко О., Корнілов М., Голуб О., Ісаєв С., Толмачова В., Ковтун О. Сучасна хімічна термінологія та номенклатура органічної хімії. Вісник Національного університету "Львівська політехніка". 2008. № 620: Проблеми української термінології. С. 66-69.

7. Карабан В.І. Переклад англійської наукової і технічної літератури. Граматичні труднощі та жанрово-стилістичні проблеми. Вінниця, Нова книга, 2012. С. 315-407.

8. Кияк Т.Р. Семантичні аспекти нормалізації термінологічних одиниць. Мова і культура. Серія «Філологія». К.: Наукове вид-во, 2018. Вип. 3. Т. 1, ч. 2. С. 57–71.

9. Корнілов М. Проблеми трансформації хімічних термінів. Михайло Корнілов, Олесь Голуб, Ольга Гордієнко та ін. Вісник Нац. ун-ту «Львівська політехніка». Серія «Проблеми української термінології». 2012. № 733. С. 110–114.

10. Стацюк Р. В. Основні підходи до визначення поняття термін у сучасній лінгвістичній науці. Науковий вісник Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Серія «Філологічні науки (мовознавство)». 2016. №5(2). С. 112–116.

11. Щерба Д. Функції термінів в сучасному термінознавстві. Нова філологія. Збірник наукових праць. 2017. 198 с.

Збірник матеріалів
Всеукраїнської науково-практичної конференції
студентів та молодих науковців
«Проблеми розвитку гуманітарних наук в контексті глобальних
трансформацій сучасного комунікаційного простору»
ХАРКІВ, 01 листопада, 2024
(Лист ІМЗО від 04.01.2024 №21/08-7 “Про Перелік міжнародних,
всеукраїнських науково-практичних конференцій здобувачів вищої освіти і
молодих учених у 2024 році”)

7

Відповідальний за випуск

В.В. Самаріна

Комп'ютерна верстка

А.Л. Тихонравов